

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ
ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

« Η ΑΡΚΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΑΠΟΨΥΞΗ - ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ »

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΚΕΖΕΜΠΟΓΛΟΥ ΡΩΞΑΝΗ

Α.Μ: ΜΘ 10019

Επιβλέπων καθηγητής: κ. Ανδρέας Λιαρόπουλος

Πειραιάς Δεκέμβριος 2013

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευχαριστίες	
Περίληψη	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΑΡΚΤΙΚΗ	
1.1.Εισαγωγή.....	3
1.2.Γεωπολιτική Αξία Αρκτικής.....	5
1.3.Γεωπολιτικές Θεωρίες.....	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΑΡΚΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ	
2.1.Εισαγωγή.....	17
2.2.Ρωσία	
2.2.1.Στρατηγική Πολιτική για την Ασφάλεια.....	17
2.2.2.Ναυτικές , Αεροπορικές και Στρατιωτικές Δυνάμεις.....	20
2.2.3.Διπλωματία.....	24
2.3.Νορβηγία	
2.3.1.Στρατηγική Πολιτική για την Ασφάλεια.....	26
2.4.Δανία	
2.4.1.Στρατηγική πολιτική για την Ασφάλεια.....	30
2.5.Καναδάς	
2.5.1.Στρατηγική Πολιτική για την Ασφάλεια.....	35
2.6.ΗΠΑ	
2.6.1.Στρατηγική Πολιτική για την Ασφάλεια.....	33
2.7. Ανταρκτική.....	35
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΑΡΚΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑ	
3.1.Νορβηγία	
3.1.1.Στρατηγική Πολιτική για την Ενέργεια.....	37
3.2.Ρωσία	
3.2.1.Στρατηγική Πολιτική για την Ενέργεια.....	38
3.2.2.Πυρηνικές Δοκιμές στην Αρκτική.....	39
3.3.Καναδάς	
3.3.1.Στρατηγική Πολιτική για την Ενέργεια.....	40
3.4.Δανία	
3.4.1.Στρατηγική Πολιτική για την Ενέργεια.....	42
3.5.ΗΠΑ	
3.5.1.Στρατηγική Πολιτική για την Ενέργεια.....	43
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΑΡΚΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	
4.1.Εισαγωγή.....	45
4.2.Καναδάς	
4.2.1.Ενέργειες για την Προστασία του Περιβάλλοντος.....	48
4.3.Νορβηγία	
4.3.1.Ενέργειες για την Προστασία του Περιβάλλοντος.....	49
4.4.ΗΠΑ	
4.4.1.Ενέργειες για την Προστασία του Περιβάλλοντος.....	49
4.4.2.Κλιματική Παρέμβαση μέσω της Γεωμηχανικής.....	51
4.5.Δανία	
4.5.1.Ενέργειες για την Προστασία του Περιβάλλοντος.....	52

4.6.Ρωσία	
4.6.1.Ενέργειες για την Προστασία του Περιβάλλοντος.....	53
4.6.2.Διακοπές στον Αρκτικό.....	54
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	55
Βιβλιογραφία	61

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Στους γονείς και την αδελφή μου

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Ευχαριστίες

Μετά το πέρας της διαδρομής μου στο Πανεπιστήμιο του Πειραιά αισθάνομαι την ανάγκη να ευχαριστήσω τους ανθρώπους, που χωρίς την παρουσία και την υποστήριξή τους δεν θα ήταν δυνατή η υλοποίηση αυτής της διπλωματικής εργασίας.

Πρώτα από όλους θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ.Ανδρέα Λιαρόπουλο για την καθοδήγηση και για την επιστημονική υποστήριξη που μου παρείχε καθ'όλη τη διάρκεια της εκπόνησης της διπλωματικής εργασίας.

Επίσης, ευχαριστώ την Βάσω Τριανταφύλλου για την ανυπολόγιστη ηθική υποστήριξη στην ολοκλήρωση αυτής της μελέτης.

Τέλος το μεγαλύτερο ευχαριστώ το οφείλω στους γονείς μου Κωνσταντίνο και Αθανασία και στην αδελφή μου Εύα, που πάντα στηρίζουν τις επιλογές και τα όνειρα μου.

Περίληψη

Η κλιματική αλλαγή και οι νέες τάσεις της γεωπολιτικής αναδιαμορφώνουν την Αρκτική και αλυσιδωτά ολόκληρο τον κόσμο. Το νέο γεωπολιτικό σκηνικό, αλλάζει τα δεδομένα στην περιοχή και φέρνει στο φως ανερχόμενες συμμαχίες αλλά και συγκρούσεις. Αυτό που θα καθορίσει το μέλλον της Αρκτικής είναι οι ανθρώπινες επιλογές. Το εάν θα επιλέξει ο άνθρωπος να αναπτύξει τεχνογνωσία για να περιορίσει την κλιματική αλλαγή και τις επιπτώσεις που θα επιφέρει στο περιβάλλον ή τελικά θα επιλέξει να χρησιμοποιήσει την τεχνογνωσία ώστε να εξασφαλίσει τη μεγιστοποίηση του κέρδους της χώρας στην οποία ανήκει, παρακάμπτοντας τις αρνητικές επιπτώσεις για το περιβάλλον, αποτελεί βασικό ερώτημα. Η παρούσα εργασία αποπειράται να αναδείξει και τις δύο όψεις του ίδιου νομίσματος, χωριστά και για τα πέντε εμπλεκόμενα κράτη, Ρωσία, Νορβηγία, Δανία (Γροιλανδία), Καναδά και ΗΠΑ, που αποτελούν τους βασικούς παίκτες, με έμφαση στην Ρωσία. Με την παρούσα διπλωματική εργασία επιδιώκεται να διερευνηθεί επίσης, εάν τα κράτη αυτά θα καταφέρουν να συνεργαστούν, παρακάμπτοντας τις μεταξύ τους διαφορές, για την προώθηση και διατήρηση της ειρήνης και της περιβαλλοντικής προστασίας στην περιοχή. Ο Αρκτικός Ωκεανός, γνωστός και ως Βόρειος Παγωμένος Ωκεανός έχει έκταση 14.090.000 τετραγωνικά χιλιόμετρα, ένα μεγάλο μέρος αυτού είναι παγωμένο και κρύβει το 25% των παγκόσμιων αποθεμάτων σε πετρέλαιο και φυσικό αέριο. Καθώς λιώνουν οι πάγοι, όρμοι, θαλάσσιες περιοχές και νησιά, βρίσκονται ξαφνικά στο επίκεντρο της διεθνούς ατζέντας. Όλος αυτός ο πλούτος, αποτελεί ταυτόχρονα, παράγοντα συνεργασίας για την απόκτηση του αλλά και πηγή μεγάλων συγκρούσεων. Τα εν λόγω κράτη, μπορούν να προσεγγίσουν τη διανομή των κερδών με όρους είτε σχετικών είτε απόλυτων κερδών, όπου στα απόλυτα κέρδη η κάθε πλευρά ενδιαφέρεται να μεγιστοποιήσει τα δικά της χωρίς να νοιάζεται για την άλλη πλευρά, ενώ στα σχετικά η κάθε πλευρά εξετάζει το ατομικό κέρδος σε σύγκριση με το κέρδος της άλλης πλευράς.

Η εργασία χωρίζεται σε τρία μέρη.

Στο πρώτο μέρος της ερευνητικής αυτής προσπάθειας θα παρουσιαστεί ο γεωγραφικός χώρος στον οποίο θα εστιάσουμε, γενικά στοιχεία για τους παίκτες που αλληλεπιδρούν στο χώρο αυτό και το ερευνητικό ερώτημα που αποτέλεσε το πρώτο σκαλοπάτι της έρευνας. Επιπλέον αναφέρονται οι θεωρίες τις γεωπολιτικής των εκπροσώπων της εν λόγω επιστήμης.

Στο δεύτερο μέρος γίνεται μια προσπάθεια παρουσίασης του καθεστώτος που χαρακτηρίζει την Αρκτική ως προς τους τομείς της ασφάλειας της ενέργειας και του περιβάλλοντος ξεχωριστά και για τους πέντε βασικούς Αρκτικούς παίκτες.

Τέλος, στο τελευταίο τμήμα της εργασίας παρατίθενται τα συμπεράσματα που θα απαντούν στο ερευνητικό ερώτημα : για το εάν τα κράτη θα καταφέρουν να παραμερίσουν τις διαφορές μεταξύ τους και να συνεργαστούν, για την προώθηση της ειρήνης και της περιβαλλοντικής ασφάλειας στην περιοχή.

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΑΡΚΤΙΚΗ

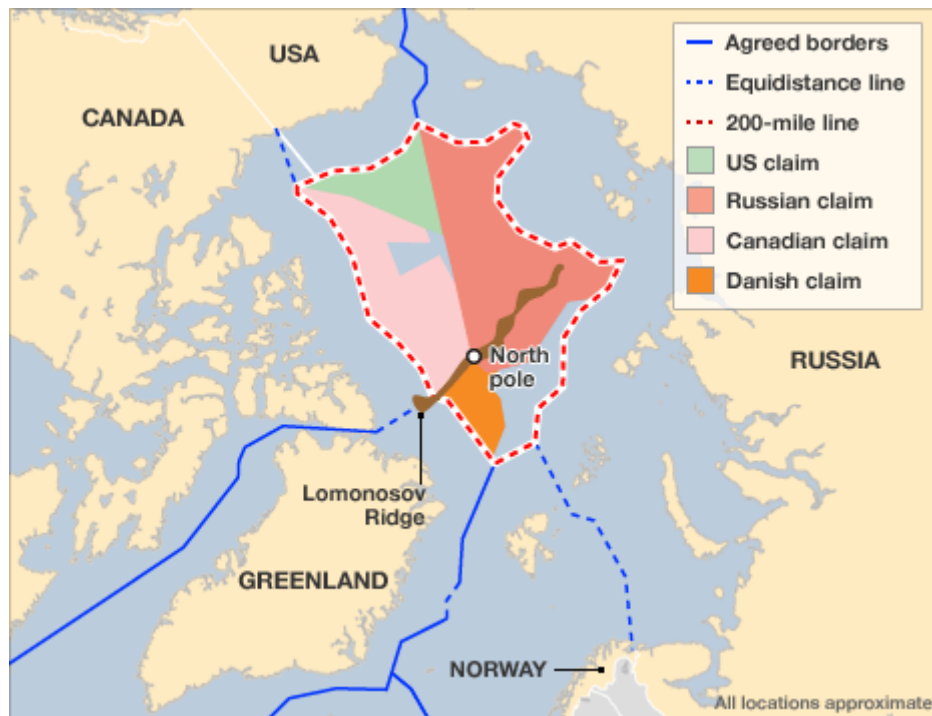
1.1.Εισαγωγή

Η κλιματική αλλαγή αποτελεί ένα παγκόσμιο φαινόμενο και πιο συγκεκριμένα για την Αρκτική, τον καταλύτη των εξελίξεων. Η Αρκτική χρήζει σύγχρονης ανάλυσης και αναμφισβήτητα συνεχούς παρακολούθησης καθώς αποτελεί τον πυρήνα των διαφωνιών ως προς την εκμετάλλευση του φυσικού της πλούτου. Ταυτόχρονα με τα δεδομένα των κλιματικών αλλαγών, αναπτύσσονται νέες πολιτικές τάσεις ανάμεσα στα πέντε παράκτια κράτη του Αρκτικού ωκεανού και τίθενται ερωτήματα για το κατά πόσον οι διεθνείς οργανισμοί και οι διεθνείς συνθήκες είναι σε θέση να προασπίσουν την ειρήνη στην περιοχή.

Μετά τη λήξη του Δευτέρου Παγκοσμίου πολέμου η στρατηγική σημασία της Αρκτικής, που ως τότε αποτελούσε μέτωπο ήσσονος σημασίας, όχι απλά άλλαξε αλλά έγινε κάτι παραπάνω από αισθητή. Η Αρκτική γέμισε με στρατιωτικές βάσεις και Σοβιετική Ένωση και ΗΠΑ σημάδευαν η μία την άλλη με πυραύλους που είχαν στηθεί στους πάγους (Αυγερόπουλος, 2007).

Η Ρωσία όμως, δεν αποτελεί τον μοναδικό παίκτη στο παιχνίδι αυτό της διεκδίκησης. Ο Αρκτικός Ωκεανός περιβάλλεται από την Ευρώπη, την Ασία, την Αμερική και την Γροιλανδία γεγονός που σημαίνει ότι νέοι παίκτες έχουν λάβει θέση μάχης διεκδικώντας το μερίδιο που τους αναλογεί. Η αναφορά γίνεται για τα οκτώ Αρκτικά κράτη/παίκτες, την Ρωσία, τη Νορβηγία, τη Δανία, τον Καναδά, τις ΗΠΑ, την Φιλανδία, τη Σουηδία και την Ισλανδία. Η ανάγκη για συνεργασία των κρατών αυτών, με σκοπό τον συντονισμό των ενεργειών για θέματα που τα αφορούσαν από κοινού, σχετικά με την Αρκτική, τα οδήγησαν σε μια σειρά μεγάλων συμφωνιών.

Όλα ξεκίνησαν τον Ιανουάριο του 1989, όταν με Φινλανδική πρωτοβουλία, απεστάλη πρόταση για διάσκεψη, σε όλα τα Αρκτικά κράτη, σχετικά με την προστασία του Περιβάλλοντος στην Αρκτική που τελικά οδήγησε στην υπογραφή της συμφωνίας AEPS (Arctic Environmental Protection Strategy). Το 1996 με την Διακήρυξη της Οτάβα (Arctic Council, 1996), ιδρύθηκε το Αρκτικό Συμβούλιο που σαν στόχο έχει την προώθηση της συνεργασίας και του συντονισμού αλλά και τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ των κρατών της Αρκτικής. Το 1982 υπεγράφη το Δίκαιο της Θάλασσας το οποίο προβλέπει ότι κάθε χώρα ορίζει 200 ναυτικά μίλια από την ακτογραμμή της.

Χάρτης 1: Παράκτια Κράτη Αρκτικής

Στον χάρτη διακρίνονται τα σύνορα που διαχωρίζουν τις εκτάσεις που ανήκουν σε κάθε χώρα. Συγκεκριμένα, την περιοχή που ανήκει στην Ρωσία, την περιοχή που ανήκει στην Νορβηγία, κάτω αριστερά στην Δανία καθώς η Γροιλανδία θεωρείται επαρχία της χώρας, στον Καναδά και την περιοχή που ανήκει στις ΗΠΑ. Η ευδιάκριτη περιοχή στην μέση δεν ανήκει, προς το παρόν, σε κανέναν. Ωστόσο σύμφωνα με την συνθήκη οι πέντε χώρες μπορούν να διεκδικήσουν μέρος αυτής της περιοχής εάν καταφέρουν να αποδείξουν ότι η ηπειρωτική τους υφαλοκρηπίδα συνεχίζεται στο βυθό της θάλασσας και φτάνει μέχρι εκεί.

Οι εν λόγω χώρες έχουν ριχτεί στη μάχη, ώστε με επιχειρήματα, να αποδείξουν ότι το συγκεκριμένο σημείο της ηπειρωτικής τους υφαλοκρηπίδας προεκτείνεται από τη Ήπειρο στην οποία ανήκουν. Όπως χαρακτηριστικά δήλωσε σε συνέντευξή του ο ρώσος δημοσιογράφος Πωλ Αμπέλσκυ, τα επιστημονικά Ινστιτούτα των χωρών προσπαθούν να χαρτογραφήσουν τον βυθό του ωκεανού για να αποδείξουν ότι η ηπειρωτική τους περιοχή εκτείνεται και συνδέεται με το κομμάτι που βρίσκεται στο κέντρο (Αυγερόπουλος, 2007).

Οι ΗΠΑ, ο Καναδάς, η Ρωσία, η Δανία και η Νορβηγία εποφθαλμιούν την πλούσια σε ενεργειακούς πόρους περιοχή του Βόρειου Πόλου, η οποία, προς το παρόν, βρίσκεται υπό τη δικαιοδοσία της Διεθνούς Αρχής για τον Θαλάσσιο Βυθό (International Seabed Authority-ISA)¹

¹ Περιφερειακό Κέντρο Θαλάσσιων Βυθών.

του ΟΗΕ. Πιο συγκεκριμένα, η Ρωσία διεκδικεί από το 2001 μια περιοχή του Βόρειου Πόλου μεγαλύτερη από τη Γαλλία, την Ιταλία και τη Γερμανία μαζί. Η εν λόγω αξίωση ήταν εκείνη που οδήγησε τους Ρώσους επιστήμονες να τοποθετήσουν, συμβολικά μια ρωσική σημαία στον βυθό του Αρκτικού ωκεανού, στην υποθαλάσσια κορυφογραμμή Λομονόσοφ, διακηρύττοντας έτσι τα κυριαρχικά δικαιώματα του Κρεμλίνου στην περιοχή.

Η Ράχη Λομονόσοφ είναι μια τεραστίων διαστάσεων υποθαλάσσια κορυφογραμμή που διασχίζει τον Αρκτικό Ωκεανό λειτουργώντας ως υποβρύχιος διάδρομος μεταξύ Ρωσίας, Γροιλανδίας και Καναδά.

Το Κρεμλίνο υποστηρίζει ότι το, μήκους 1.240 μιλίων και πλάτους 100 μιλίων, υποβρύχιο μόρφωμα αποτελεί συνέχεια της «ηπειρωτικής υφαλοκρηπίδας» της Ρωσίας, γεγονός το οποίο αν αποδειχθεί επιστημονικά, θα κατοχυρώσει και επίσημα πλέον ένα μεγάλο μέρος του Βόρειου Πόλου ως ρωσικό έδαφος.

Στις επεκτατικές βλέψεις του Κρεμλίνου αντιδρούν έντονα τόσο η Δανία, επαρχία της οποίας είναι η Γροιλανδία, όσο και ο Καναδάς, χώρες που θεωρούν με τη σειρά τους ότι η αμφιλεγόμενη κορυφογραμμή Λομονόσοφ αποτελεί φυσική συνέχεια των δικών τους εδαφών και όχι της Ρωσίας.

Η Διεθνής Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982 αναγνωρίζει στα παραπάνω κράτη κυριαρχικά δικαιώματα σε ακτίνα 200 ναυτικών μιλίων από την «ηπειρωτική υφαλοκρηπίδα» τους, τα όρια της οποίας ωστόσο συχνά αμφισβητούνται ενώ η μορφολογία του εδάφους της Αρκτικής περιπλέκει ακόμα περισσότερο τη διαμάχη γύρω από τα εδάφη της. Οι ΗΠΑ μέσω της Αλάσκα, δεν έχουν επικυρώσει ακόμη την εν λόγω συνθήκη.

1.2.Γεωπολιτική Αξία της Αρκτικής

Το ενδιαφέρον για την Αρκτική δεν εξαντλείται μόνο στους ενεργειακούς της πόρους. Νέες θαλάσσιες οδοί ανοίγονται, καθώς οι πάγοι λιώνουν και αναμένεται να φέρουν επανάσταση στη ναυσιπλοΐα, ανάλογη με αυτές που έφεραν στο παρελθόν το κανάλι του Σουέζ και η διώρυγα του Παναμά. Στο μεταξύ η υπόλοιπη υφήλιος αρκείται στο να παρακολουθεί από μακριά ένα νέο «ψυχρό» πόλεμο εν τη γενέσει του.

Οι νέες θαλάσσιες διαδρομές είναι το «Βόρειο-Δυτικό Πέρασμα» πάνω από την Βόρειο Αμερική και η «Βόρεια Θαλάσσια Διαδρομή» πάνω από την Ευρασία. Οι νέες οδοί, θα μειώσουν τον υφιστάμενο χρόνο εμπορικής διέλευσης των Ωκεανών, περιορίζοντας

παράλληλα τις δαπάνες των ναυτιλιακών εταιριών και τα έκτακτα έξοδα από τα φαινόμενα λαθρεμπορίου και πειρατείας. Εν ολίγοις, η προοπτική δημιουργίας των νέων αυτών θαλάσσιων οδών εξασφαλίζει αφενός την σημαντική μείωση των αποστάσεων και αφετέρου την ασφαλή διέλευση των μεταφερόμενων φορτίων.

Το «Βόρειο-Δυτικό Πέρασμα», επί παραδείγματι, μειώνει την θαλάσσια διαδρομή μεταξύ των λιμανιών του San Francisco, των Ηνωμένων Πολιτειών, και του Rotterdam, της Ολλανδίας, κατά 2.000 ναυτικά μίλια από την σημερινή απόσταση ναυσιπλοΐας μέσω της διώρυγας του Παναμά. Το ζήτημα της κυριαρχίας επί του Βορειοδυτικού Περάσματος δεν έχει διευθετηθεί. Οι Καναδοί το θεωρούν μια εσωτερική οδό ενώ οι Αμερικανοί το βλέπουν ως έναν διεθνή διάδρομο (Καραγεώργος, 2013).

Χάρτης 2: Βόρειο-Δυτικό Πέρασμα ελεύθερο από πάγο

Η «Βόρεια Θαλάσσια Διαδρομή», δύναται να μειώσει την απόσταση ναυσιπλοΐας κατά 40%, μεταξύ των λιμανιών του Rotterdam και του Yokohama της Ιαπωνίας, από την σημερινή θαλάσσια οδό της διώρυγας του Σουέζ. Το λιώσιμο των πάγων εξαιτίας της κλιματικής αλλαγής θα διαταράξει την ισορροπία ισχύος στην Αρκτική και θα εντείνει τις ανεπίλυτες διαμάχες μεταξύ των κρατών που βρέχονται από τον Αρκτικό Ωκεανό. Η γεωπολιτική κατάσταση περιπλέκεται και δεν θα πρέπει να θεωρείται δεδομένη ακόμη και ανάμεσα σε στενούς συμμάχους.

Όλα τα παραπάνω, που συνιστούν την γεωπολιτική αξία της Αρκτικής, θα μας απασχολήσουν στο παρόν πόνημα καθώς μεταβάλλουν τόσο τις τοπικές ισορροπίες ισχύος

στην συγκεκριμένη περιοχή, όσο και την γενική ισορροπία ισχύος από άκρη σε άκρη του διεθνούς συστήματος ως συνόλου. Ο ρόλος των βασικών παικτών, των παράκτιων κρατών της Αρκτικής αλλάζει, επηρεάζοντας τις μεταξύ τους σχέσεις αλλά και ολόκληρο τον κόσμο. Μέσα από την θεωρία της ισορροπίας ισχύος, θα προβούμε στην ανάλυση των διεκδικήσεων των παράκτιων κρατών της Αρκτικής.

Ο λόγος που επιλέγεται η παρούσα ανάλυση, να ιδωθεί υπό το πρίσμα της γεωπολιτικής ερμηνείας της Αρκτικής μέσω της θεωρίας της ισορροπίας ισχύος, έγκειται μεταξύ άλλων και στο παράδοξο που την χαρακτηρίζει. Ενώ δηλαδή, η ύπαρξη μιας ισορροπίας ισχύος είναι βασική προϋπόθεση της λειτουργίας του Διεθνούς Δικαίου, οι απαραίτητες ενέργειες για την διατήρησή της συχνά συνεπάγονται παραβίαση των εντολών του (Bull, 2007:155). Αυτό ακριβώς το παράδοξο παρατηρείται στο παιχνίδι μεταξύ των παικτών της Αρκτικής. Όπως για παράδειγμα η Ρωσία, που ενώ έχει επικυρώσει την UNCLOS, επιλέγει να τοποθετήσει μια ρωσική σημαία στον βυθό του Αρκτικού ωκεανού, στην υποθαλάσσια κορυφογραμμή Λομονόσοφ, διακηρύττοντας έτσι τα κυριαρχικά δικαιώματα της στην περιοχή, αδιαφορώντας για τις αντιδράσεις τόσο της Δανίας, όσο και του Καναδά, που θεωρούν με τη σειρά τους ότι η αμφιλεγόμενη κορυφογραμμή Λομονόσοφ αποτελεί φυσική συνέχεια των δικών τους εδαφών. Επίσης, οι ΗΠΑ που παρόλο που δεν έχουν επικυρώσει την Συνθήκη για το Δίκαιο της Θάλασσας επιλέγουν να χρησιμοποιούν μέρη της συνθήκης κατά το δοκούν.

Επιπλέον η λογική της ισορροπίας ισχύος συχνά εξωθεί τα κράτη να συγκροτούν συμμαχίες και να συνεργάζονται εναντίον κοινών εχθρών αλλά και για την επίτευξη κοινών στόχων. Εν προκειμένω, θα μας απασχολήσουν οι συμμαχίες και η συνεργασία μεταξύ των πέντε βασικών παικτών της Αρκτικής, και κατά πόσον αυτό καθίσταται εφικτό.

1.3. Γεωπολιτικές Θεωρίες

Πριν προχωρήσουμε στην ανάλυση των γεωπολιτικών αλλαγών ως αποτέλεσμα της τήξης των πάγων κρίνεται φρονιμότερο να παρουσιαστούν συνοπτικά βασικές θεωρίες που θα βοηθήσουν στην κατανόηση της παρακάτω διπλωματικής εργασίας. Θα μας βοηθήσει να στοχαστούμε και να αναλογιστούμε πως η θεωρία μεταφράζεται στην πράξη.

Οι ρίζες της γεωπολιτικής

Η ετυμολογική προέλευση της «γεωπολιτικής» είναι η γη, το κράτος, όπως και η μεταξύ τους σχέση. Οι συνέπειες της εκτείνονται πολύ πιο πέρα από αυτά. Το ότι οι τύχες των διαφόρων κρατών επηρεάζονται από γεωγραφικούς παράγοντες ήταν από πολύ παλιά αποδεκτό (Parker, 2002:44).

Ως «πολιτική γεωγραφία» ορίζεται η επιστήμη που περιγράφει τα χαρακτηριστικά του παγκόσμιου χώρου και αναλύει τους παράγοντες, σταθερούς και μεταβλητούς, που επιδρούν στην διαμόρφωσή του χωρίς όμως να προβαίνει σε περαιτέρω ανάλυση διαπλοκής των διασυνδέσεων τους (Ηφαιστος & Αρβανιτόπουλος, 1999).

Σταθεροί παράγοντες είναι εκείνοι που περιλαμβάνουν το χώρο και τα στοιχεία που τον συνθέτουν όπως η οικονομία, η τεχνολογία, ο πολιτισμός, τα ιστορικά, τα φυλετικά και θρησκευτικά χαρακτηριστικά, η εδαφική επικράτεια, η θέση της στο χώρο και η σχέση της με τα υπόλοιπα γεωγραφικά χαρακτηριστικά (πρόσβαση στη θάλασσα, σύνορα, εγγύτητα σε πλουτοπαραγωγικούς χώρους).

Οι μεταβλητοί περιλαμβάνουν τα χαρακτηριστικά του πληθυσμού (μόρφωση, κουλτούρα), την ποσότητα και ποιότητα των πλουτοπαραγωγικών πόρων, την πολιτική ισχύ, τις καταναλωτικές συνήθειες, τον βαθμό εκβιομηχάνισης, την ενεργειακή κατάσταση και εν γένει τις πολιτικές και κοινωνικές δομές.

Γεωπολιτική –Γεωστρατηγική

Πολλές φορές, ιδιαίτερα στο παρελθόν, οι έννοιες της γεωπολιτικής και της γεωστρατηγικής συγχέονταν εσφαλμένως.

Σύμφωνα με τον Karl Haushoffer (1869-1946) «Η Γεωπολιτική θα είναι και πρέπει να είναι η γεωγραφική συνείδηση του κράτους. Το αντικείμενό της είναι η μελέτη των μεγάλων ζωτικών συσχετίσεων του σύγχρονου ανθρώπου στο πλαίσιο του σύγχρονου χώρου και ο σκοπός της είναι ο συντονισμός των φαινομένων που συνδέουν το κράτος με το χώρο». Ο γερμανός Καθηγητής της Γεωγραφίας συνδέει, αντί να διαχωρίζει την έννοια της Γεωπολιτικής με τη Γεωστρατηγική. Για την εποχή του αλλά και για τις απαρχές της διαδικασίας αυτογνωσίας της επιστημονικής αυτής μεθόδου είναι απολύτως φυσιολογικό.

Έννοια Γεωπολιτικής

Η γεωπολιτική είναι μια θεωρία χωρικών αλληλεξαρτήσεων και ιστορικής αιτιότητας, που αναλύει και συσχετίζει σταθερούς και μεταβλητούς γεωγραφικούς παράγοντες καταλήγοντας σε συμπεράσματα κατανομής της ισχύος στο διεθνή χώρο (Καφίδας, 2009:27).

Η γεωπολιτική ανάλυση θα πρέπει να γίνεται σε τρία στάδια (Parker, 2002:36):

- Το πρώτο αφορά την εξέταση των χαρακτηριστικών των ίδιων των πρωταρχικών χωρικών αντικειμένων.
- Σε δεύτερο επίπεδο έχουμε την διερεύνηση των αλληλεπιδράσεων των χωρικών αντικειμένων και προτύπων που δημιουργούνται από αυτές τις αλληλεπιδράσεις.
- Τέλος έχουμε την εξέταση του γεωγραφικού χώρου ως συνόλου με στόχο την διερεύνηση των συνολικών χαρακτηριστικών του.

Αυτός είναι ο παγκόσμιος πολιτικός χάρτης και η εξαγωγή «σημασίας» από τον χάρτη αποτελεί το τελικό στάδιο και τον απώτερο σκοπό της γεωπολιτικής. Η Γεωπολιτική είναι κάτι τελείως διαφορετικό από την μεθοδολογία που χρησιμοποιείται για την μελέτη γεωπολιτικών θεμάτων. Υπάρχει λοιπόν καθαρός διαχωρισμός ανάμεσα στην μελέτη και την εφαρμογή της γεωπολιτικής (Parker, 2002:37).

Έννοια Γεωστρατηγικής

Η φάση της εφαρμογής των συμπερασμάτων της Γεωπολιτικής, καλείται «Γεωστρατηγική». Η ανάπτυξη των παγκόσμιων γεωπολιτικών και γεωστρατηγικών θεωριών έγινε εφικτή μετά την εξακρίβωση της παγκόσμιας γεωγραφίας (Αρβανιτόπουλος, Ήφαιστος, 1999:5-103). Η διαμάχη για την παγκόσμια κυριαρχία, που κορυφώνεται τον 19ο αιώνα με το νέο-αποικιοκρατικό κύμα, παρότρυνε τα μέρη να κατευθύνουν τον αγώνα, τον οποίο διεξήγαγαν προηγουμένως για την επίτευξη τοπικών στόχων, τακτικής σύμφωνα με τις ανάγκες των παγκόσμιων στρατηγικών στόχων.

Friedrich Ratzel και Rudolf Kjellén

Η θεωρία του ζωτικού χώρου αναπτύχθηκε από τον Ratzel (1844-1904), ο οποίος επηρεασμένος από τον Δαρβίνο υποστήριξε την οργανική θεωρία ανάπτυξης του κράτους και θεωρήθηκε ως ο ιδρυτής της πολιτικής γεωγραφίας. Ο Ratzel, λοιπόν, που θεωρούσε το κράτος ως έναν ζωντανό οργανισμό, ο οποίος έχει ανάγκη, όπως όλοι οι ζωντανοί οργανισμοί, να τραφεί, υποστήριξε ότι αυτό μπορεί να καταστεί δυνατό μόνο με την προσάρτηση νέων περιοχών. Τα κράτη, για τον Ratzel, που αδυνατούν να ανταπεξέλθουν σε αυτή τη μάχη θα εξαφανιστούν, όπως ακριβώς συμβαίνει στη θεωρία του Δαρβίνου με τα βιολογικά όντα που προορίζονται να χαθούν, εφόσον δεν ανταπεξέλθουν στον υπέρ υπέρβαρο αγώνα (Parker, 44-78). Εν προκειμένω, οι «ζωντανοί οργανισμοί» είναι τα παράκτια κράτη της Αρκτικής, τα οποία προσπαθούν να αποκτήσουν όσο το δυνατό μεγαλύτερο κομμάτι από την «ενεργειακή πίτα» του Αρκτικού Ωκεανού.

Βλέποντας ότι η πολιτική βαρύτητα της Ευρώπης στο μέλλον θα μειωθεί εξαιτίας της στενότητας του χώρου, ο Ratzel υπέδειξε κατά κάποιο τρόπο τον δρόμο στις επεκτατικές πολιτικές στρατηγικές, υποστηρίζοντας ότι στη νέα διεθνή συγκυρία θα μπορέσουν να επιβιώσουν μόνο όσα κράτη θα κατόρθωναν να αυξήσουν την επιρροή τους στον ευρύτερο, εκτός Ευρώπης, χώρο. Στην περίπτωση της Αρκτικής, που επιστημονικώς τεκμηριωμένα είναι πλούσια σε αποθέματα πετρελαίου και αερίου αποτελεί την μόνη διαφιλονικούμενη περιοχή στον πλανήτη, καθώς ακόμη δεν έχουν διαμορφωθεί σαφή σύνορα.

Ο Ratzel και ο συνεχιστής της παράδοσης του Kjellen (1864-1922), που εισήγαγε για πρώτη φορά τον όρο γεωπολιτική, προετοίμασαν το θεωρητικό πεδίο της γεωπολιτικής της ξηράς, της θάλασσας και του αέρα, η οποία αναπτύχθηκε αργότερα. Οι απόψεις που διατυπώνει ο Kjellen στο έργο του «Το κράτος ως ζωντανός οργανισμός αναφορικά με την ίδρυση και τη δομή του κράτους» αποτέλεσαν τη σημαντικότερη πηγή της γερμανικής γεωπολιτικής (Parker, 89-177, 277).

Halford Mackinder και Nicholas Spykman

Στις αρχές του 20ου αιώνα η γεωπολιτική της ξηράς, που αναπτύχθηκε από τον Mackinder (1861-1947), κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου πολέμου προσαρμόστηκε από τον Spykman (1893–1943) στην αμερικανική γεωστρατηγική (Κακλαμάνης, 2013).

Το άρθρο του Mackinder «Ο γεωγραφικός άξονας της ιστορίας», που δημοσιεύθηκε το 1904, ερμήνευσε την εξέλιξη της πολιτικής ιστορίας ,περιορίζοντας τη σε μια γεωπολιτική βάση και διαχωρίζοντας την παγκόσμια γεωγραφία σε (ευρασιατική ηπειρωτική) ενδοχώρα (pivot area-heartland), ανασχετικό δακτύλιο και περιφερειακή ζώνη. Προσδιόρισε από την άποψη της πολιτικής και στρατιωτικής στρατηγικής τους στόχους άμεσης προτεραιότητας. Έτσι για μια, βασιζόμενη στην κυριαρχία ξηράς στρατηγική, πρωταρχική προϋπόθεση είναι η εξασφάλιση της κυριαρχίας στην ενδοχώρα, η οποία προστατεύεται από τις επιθέσεις που θα προέλθουν από τη θάλασσα. Αυτός ο χώρος ορίζεται ως το πεδίο που περιλαμβάνει τις περιοχές, ξεκινώντας από την Ανατολική Ευρώπη ως τη Βόρεια θάλασσα της Ασίας, όπως και στην περιοχή της Κεντρικής Ασίας.

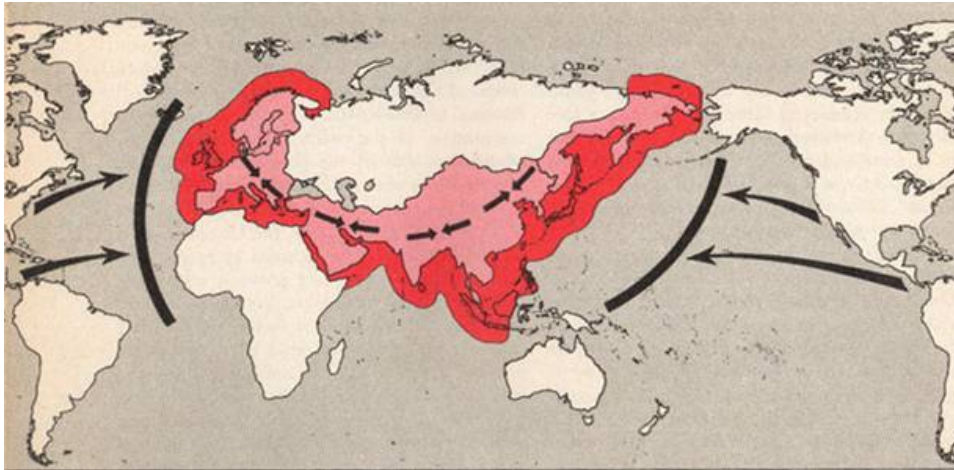

Χάρτης 3: Η Heartland του Mackinder

Σύμφωνα με τον Mackinder για τη σύσταση της απόλυτης παγκόσμιας κυριαρχίας είναι απαραίτητη η κυριαρχία της Ευρασίας, όπως και για την κυριαρχία της Ευρασίας απαιτείται η κυριαρχία της ευρασιατικής ενδοχώρας (Heartland), ενώ για την κυριαρχία της ευρασιατικής ενδοχώρας επιβάλλεται η κυριαρχία της Ανατολικής Ευρώπης και γενικότερα η Μέση Ανατολή τοποθετείται στο κέντρο του εσωτερικού δακτυλίου που περικλείει τα εδάφη της Ευρασίας που μένουν εκτός της ενδοχώρας (Μάζης, 15-17).

Ο Spykman, ασκώντας κριτική στη θεωρία του Mackinder αναφορικά με την υπερβολική σημασία που έχει δώσει στην ενδοχώρα, θεωρεί ότι η πραγματική δυναμική ισχύς κυριαρχίας βρίσκεται στην περίμετρο της Ευρασίας (Rimland), η οποία αποτελείται από τη Δυτική Ευρώπη, την Τουρκία, το Ιράκ, το Πακιστάν, το Αφγανιστάν, την Κίνα, τη Κορέα και την Ανατολική

Σιβηρία, και υποστηρίζει τη ότι όποιος κυριαρχήσει σε αυτή τη ζώνη θα κυριαρχήσει στον κόσμο.

Χάρτης 4: Η Rimland του N. Spykman

Ο Spykman, ο οποίος με αφετηρία αυτή τη θέση συμβούλευσε την αμερικανική διοίκηση να ακολουθήσει μια πολιτική που θα εμπόδιζε κάποια άλλη δύναμη να κυριαρχήσει σε αυτή τη ζώνη, μπορεί να θεωρηθεί ως ο εμπνευστής της αμερικανικής γεωστρατηγικής, που προβλέπει τη περικύκλωση της κεντρικής ηπείρου μέσω αμυντικών συμφωνιών (NATO-CENTO-SEATO) και εξακολουθεί να ασκεί την επιρροή της από το τέλος του Β' Παγκοσμίου πολέμου ως σήμερα. Έτσι επιδιώχθηκε να δημιουργηθεί μια στρατηγική ζώνη περικύκλωσης που να συνδέεται στρατηγικά στα επιμέρους της τμήματα και να εκτείνεται με το NATO από τη Νορβηγία ως την Τουρκία, με το CENTO από τη Τουρκία ως το Πακιστάν και το SEATO από το Πακιστάν ως τις Φιλιππίνες στον Βορρά και ως τη Νέα Ζηλανδία στο Νότο.

Χάρτης 5: Χάρτης μελών CENTO

Χάρτης 6: Χάρτης μελών SEATO

Ο Spykman ανέφερε ακόμη, ότι σε αυτή τη ζώνη υψηλής δυνητικής ισχύος, στην περίπτωση που δημιουργηθεί μια μονάδα ισχύος που θα κυριαρχεί στην ανεξάρτητη ζώνη, επειδή θα είναι σε θέση να περικυκλώσει ταυτόχρονα και την ΕΣΣΔ, η οποία είναι μια χερσαία χώρα (δύναμη), και τις ΗΠΑ, η οποία είναι θαλάσσια χώρα (δύναμη), θα αποτελεί μεγάλο κίνδυνο και για τις δύο. Για αυτό τον λόγο στην περίπτωση που ένα τέτοιο μόρφωμα εμφανιστεί

σε αυτή τη ζώνη, συνέστησε τη συνεργασία των ΗΠΑ, της Αγγλίας και της ΕΣΣΔ. Η προσέγγιση αυτή είχε μεγάλη επιρροή στην παγκόσμια πολιτική γεωγραφία, που διαμορφώθηκε ως αποτέλεσμα των ιδιαίτερων συνομιλιών οι οποίες διεξήχθησαν μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων στην Τεχεράνη, στη Γιάλτα και μετά το πέρας του Β' Παγκοσμίου πολέμου στο Ποτσνταμ.(Parker: 221 -226)

Alfred Mahan και η γεωπολιτική της θάλασσας

Η γεωπολιτική της θάλασσας αναπτύχθηκε από τον Mahan (1840–1914), ειδικό σε θέματα στρατηγικής και έχει βασιστεί στην αρχή μιας στρατηγικής κυριαρχίας η οποία εκτείνεται από τις περιφερειακές ζώνες προς το κέντρο και από τις θάλασσες προς την ξηρά. Ο Mahan, υποστηρίζει ότι ο μόνος τρόπος, για να αντιμετωπιστεί με επιτυχία ο δυνητικός επεκτατισμός της χώρας εκείνης η οποία κατέχει την ενδοχώρα, είναι μια περικύκλωση που θα πραγματοποιηθεί στις περιφερειακές θάλασσες, θεωρεί ότι οι ΗΠΑ η Αγγλία, η Γερμανία και η Ιαπωνία έχουν κοινά συμφέροντα, προκειμένου να περικυκλώσουν τη Ρωσία και να θέσουν υπό έλεγχο την Κίνα. Ο Mahan, ο οποίος υπήρξε σύμβουλος της αμερικανικής γεωστρατηγικής πολιτικής επί της προεδρίας του Theodor Roosevelt, επέδειξε δύο βασικούς στρατηγικούς στόχους στους αμερικανούς πολιτικούς: Ο πόλεμος να λαμβάνει χώρα συνεχώς στις θάλασσες μακριά από τις ΗΠΑ και να δημιουργηθεί μια αλυσίδα συμμαχιών, οι οποίες θα ελέγχουν τις εξελίξεις στην Ευρασιατική Ήπειρο (Parker: 221-226).

Το γεγονός ότι οι εξελίξεις που σημειώθηκαν κυρίως κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου πολέμου αλλά και μετά, ενίσχυσαν την ορθότητα των βασικών θέσεων της γεωπολιτικής της θάλασσας είχε ως αποτέλεσμα, από τη μια οι ΗΠΑ να οδηγηθούν στην υπεράσπιση της κυριαρχίας τους στις μακρινές θάλασσες, ενώ από την άλλη, επιτάχυνε τις προσπάθειες της ΕΣΣΔ για την ανάπτυξη γεωστρατηγικών και τακτικών πολιτικών, που θα εξασφάλιζαν την ταχεία κάθοδο της από τις απέραντες ασιατικές στέπες προς τις ανοιχτές θάλασσες. Η κατάσταση αυτή μετέτρεψε τον κεντρικό άξονα της περιμέτρου (Rimland), ο οποίος αποτελείται από χερσονήσους που περιβάλλουν την Ευρασία και εκτείνεται από τη Μέση Ανατολή ως την Κίνα, σε βασικό πεδίο ανταγωνισμού των μεγάλων δυνάμεων κυριαρχούμενο από ελιγμούς τακτικής (Parker: 221-226).

A. P. de Seversky και η γεωπολιτική του αέρα

Ο A. P. de Seversky (1894–1974), θεωρείται πρωτοπόρος της γεωπολιτικής του αέρα, καθώς προέβαλε τον ισχυρισμό σύμφωνα με τον οποίο λόγω της εξαιρετικής δυναμικής κυριαρχίας που διαθέτει η αεροπορία, ο στρατός ξηράς και το ναυτικό έχουν χάσει τη σχετική σημασία που παραδοσιακά είχαν. Πρότεινε ουσιαστικά στην αμερικανική κυβέρνηση αλλαγή στρατηγικής, προκειμένου αυτή να λαμβάνει υπόψη νέα στοιχεία. Ως εναλλακτική πρόταση στον συμβατό παγκόσμιο χάρτη Mackinder και του Spykman, ο de Seversky επαναπροσδιόρισε τους τομείς στρατηγικής και τακτικής προτεραιότητας, οι οποίοι στον συντεταγμένο, με βάση την αξιμότητα απεικόνιση, παγκόσμιο χάρτη λάμβαναν υπόψη τη γεωπολιτική του αέρα (Parker:221-226).

Ξεκινώντας από την υπόθεση του διπολικού διεθνούς συστήματος η υφήλιος χωρίστηκε σε δύο πεδία κυριαρχίας που όριζαν τις σφαίρες επιρροής των ΗΠΑ και ΕΣΣΔ. Ο Seversky υποστήριξε, ότι η τελική κυριαρχία θα καθοριστεί βάσει της υπεροχής στη γεωπολιτική του αέρα, κάτι που θα εξασφαλιστεί στην περιοχή της απόφασης, η οποία παρέμενε εκτός των δύο παραπάνω πεδίων (Parker: 221-226).

Προσεγγίσεις της Έννοιας της Ισχύος

Σημείο αναφοράς θεωρείται ο Θουκυδίδης, που πρώτος ανέλυσε το ρόλο της ισχύος στις διεθνείς σχέσεις και συνέδεσε τη δικαιοσύνη με την ισχύ, δηλαδή με την ικανότητα αυτοπροστασίας ενός κράτους, η οποία λειτουργεί ως ανασχετικός μηχανισμός στην επιθετικότητα του αντιπάλου και εξασφαλίζει την επιβίωση.

Ο Hans Morgenthau, ο οποίος στο έργο του «Πολιτική μεταξύ των Εθνών» διατύπωσε τις αρχές του ρεαλισμού, ορίζει ότι ισχύς είναι οτιδήποτε εδραιώνει και διατηρεί τον έλεγχο ενός κράτους πάνω σ' ένα άλλο είτε με καταναγκαστικό είτε με συνεργατικό τρόπο, ενώ εξισώνει το εθνικό συμφέρον με την αναζήτηση της ισχύος (Κουλουμπής & Γουλφ, 1981:146). Εν προκειμένω, Ρωσία, Δανία, ΗΠΑ, Καναδάς και Νορβηγία προβαίνουν σε συνεργασίες εξισώνοντας το εθνικό τους συμφέρον με την αναζήτηση της ισχύος.

Ο Kenneth Waltz, που διαμόρφωσε το δομικό ρεαλισμό ή νεορεαλισμό, πιστεύει ότι τα κράτη υποχρεώνονται από τη δομή του συστήματος να επιζητούν τη σχετική ισχύ για να επιτύχουν την επιβίωση (Mearsheimer, 2007:46).

Ισορροπία Ισχύος

Μια κατάσταση των πραγμάτων τέτοια, που καμία δύναμη να μην είναι σε θέση υπεροχής, ώστε να μπορεί να επιβάλλει τον νόμο στις άλλες, ορίζεται κατά τον de Vattel ως ισορροπία ισχύος (de Vattel, 1916:40).

Η ισορροπία ισχύος διακρίνεται σε απλή και σύνθετη όπου ως απλή ορίζεται η ισορροπία που αποτελείται από δύο δυνάμεις και ως σύνθετη εκείνη που απαρτίζεται από τρεις ή περισσότερες. Η διατήρηση της ισορροπίας ισχύος, αποτελεί πολιτική που προϋποθέτει την ικανότητα αντίληψης ότι το πλήθος των δυνάμεων που αλληλεπιδρούν περιλαμβάνει μόνο ένα σύστημα ή πεδίο δυνάμεων. Η ύπαρξη τοπικών ισορροπιών ισχύος, χρησιμεύει ως προστασία της ανεξαρτησίας των κρατών σε συγκεκριμένες περιοχές από την αφομοίωση ή την κυριαρχία μιας τοπικά υπερέχουσας δύναμης. Η ύπαρξη των τοπικών ισορροπιών ισχύος ενδιαφέρει και τα πέντε παράκτια κράτη. Η διατήρηση της ισορροπίας τα αφορά όλα εξίσου, για διαφορετικούς λόγους.

Τα μικρότερα κράτη πέραν της Ρωσίας και των ΗΠΑ, μέσω συμμαχιών και σύναψης συμφωνιών επιδιώκουν να διατηρήσουν την ισορροπία ισχύος του κράτους τους και να διεκδικήσουν τα συμφέροντα τους στη περιοχή, μειώνοντας την ανασφάλεια που προκαλεί η αδιαμφισβήτητα υπερέχουσα δύναμη-Ρωσία. Οι ΗΠΑ, με τον ίδιο τρόπο, της σύναψης συμμαχιών, εμποδίζει αφενός τις προσπάθειες της Ρωσίας να καταστεί υπερδύναμη στην περιοχή ενώ παράλληλα διεκδικεί μερίδιο του πλούτου. Αποτελεί ουσιαστικά την πιο στοιχειώδη μορφή σχεδιασμένης ισορροπίας ισχύος, όπου κάποιο από τα μέρη ακολουθεί πολιτική παρεμπόδισης ενός άλλου μέλους να αποκτήσει υπεροχή. Τέλος για την Ρωσία, που υπερέχει ξεκάθαρα στην περιοχή, οι λόγοι είναι καθαρά οικονομικοί. Η Ρωσία χρησιμοποιεί την ήδη υπάρχουσα τεχνογνωσία για την εξόρυξη του πετρελαίου στην Αρκτική, των συμμαχικών κρατών χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι χάνει τη υπερέχουσα θέση της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Αρκτική Πολιτική για την Ασφάλεια

2.1.Εισαγωγή

Βασικό αντικείμενο της μελέτης των Διεθνών Σχέσεων αποτελεί το διακρατικό σύστημα και οι σχέσεις που αναπτύσσουν τα κυρίαρχα κράτη μεταξύ τους. Μπορεί να κράτη να είναι κυρίαρχα εντός του πλαισίου τους όμως αυτό δεν σημαίνει ότι μένουν ανεπηρέαστα το ένα από το άλλο. Αντιθέτως αλληλεπιδρούν μεταξύ τους σε τέτοιο βαθμό που κρίνεται απαραίτητη η συνεχής αναζήτηση νέων τρόπων συνύπαρξης και επικοινωνίας. Η ασφάλεια, η ελευθερία, η δικαιοσύνη η ευημερία και η τάξη αποτελούν τις πέντε βασικές αξίες που καλούνται τα κράτη να υπηρετούν. Πρωταρχικό μέλημα του κράτους είναι η διατήρηση της ασφάλειας είτε αυτό επιτυγχάνεται μέσω της σύναψης συμμαχιών είτε μέσω της διαμόρφωσης μιας ισορροπίας στρατιωτικής ισχύος στην οποία δεν θα υπάρχει ηγεμόνας που θα επιβάλει την θέληση του (Jackson & Sorensen, 2006).

2.2.Ρωσία

2.2.1.Στρατηγική Πολιτική για την Ασφάλεια

Σχεδόν δύο δεκαετίες μετά την διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης, η Ρωσία εξακολουθεί να ψάχνει για την θέση της στον πολύπλοκο, πολυπολικό κόσμο. Ευρισκόμενη στη περιφέρεια της Ευρώπης και της Ασίας οι ηγέτες της καλούνται να διαμορφώσουν μια αποτελεσματική πολιτική ασφαλείας (Dimitrakopoulou & Liaropoulos, 2010:35).

Ενεργώντας ως ηγεμονική δύναμη στην άμεση γειτονιά της, διατηρώντας πυρηνική στρατηγική ισοτιμίας με τις ΗΠΑ, διαφυλάσσοντας την ασφάλεια των συνόρων της και αντιμετωπίζοντας την τρέχουσα οικονομική κρίση είναι γεγονός ότι όλα αυτά μαζί δεν είναι εύκολο έργο. Προσθέτοντας στα παραπάνω την δημογραφική κρίση και την ανάγκη για αλλαγές που αφορούν θέματα των ενόπλων δυνάμεων, η Μόσχα αντιμετωπίζει πολλά διλήμματα (Dimitrakopoulou & Liaropoulos, 2010:35).

Η Ρωσία σχεδιάζει να δαπανήσει έως το 2020 δύο τρισεκατομμύρια ρούβλια σε ένα στρατηγικό πρόγραμμα που αφορά την ανάπτυξη της Αρκτικής. (NSS-National Security Strategy to 2020). Σύμφωνα με δηλώσεις του Υπουργού περιφερειακής Ανάπτυξης Ίγκορ

Σλονγκιάγιεφ το εν λόγω σχέδιο θα περιλαμβάνει οικονομικά αλλά και κοινωνικά έργα και το ένα τρίτο της χρηματοδότησης θα προέρχεται από τον ομοσπονδιακό προϋπολογισμό. Στο Ρωσικό Υπουργείο Άμυνας επεξεργάζονται σχέδιο δημιουργίας ενός σχηματισμού πολεμικών πλοίων με δυνατότητες πλεύσης σε παγωμένες θάλασσες που θα περιπολούν στα βόρεια αρκτικά σύνορα της χώρας. Φιλοδοξούν ότι το 2014 θα έχουν αναπτύξει νέες δυνατότητες και για να μεταφέρουν φορτία στην Αρκτική αλλά και για την τεχνική υποστήριξη των σκαφών που διέρχονται από το διάδρομο της αρκτικής, δηλαδή τη βόρεια θαλάσσια διαδρομή ναυσιπλοΐας (Russia Beyond the Headlines, 2013).

Το 2008 και συγκεκριμένα στις 18 Σεπτεμβρίου η Ρωσία επικυρώνει την «Αρκτική Στρατηγική μέχρι το 2020 και μετά» αποσκοπώντας σε μεγάλες επενδύσεις στον Αρκτικό Ωκεανό (Rusnak & Berman, 2008:105). Η στρατηγική της Ρωσίας έχει χαρακτήρα προληπτικό. Οι κινήσεις και τα βήματα από την πλευρά της είναι γρήγορα, επιδιώκοντας να εξασφαλίσει το προνόμιο ώστε να δημιουργήσει μία σταθερή θέση στην Αρκτική σε βάρος των ανταγωνιστών της. Σύμφωνα με τον Pavel K. Baev, πολιτικό επιστήμονα, οι κινήσεις της Ρωσίας αποτελούν μέρος της γενικότερης στρατηγικής της και της πολιτικής της συμπεριφοράς καθώς, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει, το status quo μοιάζει να είναι ιδιαίτερα περιοριστικό για την πρόσφατη προσπάθεια της Ρωσίας να εδραιώσει την εξουσία της (Baev, 2007).

Συνολικά η NSS, περιγράφει το διεθνές περιβάλλον και καθορίζει τα εθνικά συμφέροντα της Ρωσίας και τις στρατηγικές προτεραιότητες. Η NSS είναι μέρος μιας σειράς εγγράφων που αποτελούν την πολιτική ασφαλείας της Ρωσίας. Η σύνταξη του εγγράφου ήταν στα χέρια του συμβουλίου Ασφαλείας, αλλά υπήρξε ευρεία συμμετοχή άλλων Υπουργείων, οργανισμών αλλά και μελών της επιστημονικής κοινότητας της Ρωσίας, οι οποίοι είχαν αποκλίνουσες προτεραιότητες. Η προσπάθεια να ενοποιηθεί αυτές τις προτεραιότητες σε ένα συνεκτικό πολιτικό έγγραφο είναι εμφανής. Οποιαδήποτε αμφιλεγόμενα σημεία του εγγράφου οφείλονται στο γεγονός ότι μεγάλο κοινό έπρεπε να μείνει ευχαριστημένο (De Hass & Schroder, 2009:9-10). Παρά το γεγονός ότι η NSS αποτελεί μονάχα ένα μέρος του πάζλ, αποτελεί ταυτόχρονα σημείο εκκίνησης για την αξιολόγηση των προτεραιοτήτων της Ρωσίας (Dimitrakopoulou & Liaropoulos, 2010:41). Η Αρκτική Στρατηγική της Ρωσίας μπορεί να προωθείται με μια σχετική ταχύτητα αλλά σε καμία περίπτωση δεν γίνεται εις βάρος της πολυδιάστατης στρατηγικής για την περιοχή, που περιλαμβάνει στρατιωτικές, οικονομικές περιβαλλοντικές κοινωνικές και πολιτικές πτυχές. Επιπλέον αποσκοπεί στο να καταστεί η περιοχή κύρια μελλοντική πηγή ενεργειακών αποθεμάτων με την παροχή μεγαλύτερων επενδύσεων διαφυλάσσοντας παράλληλα

τα σύνορα και την εδαφική ακεραιότητα της χώρας όπως επίσης αποσκοπεί στη διασφάλιση της περιβαλλοντικής προστασίας και στην προώθηση της επιστήμης και της έρευνας (Kefferputz, 2010:6).

Η στρατηγική έως το 2020 διαιρείται σε τρία κύρια στάδια (Kefferputz, 2010:6):

Το πρώτο στάδιο (2008-2010) σχεδιάστηκε για να στηρίξει ουσιαστικά τους ισχυρισμούς της Ρωσίας για την Αρκτική και για να θέσει υγιείς και ισχυρές βάσεις για την επέκτασή της παρέχοντας εκτενές επιστημονικό υλικό. Παράλληλα προώθησε μια σειρά πολιτικών με σκοπό την ενίσχυση τόσο των λιμενικών όσο και των βιομηχανικών υποδομών στις αποκλειστικές κυρίως, οικονομικές ζώνες των βόρειων περιοχών της χώρας. Η πρώτη αυτή φάση χαρακτηρίστηκε σχετικά ως επιτυχής.

Το δεύτερο στάδιο (2011-2015) έχει κεντρικό στόχο να οδηγήσει στην διεθνή, νόμιμη αναγνώριση της Ρωσικής επέκτασης των συνόρων στον Αρκτικό ωκεανό και στην επέκταση των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων στον τομέα της εξόρυξης και στην μεταφορά των πόρων. Η ανάπτυξη των κατάλληλων υποδομών θα καταστήσουν εφικτή την εκμετάλλευση των οφελών που θα αποκομίσει στους τομείς που προαναφέρθηκαν.

Τέλος το τρίτο και τελευταίο στάδιο (2016-2020) οραματίζεται το μετασχηματισμό του Βόρειου Πόλου σε ηγετικής, στρατηγικής σημασίας ενεργειακή βάση της Ρωσικής Ομοσπονδίας (Kefferputz, 2010:7). Η Ρωσία προτίθεται να χρησιμοποιήσει όλα τα μέσα που διαθέτει για να πραγματοποιήσει αυτήν την στρατηγική και παράλληλα να προστατεύσει τα συμφέροντα της στην περιοχή.

- Πρώτον και κύριον, για την επίτευξη των παραπάνω, η ρωσική πολιτική στοχεύει στην ισχυροποίηση του επιστημονικού αποδεικτικού υλικού που θα βοηθήσει στην επέκταση των νομικών της αξιώσεων αναφορικά με την ηπειρωτική της υφαλοκρηπίδα.
- Δεύτερον, στοχεύει στο να απομονώσει από την περιοχή τους μη Αρκτικούς παίκτες, όπως είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση, υπογράφοντας την διακήρυξη Ilulissat (Ilulissat Declaration) το 2008, μπλοκάροντας με αυτό τον τρόπο ενδεχόμενες ενέργειες τους να διεκδικήσουν μερίδιο στην Αρκτική.
- Τρίτον, στην προώθηση διμερών συμφωνιών μεταξύ ορισμένων αρκτικών δυνάμεων σε βάρος άλλων. Το 2009, για παράδειγμα, Καναδοί και ρώσοι διπλωμάτες συναντήθηκαν ανεπίσημα στη Μόσχα προκειμένου να συζητήσουν το ενδεχόμενο μιας κοινής προσέγγισης αναφορικά με την περιοχή του Αρκτικού.
- Τέταρτον, η Μόσχα στοχεύει να επεκτείνει όσο περισσότερο δύναται την λειτουργικότητα της στην Αρκτική ενισχύοντας τον στόλο της. Η Ρωσία διαθέτει

στρατηγικό πλεονέκτημα απόδοσης και μεγέθους συγκριτικά με τους υπόλοιπους παίκτες-ανταγωνιστές, καθώς ο στόλος της αποτελείται εκτός από πυρηνικά και μη παγοθραυστικά και από σημαντικό αριθμό μεγάλων πυρηνο-κίνητων εμπορικών σκαφών και επιστημονικών πλοίων.

- Τέλος, η Μόσχα στοχεύει να ενισχύσει την στρατιωτική παρουσία της στην περιοχή διασφαλίζοντας με αυτόν τον τρόπο την εδαφική της ακεραιότητα κατα μήκος της αρκτικής της ακτογραμμής, ενισχύοντας τον στρατό και τα υποβρύχια της ως προς την ετοιμότητα τους. Ο Βόρειος Ρωσικός Στόλος διεξάγει περιπολίες στα νερά του Αρκτικού που βρίσκονται εντός της δικαιοδοσίας της χώρας (Kefferputz, 2010:8).

Ο ορισμός της εθνικής ασφάλειας έχει διευρυνθεί από την NSS, γεγονός που τεκμηριώνεται από τα παραπάνω ασφαλείας (Dimitrakopoulou & F Liaropoulos, 2010:43). Συμπερασματικά η στρατηγική πολιτική στην Αρκτική είναι πολυδιάστατη και κάθε μία από αυτές τις διαστάσεις χρήζει ιδιαίτερης και ταυτόχρονα εξίσου σημαντικής ανάλυσης, καθώς κάθε μία από αυτές είναι το ίδιο σημαντική. Οποιαδήποτε απλή προσέγγιση θα μπορούσε να οδηγήσει στην διαμόρφωση ανεπαρκών πολιτικών που θα έθεταν σε κίνδυνο την σταθερότητα στο Βόρειο Πόλο. Η σχετικά γρήγορη και βιαστική πολιτική της Ρωσίας έχει ανησυχήσει τους υπόλοιπους παίκτες και έχει αποτελέσει πολλές φορές το επίκεντρο κριτικής. Η πολιτικές που ακολουθούν τα υπόλοιπα αρκτικά κράτη διαφοροποιούνται σημαντικά από αυτήν της Ρωσίας (Kefferputz, 2010:7).

2.2.2.Ναυτικές, Αεροπορικές και Στρατιωτικές Δυνάμεις

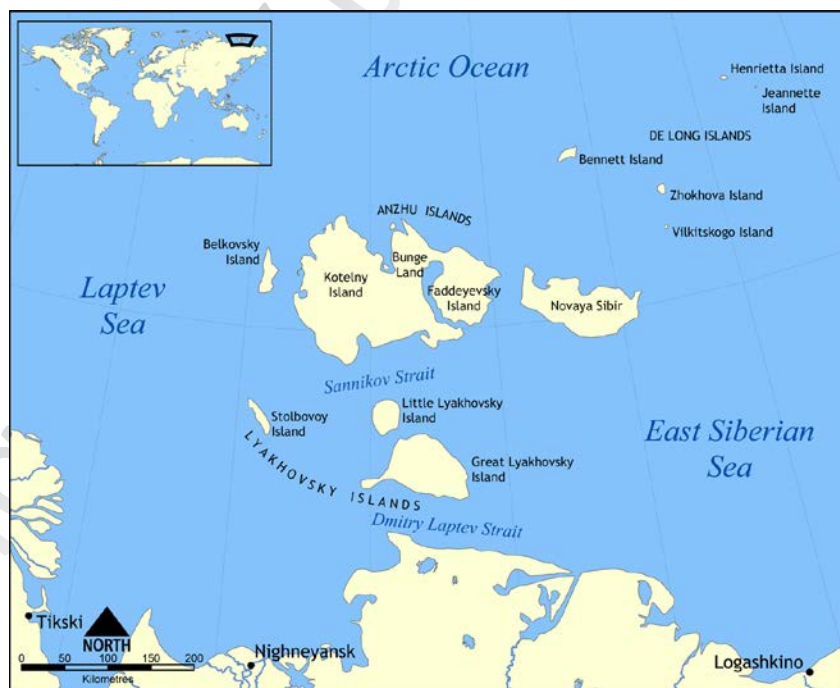
Η περιοχή της Αρκτικής θα αποτελέσει προτεραιότητα το 2014 για τις ρωσικές ναυτικές δυνάμεις, που προσανατολίζονται στην ενίσχυση της πολεμικής εκπαίδευσης και ετοιμότητας στις δύσκολες καιρικές συνθήκες. Περιπολίες και καταδύσεις προγραμματίζει ο Βόρειος Στόλος, ενώ μια σειρά από παγοθραυστικά περιπολικά θα αναπτυχθούν στην περιοχή, προκειμένου να προστατεύουν τα συμφέροντα της Ρωσίας, όπως δήλωσε ο εκπρόσωπος της Δυτικής Στρατιωτικής Περιφέρειας του στόλου Βαντίμ Σέργκα.

Η Ρωσία έχει ήδη ξεκινήσει την ανάπτυξη μονάδων αμυντικής αεροδιαστημικής και την κατασκευή ενός συστήματος πυραυλικών ραντάρ έγκαιρης προειδοποίησης στην πόλη της Βορκούτα, που βρίσκεται στον Αρκτικό Κύκλο. Η ολοκλήρωση του έργου έχει προγραμματιστεί για το 2018. Το ρωσικό υπουργείο Εθνικής Άμυνας προχωρά επίσης στην

ανακαίνιση του στρατιωτικού αεροδρομίου Τεμπ, στα Νέα Σιβηρικά νησιά, στο βόρειο άκρο της ρωσικής επικράτειας.

Η Αρκτική αποτελεί τη συντομότερη οδό, όχι μόνο για το ναυτικό, αλλά και για τις στρατηγικές αεροπορικές δυνάμεις και τους διηπειρωτικούς βαλλιστικούς πυραύλους. Η δυνατότητα ανάπτυξης αντιπυραυλικής άμυνας και πυρηνικών υποβρύχιων φορέων βαλλιστικών πυραύλων έχει καταστεί για τους Ρώσους ιδιαίτερα σημαντική για όλες. Αλλά και αμερικανικά υποβρύχια περιπολούν συνεχώς στα νερά της Αρκτικής λεκάνης και ειδικά στη θάλασσα του Μπάρεντς, από τις αρχές του 1990. Το κύριο βάρος της προστασίας των ρωσικών αρκτικών εγκαταστάσεων έχει αναλάβει το πολεμικό ναυτικό. Το κρατικό εξοπλιστικό πρόγραμμα προβλέπει με ορίζοντα το 2020, την κατασκευή νέων πλοίων για τον Βόρειο Στόλο (Κισλιακόφ, 2012).

Το ρωσικό υπουργείο Άμυνας, ξεκίνησε την υλοποίηση ενός μεγαλεπήβολου έργου, το οποίο ο αναπληρωτής υπουργός, Α.Μπαχίν, το περιγράφει σαν την «επιστροφή της Ρωσίας στην Αρκτική». Είκοσι χρόνια μετά το «σφράγισμα» των στρατιωτικών βάσεων στα νησιά «Νοβοσιμπίρσκ» (νότια της Νέας Σιβηρίας), το ρωσικό υπουργείο Άμυνας θα ανασυστήσει την παλιά «ψυχροπολεμική» σοβιετική βάση στον Βόρειο Παγωμένο Ωκεανό (Russia Beyond the Headlines, 2013).

Χάρτης 7: Νησιά Νέας Σιβηρίας

Το 2012, ομάδα Ρώσων στρατιωτικών και επιστημόνων είχε προσπαθήσει να προσγειωθεί στο νησί Κοτέλνι, αλλά η αποστολή δεν ήταν επιτυχής, καθώς κατά τη διάρκεια της προσγείωσης το ελικόπτερο συνετρίβη. Κανένα μέλος του πληρώματος και της ομάδας των πεζοναυτών δεν τραυματίστηκε, η αποστολή όμως διακόπηκε άδοξα.

Η Ρωσία σκοπεύει να ανακατασκευάσει την παλιά σοβιετική στρατιωτική βάση στα νησιά της Νέας Σιβηρίας, τα οποία βρίσκονται στη διασταύρωση των θαλασσών της Αρκτικής, της θάλασσας Λάπτεβ και της θάλασσας της Ανατολικής Σιβηρίας. Η κίνηση αυτή αποτελεί τμήμα ενός προγράμματος που αφορά στη μετατροπή των βόρειων ακτών της Ρωσίας σε ένα παγκόσμιο δίκτυο γραμμών ναυσιπλοΐας καθώς και στη διασφάλιση των τεράστιων ενεργειακών πόρων της περιοχής.

Οι Ένοπλες Δυνάμεις της Ρωσίας αποχώρησαν από εκεί το 1993, αλλά τα νησιά αποτελούν ένα στρατηγικής σημασίας σημείο, στον Αρκτικό Ωκεανό. Θα ανακατασκευαστεί το αεροδρόμιο, θα εξασφαλιστεί η συμμετοχή στο κοινό πλάνο εκπροσώπων του υπουργείου Έκτακτων Καταστάσεων, επιστημόνων υδρολόγων και άλλων που ασχολούνται με το κλίμα, προκειμένου να διασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα των δράσεων στη Βόρειο Θαλάσσια Διαδρομή, βοηθώντας στον αποτελεσματικότερο έλεγχο του συγκεκριμένου τομέα.

Η ανάπτυξη των νησιών της Νέας Σιβηρίας άρχισε στη δεκαετία του 1970, όταν στο μεγαλύτερο νησί του αρχιπελάγους Κοτέλνι, χτίστηκε ένας πολιτικός σταθμός. Στη συνέχεια, το υπουργείο Γεωλογίας της Σοβιετικής Ένωσης ξεκίνησε την υλοποίηση ενός έργου μεγάλης κλίμακας που αφορούσε σε γεωλογικές και γεωφυσικές μελέτες στα νησιά. Η βάση της αποστολής βρίσκεται δίπλα στον αεροδιάδρομο του αεροδρομίου «Γεμπ», που την περίοδο εκείνη, σχεδιάστηκε για να εξυπηρετεί μόνο μικρά αεροσκάφη. Μέχρι το 1973, στα νησιά του αρχιπελάγους της Νέας Σιβηρίας είχε αναπτυχθεί μια σειρά από σεισμολογικά εργαστήρια που θα επέτρεπαν την διεξοδική μελέτη και παρακολούθηση της σεισμικής δραστηριότητας στην περιοχή. Αλλά στην αρχή της δεκαετίας του 1990, με τη διάλυση της ΕΣΣΔ, τα πάντα εγκαταλείφθηκαν και την ίδια εποχή αποχώρησε και ο στρατός.

Μετά από 20 χρόνια, κατέπλευσε στο νησί ένας στόλος από 10 πολεμικά και βοηθητικά σκάφη, με ναυαρχίδα το καταδρομικό «Πιότρ Βελίκι» (Μεγάλος Πέτρος), το οποίο αποτελεί το πιο ισχυρό πλοίο του Βόρειου Στόλου. Σύμφωνα με το γραφείο Τύπου του Βορείου Στόλου, με ελικόπτερα και πλωτά μέσα, στο νησί Κοτέλνι αποβιβάστηκαν πεζοναύτες και οργανώθηκε η μεταφορά μηχανημάτων, εξοπλισμού και κοντέϊνερ, απαραίτητων για τη διαβίωση του ειδικού τεχνικού προσωπικού και για τις εργασίες

ανοικοδόμησης των εγκαταστάσεων και αναβάθμισης των υποδομών της βάσης (Russia Beyond the Headlines, 2013).

Ο κύριος στόχος του ρωσικού υπουργείου Άμυνας στην πρώτη φάση, είναι να ανακατασκευαστεί ο διάδρομος προσγείωσης-απογείωσης του αεροδρομίου «Γεμπ», που κατασκευάστηκε στη διάρκεια της σοβιετικής εποχής αλλά δεν χρησιμοποιήθηκε. Ο διάδρομος θα αναβαθμιστεί και θα κατασκευαστεί έτσι ώστε να μπορεί να δέχεται αεροσκάφη An-72 και An-74. Οι πρώτες πτήσεις, σύμφωνα με τους στρατιωτικούς, αναμένονται να ξεκινήσουν προς το αρχιπέλαγος στα τέλη του τρέχοντος έτους. Το υπουργείο, τόνισε ότι η εναέρια επικοινωνία των νησιών με την ηπειρωτική χώρα θα είναι τακτική, όλο το χρόνο και θα διεξάγεται κάτω από όλες τις καιρικές συνθήκες.

Η δεύτερη φάση της «επιστροφής στην Αρκτική», περιλαμβάνει το έργο της ανοικοδόμησης-αναβάθμισης των υποδομών των βάσεων, στους τομείς των νησιών Νόβαγια Ζεμλιά (Νέα Γη) και Γη του Φραγκίσκου Ιωσήφ. Το σχέδιο αφορά κυρίως στη στρατηγική αεροπορία και στην ενεργοποίηση των ερευνητικών αποστολών του υπουργείου Άμυνας. Η Ρωσία έχει στοιχηματίσει στην ανάπτυξη των τεράστιων αποθεμάτων ενεργειακών πόρων της Αρκτικής και η αναζωογόνηση των βόρειων διαδρομών ναυσιπλοΐας αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του σχεδίου.

2.2.3.Διπλωματία

Σε μια εποχή, που η περιοχή αντιμετωπίζει σημαντικές κλιματικές μεταβολές, ένα τριπλό κενό διακυβέρνησης απειλεί να τροφοδοτήσει σημαντικές διπλωματικές εντάσεις μεταξύ των περιφερειακών φορέων για τους φυσικούς πόρους, τα δικαιώματα ναυσιπλοΐας και τη διαχείριση της αλιείας (Bjola, 2013:347).

Το Αρκτικό Συμβούλιο, το οποίο προωθεί τη συνεργασία στην περιοχή δεν έχει τη θεσμική αρχή για την αντιμετώπιση των αυξανόμενων προκλήσεων, καθώς το νομικό πλαίσιο που καλύπτει τα θέματα της Αρκτικής είναι αδύναμο, ενώ υπάρχει μικρή πολιτική δέσμευση μεταξύ των μελών του, να επεκτείνει την νομική εντολή του σώματος ή να ενισχύσει την θεσμική δομή του.

Οι συμβατικές μέθοδοι αντιμετώπισης των κενών διακυβέρνησης μέσω πολυμερών και διμερών σχέσεως, έχουν σταδιακά ξεπεραστεί εξαιτίας της πολυπλοκότητας τους και του επείγοντος χαρακτήρα των προκλήσεων της διακυβέρνησης του 21αίωνα. Οι πολυμερείς συμβάσεις χρειάζονται δεκαετίες διαπραγματεύσεων και έχουν αβέβαια αποτελέσματα λόγω

προβλημάτων στην εφαρμογή. Οι διμερείς συμβάσεις, στην πράξη παρουσιάζονται περισσότερο ευέλικτες για τις διεθνείς διαπραγματεύσεις, ωστόσο είναι ανεπαρκώς εξοπλισμένες για την αντιμετώπιση περίπλοκων ζητημάτων με την συμμετοχή πολλαπλών φορέων ευνοώντας, γενικότερα, τα ισχυρότερα μέρη στο τραπέζι.

Τα παραπάνω δεν σημαίνουν ότι οι πολυμερείς και οι διμερείς συμβάσεις δεν θα έχουν θέση στο μέλλον της παγκόσμιας διακυβέρνησης, αλλά μάλλον ότι τα προβλήματα του 21^{ου} αιώνα απαιτούν λύσεις με έμφαση στην ευελιξία, την αποτελεσματικότητα και την γρήγορη αντίδραση. Αυτό που χρειάζεται για να κλείσει το κενό της διακυβέρνησης στην Αρκτική είναι μια «πλειομερής» διπλωματική προσέγγιση (plurilateral diplomatic approach) (Bjola, 2013:347).

Χρειάζεται ένα δίκτυο επικοινωνίας μεταξύ του Συμβουλίου της Αρκτικής, που θα λειτουργεί ως κεντρικός κόμβος της διακυβέρνησης της Αρκτικής, καθώς και των υφιστάμενων θεσμικών οργάνων του NATO, του Διεθνούς Ναυτιλιακού Οργανισμού (International Maritime Organization - IMO), και του Προγράμματος Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (United Nations Development Facility-GEF) που διαθέτουν την απαραίτητη υλικοτεχνική υποδομή, την εμπειρία και την τεχνογνωσία για την αντιμετώπιση των αυξανόμενων προκλήσεων. Για να γίνει αυτό, θα πρέπει να χορηγηθεί στο NATO το καθεστώς του παρατηρητή στο Αρκτικό Συμβούλιο, με συμβουλευτικό ρόλο σε τεχνικά θέματα που θα αφορούν την ασφάλεια της ανοιχτής θάλασσας, όπως και στην εφαρμογή της προσφάτως εγκριθείσας συμφωνίας για την Έρευνα και Διάσωση(S&R) ή σε παρόμοιες ρυθμίσεις.

Η «πλειομερής» σύνδεση του NATO θα επιτρέψει στα μέρη να μετριάσουν τις προσδοκίες μεταξύ τους, σχετικά με το πώς θα αντιμετωπίσουν μελλοντικές προκλήσεις στην περιοχή, αποθαρρύνοντας τον στρατιωτικό ανταγωνισμό μέσω της από κοινού εποπτείας και παρακολούθησης, λαμβάνοντας παράλληλα μέτρα για την οικοδόμηση της εμπιστοσύνης. Το 2009 η Επιτροπή Ναυτικής Ασφάλειας (MSC) του IMO, ενέκρινε αναθεωρημένες κατευθυντήριες γραμμές για τα πλοία που δραστηριοποιούνται στα πολικά ύδατα, οι οποίες βασίζονται στην προϋπόθεση ότι δεν είναι όλα τα πλοία, που εισέρχονται στο περιβάλλον της Αρκτικής, σε θέση να περιηγηθούν με ασφάλεια ανά πάσα στιγμή του έτους. Μια πολυμερής σύνδεση του IMO με το Αρκτικό Συμβούλιο θα πρέπει να είναι σε θέση να ακολουθήσει ακριβώς αυτήν τη γραμμή (Bjola, 2013:348).

Με το να γίνει μέλος παρατηρητή στον IMO, το Αρκτικό συμβούλιο θα μπορέσει ευκολότερα να βελτιώσει τον συντονισμό της πολιτικής των μελών της σε δύο κρίσιμους τομείς της διακυβέρνησης. Από τη μια πλευρά, θα μπορούσε να βοηθήσει την

παρακολούθηση και την επιβολή των υφιστάμενων, του IMO, κατευθυντήριων γραμμών πλοήγησης για τα πλοία που κινούνται στα Αρκτικά ύδατα. Η Συμφωνία S&R του 2011 έχει αποδείξει ότι τα μέλη του Αρκτικού Συμβουλίου είναι ανοιχτά ως προς τη σύναψη νομικών δεσμευτικών συμβάσεων εφόσον αφορούν θέματα που θα διευκολύνουν την πλοήγηση τους στην περιοχή. Την ίδια στιγμή όμως, καθώς ο όγκος της ναυτιλίας στην περιοχή αναμένεται να αυξηθεί, το Αρκτικό Συμβούλιο θα έχει την ευκαιρία να αναλάβει έναν πιο ενεργητικό ρόλο στην διαμόρφωση μελλοντικών πρωτοκόλλων και κανονισμών του IMO, αναφορικά με την ασφάλεια της ναυσιπλοΐας στην Αρκτική και την πρόληψη της θαλάσσιας ρύπανσης.

Λαμβάνοντας υπόψη τις ευρύτερες περιβαλλοντικές επιπτώσεις που προκύπτουν από την μελλοντική εκμετάλλευση των πόρων, την πλοήγηση και την αλιεία στην Αρκτική, απαιτείται μια πιο ολιστική προσέγγιση, η λεγόμενη Μέθοδος Διαχείρισης, που βασίζεται στο οικοσύστημα, για να εξασφαλίσει την διατήρηση των οικοσυστημάτων και την βιώσιμη ανάπτυξη στην περιοχή της Αρκτικής. Η μέθοδος αυτή θα μπορούσε να δημιουργήσει πρωτόκολλα για την ναυτιλία και την ανάπτυξη των πόρων δημιουργώντας ένα δίκτυο θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών σε ολόκληρο τον Αρκτικό Ωκεανό, εξασφαλίζοντας ότι η εμπορική δραστηριότητα ακολουθεί εγκεκριμένες περιβαλλοντικές πρακτικές και υποχρεώνει τους ρυπαίνοντες να πληρώσουν για τις προσπάθειες καθαρισμού (Bjola, 2013:354).

Το πρόγραμμα ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (United Nations Development Facility-GEF) έχει ήδη αρχίσει να εφαρμόζει την EBM σε δεκατρία από τα μεγαλύτερα του κόσμου Θαλάσσια Οικοσυστήματα (LMES). Μετά την σύσταση της ομάδος εργασίας για την προστασία του Αρκτικού Θαλάσσιου Περιβάλλοντος (PAME), το Αρκτικό Συμβούλιο ενέκρινε επίσης, το 2008 έναν χάρτη εργασίας για 17 LMES στον Αρκτικό Ωκεανό, ώστε να χρησιμοποιηθεί ως πλαίσιο για τις πρακτικές διαχείρισης, με βάση το οικοσύστημα, στην περιοχή της Αρκτικής. Μετά την καθιέρωση της PAME ως GEF Operational Focal Point, το Αρκτικό Συμβούλιο θα πρέπει να συμμετάσχει ενεργά στην έγκριση των προτάσεων έργων που συνάδουν με τα εθνικά σχέδια, τις προτεραιότητες και την διευκόλυνση του συντονισμού της EBM, την αξιολόγηση, την ένταξη και την διαβούλευση σε επίπεδο χωρών.

Εν ολίγοις, δεν υπάρχει καμία ανάγκη για πρωταρχικές πολυμερείς συμφωνίες ή ασύμμετρες διμερείς σχέσεις για να κλείσουν τα κενά διακυβέρνησης στην Αρκτική. Η πολυμερής σύνδεση Αρκτικού Συμβουλίου και NATO θα μπορούσε να εμποδίσει τη στρατικοποίηση της Αρκτικής, η εταιρική σχέση Αρκτικού Συμβουλίου και IMO θα μπορούσε να βελτιώσει την ασφάλεια και την ελευθερία της ναυσιπλοΐας στην Αρκτική, ενώ παράλληλα η διπλωματική συνεργασία Αρκτικού Συμβουλίου και UNDP/GEF θα

διευκολύνει τον συντονισμό των πολιτικών μεταξύ των περιφερειακών φορέων για θέματα που αφορούν τη βιώσιμη διαχείριση της αλιείας (Bjola, 2013:356).

2.3.Νορβηγία

2.3.1.Στρατηγική Πολιτική για την Ασφάλεια

Η Νορβηγία, που ανήκει γεωγραφικά στην Ευρώπη, δεν κατάφερε να προσχωρήσει στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Διατηρεί διάφορες κτήσεις μεταξύ άλλων και το νησιωτικό σύμπλεγμα Σβάλμπαρντ (Svalbard), συμπεριλαμβανομένης και της νήσου Μπιέρνεια, στον Αρκτικό Ωκεανό. Το 2003 το Νορβηγικό Υπουργείο Εξωτερικών όρισε μια επιτροπή για να διερευνήσει τα ζητήματα που σχετίζονταν με τον απώτατο Βορρά. Τα αποτελέσματα τις έρευνας ήρθαν με την δημοσίευση μιας επίσημης έκθεσης, που ουσιαστικά αποτέλεσε το έγγραφο που έθεσε στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος την Αρκτική για την Νορβηγία.

Η Νορβηγική πολιτική για την Αρκτική (Arctic Policy of Norway) αποτελεί την ύψιστη προτεραιότητα της εξωτερικής πολιτικής της κυβέρνησης κυρίως από το 2005 και μετά (Ministry Of Foreign Affairs. Στις 12 Σεπτεμβρίου μετά την ανάληψη των καθηκόντων της, η νέα κυβέρνηση προχώρησε στη διακήρυξη της Soria Moria (The Declaration of Soria Moria), που μεταξύ άλλων αντικείμενο διαπραγμάτευσης ήταν και η εξερεύνηση για πετρέλαιο στη θάλασσα του Μπάρεντς (Barents Sea) (Jensen, Jensen & Rottem, 2010:3). Το Δεκέμβριο του 2006 η στρατηγική για τον Βόρειο Πόλο κυκλοφόρησε από την Νορβηγική κυβέρνηση. Ο γενικός στόχος ήταν η δημιουργία μιας βιώσιμης ανάπτυξης στον απώτατο βορρά και βασιζόταν σε τρεις κατευθυντήριες αρχές: την παρουσία, τη δραστηριότητα και τη γνώση.

Στις 12 Μαρτίου του 2009 η Νορβηγία δημοσίευσε την έκθεση «New Building Block in the North» με την οποία προσδιορίζονται επτά βασικοί τομείς προτεραιότητας για την χώρα (Geopolitics in the High North):

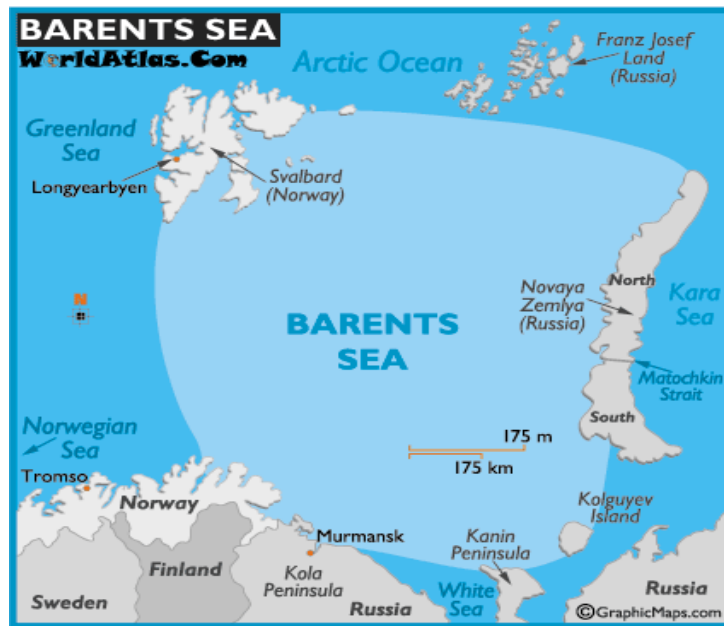
- Ανάπτυξη της επιστημονικής γνώσης αναφορικά με την κλιματική αλλαγή και το περιβάλλον
- Ενίσχυση της θαλάσσιας επιτήρησης και την ετοιμότητα έκτακτης ανάγκης και ασφάλειας
- Ενθάρρυνση της αειφόρου ανάπτυξης του πετρελαίου και των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας

- Συμβολή στην χερσαία ανάπτυξη οικονομίας και επιχειρήσεων
- Ανάπτυξη των υποδομών
- Συνέχιση διεκδίκησης της κυριαρχίας και ενίσχυση της διασυνοριακής συνεργασίας με την Ρωσία.
- Διασφάλιση της κουλτούρας του πολιτισμού και ενίσχυση των μέσων διαβίωσης των αυτοχθόνων πληθυσμών

Η Νορβηγική εξωτερική πολιτική βασίζει τις διεκδικήσεις της στο Δίκαιο της Θάλασσας. Υποστηρίζει με σθένος ότι το θεμέλιο της πολιτικής της θα είναι η διεθνής έννομη τάξη και η συμμόρφωση στις αρχές και στους κανόνες που συμφωνήθηκαν από τα κράτη αναφορικά με τις θαλάσσιες διεκδικήσεις και την άσκηση δικαιοδοσίας επί των θαλάσσιων ζωνών. Η Νορβηγία αποτελεί ένα μικρό μεν κράτος αλλά με σημαντική γεωστρατηγική θέση. Το διεθνές δίκαιο αποτελεί για αυτήν το κλειδί για μια δίκαιη κατανομή τόσο των δικαιωμάτων όσο και των υποχρεώσεων ώστε να έχει ένα ισότιμο ρόλο στο παιχνίδι των διεκδικήσεων. Οι διακρατικές σχέσεις που βασίζονται στην δύναμη της πολιτικής εξουσίας αποτελούν θέμα που δεν την συμφέρει ως χώρα (Jensen, Jensen & Rottem, 2010:3).

Η ενίσχυση της διασυνοριακής συνεργασίας, όπως αναφέρθηκε παραπάνω αποτελεί έναν από τους βασικότερους τομείς, στον οποίο δίνει η πολιτική της Νορβηγίας ιδιαίτερη έμφαση. Η Νορβηγία και ο Καναδάς μοιράζονται κοινές πολιτικές και διατηρούν αρκετά καλές σχέσεις συνεργασίας. Μαζί με την Δανία αποτελούν δευτερεύοντες γεωπολιτικούς παίκτες στην Αρκτική (Norwegian policy for the High North and the Arctic: 2).

Όσον αφορά τις σχέσεις της με την Ρωσία τα πράγματα είναι πιο περίπλοκα. Βασικό ζήτημα στις μεταξύ τους διμερείς σχέσεις αποτελεί για πολλά χρόνια η διαφορά τους στην θάλασσα του Μπάρεντς.

Χάρτης 8: Θάλασσα του Μπάρεντς

Μπορεί το Όσλο και η Μόσχα να έχουν χαρτογραφήσει τα δικαιώματά τους στην περιοχή ωστόσο οι διαφωνίες τους έχουν προσωρινά αποκλειστεί από ένα μορατόριουμ από το 1980. Το κυνήγι του θησαυρού ξεκίνησε ουσιαστικά λίγες ώρες μετά την συνθήκη που τέθηκε σε ισχύ στις 7 Ιουλίου του 2011 (Arctic Forum Foundation).

Χάρτης 9: Αμφισβητούμενη περιοχή της θάλασσας του Μπάρεντς

Από την έναρξη των επίσημων διαπραγματεύσεων το 1974 η Σοβιετική Ένωση και η Νορβηγία είχαν ριζικά διαφορετικές θέσεις και δεν υπήρχε καμία προθυμία για συμβιβασμό. Σχεδόν κανείς λοιπόν δεν μπορούσε να προβλέψει την επίλυση της μακροχρόνιας διαφωνίας τους για την οριοθέτηση των θαλάσσιων συνόρων τους. Η αμφισβητούμενη περιοχή των 175 χιλιομέτρων αποτελεί το 12% του συνόλου της θάλασσας του Μπάρεντς που ισοδυναμεί με το 45% της συνολικής έκτασης της Νορβηγίας. Η οριοθέτηση της ηπειρωτικής υφαλοκρηπίδας και ο καθορισμός αποκλειστικών οικονομικών και αλιευτικών ζωνών έκτασης, αποτελούσε ακανθώδες ζήτημα για τις δυο χώρες. Η ιστορική συμφωνία τους, λύνει τη μακροχρόνια διαμάχη τους στην περιοχή καθώς συμφωνείται να χωριστεί σχεδόν στη μέση. Τα δύο κράτη συμφώνησαν σε προγράμματα συνεργασίας αναφορικά με την εκμετάλλευση του πετρελαίου και του φυσικού αερίου της περιοχής, διαψεύδοντας με αυτόν τον τρόπο τα σενάρια για επίλυση των εν λόγω ζητημάτων με τα όπλα. Ρωσία και Νορβηγία κατέληξαν σε συμφωνία αμοιβαίου κέρδους (win win agreement) γεγονός που αναδεικνύει την νίκη της διπλωματίας έναντι της χρήσης βίας (Byers, 2010). Η διμερής συμφωνία προφανώς προσέφερε σημαντικές ευκαιρίες στα δύο εμπλεκόμενα κράτη, παρόλα αυτά η σημασία της για την ευρύτερη περιοχή, το διεθνές σύστημα και την διατήρηση της ειρήνης

δεν θα πρέπει να υποτιμάται. Λίγες μέρες μετά την Ρώσο Νορβηγική συμφωνία ο υπουργός εξωτερικών του Καναδά Lawrence Cannon προέτρεψε δημοσίως τις ΗΠΑ, για την επίτευξη συμβιβασμού σε μία παρόμοια διαφορά τους στη θάλασσα Μποφόρ (Beaufort Sea). Επιπλέον η συμφωνία θα μπορούσε να αποτελέσει δυνητικό έναυσμα ώστε να ανασταλεί η συμφωνία για το Βερίγγειο Πορθμό με τις ΗΠΑ, επαναφέροντας το θέμα στην ημερήσια διάταξη των Ρωσικών φορέων χάραξης πολιτικής. Αδιαμφισβήτητα το Σύμφωνο της Θάλασσας του Μπάρεντς απέδειξε πως η συνεργασία μπορεί και πρέπει να κυριαρχήσει στην Αρκτική (Arctic Forum Foundation).

2.4.Δανία

2.4.1.Στρατηγική Πολιτική για την Ασφάλεια

Η Δανία κατέκτησε την Γροιλανδία το 1830, που αποτελεί το μεγαλύτερο νησί του κόσμου και περίπου το 81% του συνόλου του καλύπτεται από πάγο. Νοτιοανατολικά του νησιού βρίσκονται ο Ατλαντικός Ωκεανός και η Ισλανδία, ανατολικά η Γροιλανδική θάλασσα, βόρεια ο Αρκτικός Ωκεανός και δυτικά ο Κόλπος Μπάφιν και ο Καναδάς. Το 1978 η Βουλή της Δανίας παραχώρησε αυτονομία στην Γροιλανδία. Από τον επόμενο χρόνο η συμφωνία τέθηκε σε ισχύ και διοικείται από τότε από μια κυβέρνηση συνεργασίας, την «Home Rule Government» (Government of Greenland, Act on Greenland Self-Government). Το 1985, έπειτα από δημοψήφισμα, αποχωρεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση, τότε ΕΟΚ, λόγω διαφωνιών για την αλιευτική πολιτική (Press releases database, 2000). Τέλος το 2009 η Γροιλανδία αποκτά διευρυμένη αυτονομία. Το καθεστώς αυτό αναγνωρίζει το λαό της ως αυτόνομο, που υπό την προστασία του Διεθνούς Δικαίου, διατηρεί το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης. Εκτός από την διευρυμένη αυτονομία εκχωρήθηκαν στο νησί τα αποκλειστικά δικαιώματα στους πόρους, που του αναλογούν στην Αρκτική και στον έλεγχο επί του συστήματος δικαιοσύνης και δημόσιας τάξης (Καβαδίτη, 2013). Η ασφάλεια και η εξωτερική πολιτική της χώρας παρέμειναν υπό τον διακριτικό έλεγχο της κεντρικής κυβέρνησης. Η Γροιλανδία συνεχίζει να αποτελεί τμήμα της Δανίας αλλά ευελπιστεί στην οριστική της ανεξαρτησία, γεγονός που προκαλεί έντονη δυσφορία στην Δανία. Η Αμερικανική Γεωπολιτική Εταιρία προβλέπει ότι τα Γροιλανδικά αποθέματα μπορεί να φτάσουν και τα 31 δισεκατομμύρια βαρέλια, μια παραγωγή ικανή να κατατάξει το Νησί στην 19^η θέση ανάμεσα στις πετρελαϊκές δυνάμεις του πλανήτη (Καβαδίτη, 2013).

Η Κοπεγχάγη δεν θα μπορούσε παρά να διεκδικεί μερίδιο από τα κέρδη. Η συμβιβαστική συμφωνία προβλέπει ότι το νησί θα εισπράττει τα πρώτα 10 εκατομμύρια ευρώ από τη εκμετάλλευση των κοιτασμάτων πετρελαίου, ενώ τα επιπλέον έσοδα θα μοιράζονται μεταξύ της αυτόνομης και της κεντρικής κυβέρνησης. Οι Αμερικάνοι διατηρούν εκεί αμερικανική βάση από την δεκαετία του '50. Μάλιστα μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου πολέμου είχαν προτείνει στην Δανία να τους πουλήσει το νησί έναντι 100 εκατομμυρίων δολαρίων. Αν τελικά η Γροιλανδία ανεξαρτητοποιηθεί, αυτόματα η Δανία παύει να αποτελεί Αρκτικό κράτος.

Η Δανία εμπλέκεται σε μια διαμάχη με τον Καναδά που αφορά το νησί Hans, το οποίο βρίσκεται στο στενό Nares, ανάμεσα στην Γροιλανδία και τη νήσο του Ellesmere.

Χάρτης 10: Νήσος Hans

Το μικρό, ακατοίκητο νησί αποτελεί αντικείμενο διεκδίκησης μεταξύ των δύο χωρών από το 1973. Το συγκεκριμένο νησί διαδραματίζει ιδιαίτερο ρόλο για τον Καναδά, καθώς αποτελεί το παρατηρητήριο της βορειανατολικής εισόδου του Βόρειου-Δυτικού Περάσματος. Οι δύο χώρες αποφάσισαν να εκτονώσουν το μεταξύ τους τεταμένο κλίμα σε μια συμβιβαστική λύση. Η λύση αυτή προέβλεπε η Καναδική κυριαρχία να εκτείνεται μέχρι τις ακτές του νησιού, ενώ η Δανία θα διατηρούσε τις αξιώσεις της σε ολόκληρο το νησί (Petersen, 2009:52).

Η ανάγκη για συνεργασία ανάμεσα στις δυο χώρες για τον καθορισμό του εξωτερικού ορίου της υφαλοκρηπίδας στα βόρεια της Γροιλανδίας και του Καναδά δικαιολογεί απόλυτα τον συμβιβασμό. Η Δανία επικύρωσε την UNCLOS του 1982 το 2004 και από τότε έχει επιδοθεί σε έντονη ερευνητική δραστηριότητα προκειμένου να εγείρει βάσιμες αξιώσεις στη υφαλοκρηπίδα των δύο αυτών βορειοατλαντικών κομματιών, πριν λήξει η προθεσμία για την υποβολή της πρότασης το 2014. Η ερευνητική προσπάθεια καθίσταται ιδιαίτερα δυσμενής για αυτό και η

συνεργασία των δύο χωρών κρίθηκε απαραίτητη με απώτερο σκοπό την διαπίστωση μιας πιθανής σύνδεσης των υφαλοκρηπίδων τους και της κορυφογραμμής του Lomonosov.

Το 2004 η κυβέρνηση Bush σύναψε συμφωνία με την Δανική κυβέρνηση για την ενσωμάτωση ραντάρ Thule στο αμερικανικό πρόγραμμα αντιπυραυλικής προστασίας στην Γροιλανδία (Petersen, 2009:37).

2.5.Καναδάς

2.5.1.Στρατηγική Πολιτική για την Ασφάλεια

Ο Καναδάς βασίζεται σε τέσσερις βασικούς πυλώνες την εξωτερική του πολιτική . Η ολοκληρωμένη στρατηγική του δίνει έμφαση:

- στην προστασία της περιβαλλοντικής του κληρονομιάς
- στην προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης
- στην άσκηση της κυριαρχίας του
- και στην βελτίωση και την αποκέντρωση της διακυβέρνησης του.

Αναγνωρίζει την σημασία τις ενίσχυσης αυτών των θεμάτων και τα προωθεί μέσω του Αρκτικού Συμβουλίου και διαμέσου διμερών συνεργασιών.

Ο Καναδάς υπερασπίζεται τα κυριαρχικά του δικαιώματα στα εθνικά του ύδατα, δηλαδή στο Καναδικό Αρχιπέλαγος, από το οποίο διέρχεται το Βορειοδυτικό πέρασμα και επιθυμεί να έχει τον απόλυτο έλεγχο. Σε αυτήν την θέση του Καναδά αντιτίθεται σθεναρά η Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά και οι ΗΠΑ, οι οποίες υποστηρίζουν πως το Βόρειο-Δυτικό Πέρασμα ανήκει στα διεθνή ύδατα και οπότε είναι δεδομένη η ελεύθερη πλεύση όλων των πλοίων. Το Βόρειο-Δυτικό Πέρασμα, το οποίο λόγω των κλιματικών αλλαγών που παρατηρούνται, φαίνεται πως θα είναι ελεύθερο από πάγους για ακόμη μεγαλύτερο χρονικό διάστημα μέσα στο χρόνο, έχει γίνει αιτία έντονων αντιπαραθέσεων.

2.6. ΗΠΑ

2.6.1. Στρατηγική Πολιτική για την Ασφάλεια

Το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής ,ανακοίνωσε ότι σαν χώρα προτίθεται να δηλώσει την παρουσία της στην Αρκτική και κάλεσε τα κράτη που μοιράζονται δικαιώματα για το έδαφος, να αποφύγουν οποιαδήποτε σύγκρουση (ΑΜΠΕ, 2013). Η πρώτη Αμερικανική στρατηγική για την Αρκτική, ανακοινώθηκε από τον Καναδά και τόνιζε ότι ο αμερικανικός στρατός άρχισε ήδη να προσαρμόζεται στις κλιματικές αλλαγές, στη περιοχή. Το λιώσιμο των πάγων που επιταχύνεται ανοίγει νέες διόδους στους θαλάσσιους δρόμους και διευκολύνει την πρόσβαση στους φυσικούς πόρους που παραμένουν άθικτοι.

Οι ΗΠΑ δηλώνουν στην στρατηγική τους για την Αρκτική ότι θα ασκήσουν την κυριαρχία τους, επί του εδάφους τους και ότι θα προασπίσουν την ελεύθερη ναυσιπλοΐα στα χωρικά τους ύδατα. Σύμφωνα με τον Χέιγκελ, τα τελευταία πέντε χρόνια, 22.000 στρατιώτες και 5χιλιάδες μέλη της εθνικής φρουράς έχουν μεταφερθεί στη Αλάσκα, όπως επίσης και πυρηνικά υποβρύχια και C-130 και ένα στρατιωτικό μεταγωγικό αεροσκάφος με ειδικό εξοπλισμό για το χιόνι. Στην προσπάθειά τους αυτή όμως, οι ΗΠΑ, αντιμετωπίζουν ένα σοβαρό πρόβλημα. Δεν έχουν επικυρώσει, μέχρι στιγμής, τη διεθνή συνθήκη για το δίκαιο της θάλασσας του ΟΗΕ, με την απουσία της οποίας δεν μπορεί να γίνει αποδεκτή καμία εδαφική διεκδίκηση (Πουλατζάς, 2007).

Είναι συνολικά τέσσερις οι φορές που η αμερικανική κυβέρνηση έχει επιχειρήσει να επικυρώσει τη Συνθήκη. Η πρώτη ήταν το 2000(κυβέρνηση Κλίντον), η δεύτερη το 2004(κυβέρνηση Μπους), η τρίτη το 2009 (κυβέρνηση Ομπάμα) και τέλος το Μάιο του 2012 (Καρυώτης, 2012). Πιο συγκεκριμένα η συνθήκη UNCLOS (United Nations Convention on the Law of the Sea) είναι αποτέλεσμα της τρίτης συνεδρίασης του ΟΗΕ για το ζήτημα, η οποία ξεκίνησε από το 1973 έως το 1982 και τελικά υπεγράφη στο Μοντεγκο Μπέι της Τζαμάικα. Μεταξύ άλλων προβλέπει και την υιοθέτηση του θεσμού της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ). Η συγκεκριμένη συνθήκη έχει τεθεί σε ενέργεια από το 1994 και παρά το γεγονός ότι έχει υπογραφεί από τις ΗΠΑ δεν έχει ακόμη επικυρωθεί από τη Γερουσία. Για την επικύρωση της χρειάζεται να υπερψηφιστεί από τα 2/3 (67 από 100) των Γερουσιαστών. Όμως το πρόβλημα έχει τις ρίζες του τουλάχιστον 30 χρόνια πίσω.

Τα πρώτα σύννεφα στις σχέσεις των ΗΠΑ με την Διάσκεψη για το Δίκαιο της Θάλασσας εμφανίστηκαν όταν τις προεδρικές εκλογές του 1980 τις κέρδισαν οι Ρεπουμπλικάνοι. Η κυβέρνηση Ρήγκαν ακολούθουσε μια ιδιαίτερα συντηρητική πολιτική, τόσο στα εσωτερικά όσο

και στα εξωτερικά θέματα. Σύντομα ο Ρήγκαν ανακοίνωσε την αναστολή των διαπραγματεύσεων ώστε η νέα κυβέρνηση να μπορέσει να επανεξετάσει τις αμερικανικές θέσεις γύρω από το πρόβλημα της εκμετάλλευσης των βυθών. Δύο ημέρες πριν την 10^η Σύνοδο της Διάσκεψης για το Δίκαιο της Θάλασσας, το Μάρτιο του 1981, ο Ρήγκαν αντικατέστησε την ηγεσία της αντιπροσωπίας των ΗΠΑ. Η στάση αυτή των Ρεπουμπλικάνων προκάλεσε ιδιαίτερη αίσθηση αλλά και ιδιαίτερη ικανοποίηση στους αμερικανικούς κύκλους που ήταν αντίθετοι με κάποια από τα άρθρα του σχεδίου του τελικού κειμένου. Η επανεξέταση των αμερικανικών θέσεων ολοκληρώθηκε τον Ιανουάριο του 1982 γεγονός που σήμαινε πως η Αμερικανική κυβέρνηση δεν θα μπορούσε να έχει ενεργό συμμετοχή στις διαπραγματεύσεις της 10^{ης} Συνόδου Διάσκεψης. Ο πρόεδρος Ρήγκαν ανακοίνωσε τότε πως οι ΗΠΑ θα συμμετάσχουν στην 11^η και τελική σύνοδο από τις 8 Μαρτίου έως τις 30 Απριλίου του 1982 για να διαπραγματευτούν με τις άλλες χώρες, έχοντας ως στόχο την επίτευξη συμφωνίας η οποία θα ήταν αποδεκτή από όλους. Τελικά την Ημέρα της Διάσκεψης οι ΗΠΑ, η Τουρκία η Βενεζουέλα και το Ισραήλ ψήφισαν κατά της νέας Σύμβασης.

Ο λόγος που οδήγησε τις ΗΠΑ να καταψηφίσουν τη Σύμβαση, ήταν το μέρος XI, που ασχολείται με την εκμετάλλευση των πόρων των θαλάσσιων Ωκεάνιων βυθών. Μια τέτοια προσπάθεια εκμετάλλευσης θα σήμαινε την προσπάθεια δημιουργίας μιας νέας οικονομικής τάξης η οποία θα μπορούσε βαθμιαία να εισχωρήσει στον Ηπειρωτικό χώρο, γεγονός που φόβιζε την Αμερικανική Κυβέρνηση. Οι εχθροί της Συνθήκης υποστηρίζουν με φανατισμό ότι μια ενδεχόμενη επικύρωση θα δημιουργούσε προβλήματα στην κυριαρχία και στην πολιτική ανεξαρτησία των ΗΠΑ, καθώς θα επέβαλλε σταδιακά μεταφορά τεχνολογίας και πλούτου από τις πλούσιες χώρες στις φτωχές και πως οι νέες θαλάσσιες ζώνες που καθορίζουν μια αιγιαλίτιδα ζώνη 12 ναυτικών μιλίων και μια ΑΟΖ 200 ναυτικών μιλίων θα αποτελούσαν σοβαρά εμπόδια στα κυριαρχικά τους δικαιώματα.

Ο Πρεσβευτής της Σιγκαπούρης και Πρόεδρος του UNCLOS III, Tommy Koh, είχε προειδοποιήσει τις ΗΠΑ, ότι σε περίπτωση που θα επιχειρούσαν να εκμεταλλευτούν τους θαλάσσιους βυθούς, πέραν της εθνικής τους κυριαρχίας, χρησιμοποιώντας εθνικούς νόμους που καταπατούν τις διατάξεις της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών, το θέμα θα ετίθετο ενώπιον του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης.

Χωρίς την επικύρωση της Σύμβασης, η Αμερική δεν θα μπορέσει να αξιοποιήσει τις δυνατότητες της αλλά και να προστατεύσει τα συμφέροντα της στο Αρκτικό Πέλαγος, κινδυνεύοντας να βρεθεί σε μειονεκτική θέση απέναντι στη Ρωσία και τον Καναδά που την έχουν επικυρώσει. Η Συνθήκη των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας αποτελεί μέρος του Διεθνούς Δικαίου. Οι Αμερικάνοι αποδέχονται και χρησιμοποιούν κάποια από τα

άρθρα, όπως την υιοθέτηση της ΑΟΖ, αγνοώντας όσα δεν εξυπηρετούν τα συμφέροντα τους (Καρυώτης, 2012).

2.7. Ανταρκτική

Υπάρχουν περιοχές, πέραν των κρατών που δεν διαθέτουν τακτικό στρατό, είτε υπό την κυριαρχία ενός κράτους είτε που δεν ανήκουν σε κανένα κράτος (*terra nullius*), που έχουν κηρυχθεί αποστρατικοποιημένες ζώνες. Τα νησιά Άαλαντ (Φινλανδία), η Ανταρκτική (αποστρατικοποιημένη βάσει συνθήκης από το 1959), ο βυθός των ωκεανών και το νησί Σπίλτζενμεργκερ, στο αρχιπέλαγος Σλάβμπαρντ (Νορβηγία) είναι κάποιες από αυτές. Πρόκειται για υποτελή κράτη, υποταγμένα οικειοθελώς ή κατόπιν εξαναγκασμού σε ηγεμονικές δυνάμεις, χωρίς διεθνές κύρος, είτε λόγω του αμελητέου μεγέθους τους ή λόγω γεωγραφικής απομόνωσης. Κανένα από αυτά τα κράτη δεν γειτνιάζει με κάποια επεκτατική δύναμη ή άλλη δύναμη που να απειλεί την εδαφική του ακεραιότητα. Το γεγονός αυτό καθιστά την αποστρατικοποίηση επιλογή μηδενικού κόστους. Η Αρκτική σε αντίθεση με την Ανταρκτική δεν τοποθετείται σε κάποιο διεθνές κανονιστικό πλαίσιο που να της διασφαλίζει ένα συγκεκριμένο καθεστώς και πλήρη προστασία. Σύμφωνα με τη Συνθήκη για την Ανταρκτική, η οποία επικυρώθηκε το 1961, η Ήπειρος προορίζεται για σκοπούς που προάγουν την ειρήνη και την επιστήμη, ενώ απαγορεύεται οποιαδήποτε στρατιωτική ή πυρηνική δραστηριότητα. Η Ήπειρος ως σύνολο δεν έχει ούτε κυρίαρχη εξουσία ούτε πολίτες. «Η Ανταρκτική είναι η μόνη Ήπειρος της γης που διοικείται εξ' ολοκλήρου από μια διεθνή συμφωνία» (Αυστραλιανή Διεύθυνση Ανταρκτικής). Η Συνθήκη της Ανταρκτικής, υπογράφηκε από 12 κυβερνήσεις και τέθηκε σε ισχύ στις 23 Ιουνίου 1961. Στόχος της είναι «να διασφαλίσει, προς το συμφέρον όλης της ανθρωπότητας, ότι η Ανταρκτική θα συνεχίσει επ' άπειρον να χρησιμοποιείται αποκλειστικά και μόνο για ειρηνικούς σκοπούς και δεν θα αποτελέσει πεδίο ή αντικείμενο διεθνούς διαμάχης». Τον Ιανουάριο του 1998 τέθηκε σε ισχύ το Πρωτόκολλο Προστασίας του Περιβάλλοντος, στο πλαίσιο της Συνθήκης της Ανταρκτικής, το οποίο απαγορεύει κάθε εκμετάλλευση του ορυκτού πλούτου της Ανταρκτικής για 50 έτη. Χαρακτηρίζει την ήπειρο και τα εξαρτώμενα θαλάσσια οικοσυστήματά της ως «φυσικό καταφύγιο, αφιερωμένο στην ειρήνη και στην επιστήμη». Οι στρατιωτικές δραστηριότητες, οι δοκιμές όπλων και η εναπόθεση πυρηνικών αποβλήτων απαγορεύονται.

Η Συνθήκη της Ανταρκτικής έχει χαρακτηριστεί ως «ένα άνευ προηγουμένου παράδειγμα διεθνούς συνεργασίας».(Rothwell: 17-20)

Ο Νότιος Ωκεανός περιβάλλει την Ανταρκτική και αντιπροσωπεύει περίπου το 15 τοις εκατό της περιοχής των ωκεανών του κόσμου. Η θέση της Ανταρκτικής ποικίλλει εποχιακά και γεωγραφικά και έχει τρεις διακριτές οικολογικές ζώνες:

- μια ζώνη χωρίς πάγο στα βόρεια
- μια εκτεταμένη εποχική ζώνη που καλύπτεται από πάγο
- και μια ζώνη που καλύπτεται μόνιμα από πάγο.

Η σύμβαση για την προστασία της ναυτιλίας στην Ανταρκτική και την διατήρηση των ζώντων πόρων(Conservation of the Antarctic Marine Living Resources- CAMLR) εγκρίθηκε κατά την ομόθυμη διάσκεψη στην Καμπέρα στις 7 Μαΐου του 1980 . Αποτελεί μια πολυμερή απάντηση στις ανησυχίες που γέννησε η άναρχη αύξηση αλίευσης στον νότιο Ωκεανό, που θα μπορούσε να φανεί επιζήμια για το θαλάσσιο οικοσύστημα της Ανταρκτικής. Η σύμβαση αυτή αποτελείται από 33 άρθρα, ένα παράρτημα που σχετίζεται με το διοικητικό δικαστήριο και από μια δήλωση του προέδρου της Διάσκεψης για την προστασία της Ανταρκτικής, σχετικά με την εφαρμογή της Σύμβασης CAMLR σε ύδατα που συνορεύουν με τα νησιά Crozet και Kerguelen, που βρίσκονται στην δικαιοδοσία της Γαλλίας, και σε ύδατα που συνορεύουν με άλλα νησιά, εντός της ζώνης στην οποία εφαρμόζεται η Σύμβαση, επί των οποίων η ύπαρξη κρατικής κυριαρχίας αναγνωρίζεται από όλα τα συμβαλλόμενα μέρη. Εκτός από την προστασία της Ανταρκτικής η Σύμβαση περιγράφει την σχέση της με την Συνθήκη της Ανταρκτικής, το πεδίο εφαρμογής της , την θεσμική δομή της επιτροπής που λαμβάνει τις αποφάσεις και εκτιμήσεις που αφορούν την διεθνή συνεργασία.

Οι συνέπειες της κλιματικής αλλαγής στις περιοχές της Ανταρκτικής και τις Αρκτικής διαφέρουν σε επίπεδο πολιτικής όσον αφορά την ασφάλεια, και την περιβαλλοντική προστασία. Παρόλα αυτά η κλιματική αλλαγή έχει αντίκτυπο και στις δύο περιοχές και οι αλλαγές που θα επιφέρει προβλέπεται να επηρεάσουν ολόκληρο τον κόσμο και όχι μόνο τις περιοχές που γειτνιάζουν. (Hoogensen: 951-960)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Αρκτική Στρατηγική για την Ενέργεια

3.1. Νορβηγία

3.1.1. Στρατηγική Πολιτική για την Ενέργεια

Η νήσος «Χιονάτη»(Snøhvit) πέρασε στην ιστορία ως η πρώτη εγκατάσταση εξόρυξης καυσίμων από τις αρκτικές θάλασσες. Η λειτουργία του εργοστασίου ξεκίνησε το Σεπτέμβριο του 2007 φέρνοντας την Νορβηγία και την κρατική της εταιρία Statoil σε θέση φαβορί στον αγώνα του μεγάλου αρκτικού παιχνιδιού (Αυγερόπουλος, 2007). Οι εγκαταστάσεις της επονομαζόμενης «Χιονάτης» χαρακτηρίζονται ως κάτι το ιδιαίτερο. Στην ανοιχτή θάλασσα δεν υπάρχει κάτι στην επιφάνεια καθώς όλη η τεχνολογία βρίσκεται στον θαλάσσιο πυθμένα.

Χάρτης 11: Νήσος «Χιονάτη» (Snøhvit)

Οι ακραίες συνθήκες της Αρκτικής θάλασσας ήταν απαγορευτικές ως προς την χρήση πλωτών μέσων και έτσι η Statoil ανέπτυξε μια πρωτοποριακή υποβρύχια τεχνολογία. Σε μεγάλο βάθος τοποθετήθηκαν υποβρύχιες αντλίες οι οποίες ουσιαστικά ρουφούν το αέριο από το υπέδαφος και το στέλνουν με αγωγούς στο εργοστάσιο που έχει στηθεί στο Χαμερφεστ της Νορβηγίας. Εκεί το φυσικό αέριο επεξεργάζεται και ψύχεται για να γίνει υγρό και να μειωθεί ο

όγκος του. Έπειτα φορτώνεται σε ειδικά πλοία τα οποία το εξάγουν στις αγορές της Ευρώπης και της Αμερικής.

Το Χάμερφεστ είναι η βορειότερη πόλη του κόσμου. Τον 19αίωνα αποτελούσε ένα από τα βασικότερα εμπορικά και αλιευτικά λιμάνια της περιοχής. Την δεκαετία του 1960 οι μέρες της ευημερίας τελείωσαν καθώς η πόλη παρήκμασε και οι κάτοικοι της άρχισαν να φεύγουν, λόγω της ανεργίας, προς τις περιοχές της νότια Νορβηγίας που εκείνη την περίοδο ζούσε την ανάπτυξη από το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο. Το 1974 ο δήμος πήρε μια στρατηγική απόφαση να μετατρέψει τη πόλη του Χάμερφεστ σε βιομηχανική πόλη. Με τα χρήματα που πληρώνει η Statoil σαν φόρο στο Χάμερφεστ κατασκευάζονται δημόσια έργα, πάρκα και σχολεία. Η αξία των ακινήτων έχει τριπλασιαστεί και η ζωή της κοινότητας έχει αλλάξει.

3.2.Ρωσία

3.2.1Στρατηγική Πολιτική για την Ενέργεια

Το Μούρμανσκ, είναι η πιο σημαντική πόλη της Ρωσίας στο Βορρά και η πιο μεγάλη της Αρκτικής. Οι ναζί είχαν καταβάλει προσπάθειες να την καταλάβουν χωρίς όμως να τα καταφέρουν, η πόλη ισοπεδώθηκε και ξαναχτίστηκε από την αρχή. Το λιμάνι της δεν παγώνει ποτέ, εξαιτίας του ζεστού ρεύματος Βορείου Ατλαντικού και είναι στρατηγικής σημασίας τόσο για το εμπόριο όσο και για την στρατιωτική παρουσία της Ρωσίας στο Βορρά. Αποτελεί τη βάση του θρυλικού Βόρειου Στόλου με τα πυρηνικά υποβρύχια. Σύμφωνα με τους ιστορικούς το Μουρμανσκ τόσο στον Θερμό όσο και στον Ψυχρό Πόλεμο βρισκόταν πάντα στην πρώτη γραμμή καθώς αποτελεί το σημείο που ενώνεται η Ευρώπη η Αμερική και η Ρωσία αλλά και το σημείο στο οποίο ενώνεται η Αρκτική με τον Ατλαντικό Ωκεανό και συχνά αποτέλεσε το σημείο πάνω από το οποίο συγκρούονταν οι αντιμαχόμενες δυνάμεις. Μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης το Μουρμανσκ κατέρρευσε και μεγάλο μέρος του πληθυσμού μετανάστευσε. Οι προοπτικές ανάπτυξης της πόλης έχουν αρχίσει να διαφαίνονται γιατί το Μούρμανσκ αποτελεί το κλειδί της Ρωσίας για την εκμετάλλευση του θησαυρού της Αρκτικής. Βορειοανατολικά του Μουρμανσκ, στο βυθό της θάλασσας του Μπάρενς, βρίσκεται το Στοκμαν (Shtokman), ένα από τα μεγαλύτερα κοιτάσματα φυσικού αερίου στον κόσμο. Περιέχει μοναδικές ποσότητες φυσικού αερίου και τα αποθέματα εκτιμώνται σε περίπου 3,6 τρισεκατομμύρια κυβικά μέτρα (Αυγερόπουλος, 2007).

Τα κοιτάσματα του Στοκμαν είναι διπλάσια από όλα τα αποθέματα φυσικού αερίου του Καναδά μαζί και φτάνουν για να καλύψουν όλες τις ανάγκες της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε φυσικό

αέριο για 7 χρόνια. Τα κοιτάσματα ανακαλύφθηκαν το 1988 αλλά παρέμειναν ανεκμετάλλευτα εξαιτίας των ακραίων αρκτικών συνθηκών και του βάθους της θάλασσας. Τα δύο αυτά προβλήματα έχουν αρχίσει να ξεπερνιούνται καθώς αφενός από τη μία το κλίμα αλλάζει και αφετέρου στην Νορβηγία η πετρελαϊκή Statoil έχει ήδη αναπτύξει την τεχνολογία που χρειάζεται για τη εξόρυξη από μεγάλα βάθη. Η Gazprom, ο Ρωσικός πετρελαϊκός κολοσσός, κάλεσε την Statoil να συνεργαστεί σε αυτό το έργο μαζί με την Γαλλική εταιρία Total. Υπολογίζεται ότι τα αποθέματα του Στοκμαν αξίζουν 400 δισεκατομμύρια δολάρια. Έτσι το Μουρμανσκ πρόκειται να γίνει η Αρκτική έκδοση των αραβικών χωρών, η πρωτεύουσα του πετρελαίου και του φυσικού αερίου από τις Αρκτικές Θάλασσες.

Χάρτης 12: Πόλη Μούρμανσκ της Ρωσίας (Murmansk)

3.2.2.Πυρηνικές Δοκιμές στην Αρκτική

Τα μεγάλα ενεργειακά κοιτάσματα, και ο έντονος ανταγωνισμός ώθησαν τη Μόσχα, να ενισχύσει την στρατιωτική παρουσία της στην Αρκτική. Έντονη φημολογία υπάρχει γύρω από το εάν τελικά η Ρωσία θα ξεκινήσει να κάνει πυρηνικές δοκιμές στην περιοχή (Λιτόφκιν, 2012). Μέχρι το τέλος του 2013, υπολογίζεται ότι θα αναπτυχθούν εκεί μαχητικά αεροσκάφη αναχαίτισης, Mig-31, ενώ τα πλοία του Βόρειου Στόλου θα περιπολούν σε μόνιμη βάση στα ανοικτά της ακτογραμμής. Στα χρόνια της ΕΣΣΔ, ανάλογα μέτρα συνδέονταν πάντοτε με την έναρξη πυρηνικών δοκιμών ευρείας κλίμακας.

Το 1963, η ΕΣΣΔ και οι ΗΠΑ, υπέγραψαν συμφωνία, η οποία απαγορεύει τις πυρηνικές δοκιμές στην ατμόσφαιρα, στο διάστημα και κάτω από το νερό. Επιπλέον ορίστηκαν περιορισμοί όσον αφορά την ισχύ των όπλων που δοκιμάζονταν. Από την στιγμή της υπογραφής της συμφωνίας, για την «Νέα Γη» έγιναν δοκιμές μόνο στο υπέδαφος, κάτι που αποκλείει την ραδιενεργό μόλυνση της περιοχής. Όλες οι δοκιμές σταμάτησαν από τις αρχές του 1990, καθώς εκείνο το διάστημα η Ρωσία προέβη σε μονομερή Μέτρα Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης (ΜΟΕ) παγκοσμίως, και υπέγραψε την Συνθήκη Ολοκληρωτικής Απαγόρευσης των Πυρηνικών Δοκιμών (Comprehensive Test Ban Treaty CTBT) (European parliament, 1999). Το Κρεμλίνο ήλπιζε πως με το βήμα αυτό θα πιέσει πρώην εχθρούς, από την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου, να καθίσουν στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων ,αναφορικά με το θέμα της μείωσης των πυρηνικών όπλων αλλά και να τους καταστήσει εταίρους σε άλλα πολιτικά και οικονομικά θέματα. Εντέλει, η Ουάσιγκτον δεν συμμετείχε στην πρωτοβουλία αυτή της Μόσχας, παρά το γεγονός ότι κήρυξε μορατόριουμ στην διεξαγωγή πυρηνικών δοκιμών. Σύμφωνα με γνωστό ρώσο επιστήμονα της ρωσικής εταιρίας Rosatom και υπεύθυνο στον τομέα των πυρηνικών όπλων, το πυρηνικό όπλο αποτελεί ζωντανό οργανισμό. Οι διαδικασίες που συμβαίνουν στο υλικό που περιέχουν αυτά, απαιτούν συνεχή έλεγχο, ενώ επίσης θα πρέπει να βρίσκονται υπό διαρκή παρακολούθηση οι μηχανικοί και ηλεκτρονικοί μηχανισμοί του συστήματος (Λιτόφκιν, 2012).

Η τεχνολογία των λεγόμενων μη πυρηνικών υδροδυναμικών, ή ελεγχόμενων εκρήξεων, κατέστη ένα είδος ασφαλιστικής δικλείδας για όλες τις πυρηνικές δυνάμεις, καθώς χάρη σε αυτήν, σε μεγάλο βαθμό οι ΗΠΑ και η Μεγάλη Βρετανία μετέβαλλαν τη στάση τους ως προς τις διεθνείς συνθήκες απαγόρευσης των πυρηνικών δοκιμών (Λιτόφκιν, 2012). Στις ΗΠΑ, τα πειράματα βάσει της νέας τεχνολογίας άρχισαν να διεξάγονται στο πολύγωνο των πυρηνικών δοκιμών, τη Νεβάδα, στην υπόγεια εγκατάσταση LYNER, ενώ στη Ρωσία στην «Νέα Γη».

Τα πειράματα με ομοιώματα πυρηνικών μηχανισμών πραγματοποιούνται ακριβώς όπως συμβαίνει με τους ολοκληρωμένους πυρηνικούς μηχανισμούς. Η μοναδική, ειδοποιός διαφορά από τις εκρήξεις σε πλήρη κλίμακα, είναι ότι στο ομοίωμα του πυρηνικού μηχανισμού χρησιμοποιείται μια ελάχιστη ποσότητα ουρανικού συστατικού, όχι μεγαλύτερη από 0,1mg εκρηκτικής ύλης. Υποστηρίζεται ότι τα πειράματα είναι οικολογικά ακίνδυνα. Τη ασφάλεια ανάλογων πειραμάτων μαρτυρά το γεγονός ότι το προσωπικό που συμμετέχει στις δοκιμές βρίσκεται στα 30 μόλις μέτρα από το επίκεντρο της έκρηξης. Στην «Νέα Γη», πραγματοποιούνται 4 έως 6 εκρήξεις κάθε χρόνο και χάρη σε αυτές, η Ρωσία διαθέτει τη βεβαιότητα ότι το πυρηνικό της οπλοστάσιο είναι απολύτως ασφαλές αλλά και ετοιμοπόλεμο.

Το κόστος του ρωσικού προγράμματος υποστήριξης και ελέγχου της λειτουργίας, ασφάλειας και χρήσης πυρηνικών πυρομαχικών κοστίζει στο δημόσιο ταμείο 50εκ.ευρώ και έχει καταχωρηθεί ως ξεχωριστό άρθρο στον κρατικό προϋπολογισμό. Ένα μέρος αυτών των χρημάτων δαπανώνται συγκριμένα για τις δοκιμές, ενώ το μεγαλύτερο τμήμα πηγαίνει σε εργαστηριακά πειράματα και στην συντήρηση των εταιριών του κλάδου. Σύμφωνα με δημοσίευμα στην ιστοσελίδα «Στρατηγικό πυρηνικό οπλοστάσιο της Ρωσίας» από τις τέσσερις εταιρίες που εμπλέκονται άμεσα στην συναρμολόγηση και αποσυναρμολόγηση των πυρηνικών μηχανισμών το 2003 είχαν μείνει μόνο 2, καθώς και το ίδιο το πυρηνικό οπλοστάσιο έχει μειωθεί από τις δεκάδες χιλιάδες πυρηνικών πυρομαχικών σε 2679 πυρηνικές κεφαλές. Ο στρατός θα συνεχίσει να εκπληρώνει την αποστολή του στην «Νέα γη», που αφορά την μεταφορά και ασφαλή αποθήκευση πυρηνικών όπλων διατηρώντας παράλληλα καθεστώς μυστικότητας.

3.3.Καναδάς

3.3.1.Στρατηγική Πολιτική για την Ενέργεια

Το Ρώσικο φορτηγό πλοίο καπεταν Σβηρήντοφ έδεσε στο αρκτικό λιμάνι του Τσόρτσιλ στο βόρειο Καναδά εγκαινιάζοντας ένα νέο υποθαλάσσιο δρόμο που πριν δεν υπήρχε. Η σύνδεση μεταξύ Ευρώπης και Αμερικής μέσω των Αρκτικών θαλασσών ήταν πλέον γεγονός. Το Τσόρτσιλ είναι το μοναδικό αρκτικό λιμάνι του Καναδά και είναι ιδιωτικό. Ανήκει στην εταιρία Omni Trax ενός Αμερικανού επιχειρηματία ο οποίος μάλλον στάθηκε τυχερός όταν το 1997 αγόρασε το λιμάνι από την Καναδική Κυβέρνηση για μόλις 7 καναδικά δολάρια. Σύμφωνα με υπολογισμούς της επιχείρησης, τώρα που οι πάγοι λιώνουν τα κέρδη που θα μπορούσε να φέρει

το λιμάνι είναι περισσότερα από 100εκατομμύρια το χρόνο. Η θαλάσσια αυτή γέφυρα γλυτώνει 4-5 μέρες από τα καράβια που θα επέλεγαν να κινηθούν από τη νότια πλευρά του Καναδά και από οικονομικής απόψεως, συνυπολογίζοντας το κόστος των πλοίων όταν ταξιδεύουν, το κέρδος φτάνει τα 35000 δολάρια ημερησίως. Η πόλη γνωστή και ως η πόλη της πολικής αρκούδας έχει περίπου 800 κατοίκους (Αυγερόπουλος, 2007).

Χάρτης 13: Θαλάσσια διαδρομή προς το λιμάνι Τσόρτσιλ του Καναδά από την Ρωσία (κόκκινο βέλος)

Το όνειρο ενός θαλάσσιου δρόμου που να ενώνει τον ατλαντικό με τον ειρηνικό ωκεανό στην κορυφή του κόσμου γοήτευε τους εξερευνητές ήδη από τον 15 αιώνα. Αυτός που τελικά κατάφερε να διασχίσει πλέοντας ολόκληρο το βορειοδυτικό πέρασμα ήταν ο Νορβηγός Ρόαλντ Αμούντσεν (Roald Engelbregt Gravning Amundsen) μετά από ένα ταξίδι που κράτησε 3 χρόνια(1903-1906). Ωστόσο το Βόρειο-Δυτικό πέρασμα παρέμενε αφιλόξενο για τους ταξιδευτές και ασύμφορο για τα κράτη ως εμπορικός δρόμος (Αυγερόπουλος, 2007).

Όλα αυτά μέχρι το 2007, όπου λόγω της ραγδαίας κλιματικής αλλαγής συνέβη το πρωτοφανές. Το Βόρειο-Δυτικό πέρασμα για πρώτη φορά στα καταγεγραμμένα χρονικά ελευθερώνεται από τους πάγους. Από τις 21 Αυγούστου του 2007 μπορούσαν να διασχίσουν το πέρασμα ακόμη και μη παγοθραυστικά πλοία σηματοδοτώντας αφενός μια ιστορική στιγμή στην παγκόσμια ναυσιπλοΐα και αφετέρου μεγάλες οικονομικές προοπτικές για τα κράτη και τις ναυτιλιακές εταιρίες. Ένα πλοίο σήμερα για να πάει από το Λονδίνο στο Τόκυο μέσω της διώρυγας του Παναμά θα διανύσει 15 χιλιάδες μίλια εάν όμως οι Αρκτικές θάλασσες είναι ελεύθερες από πάγο τότε η διαδρομή μικραίνει αισθητά καθώς το πλοίο μπορεί να περάσει στο

ειρηνικό Ωκεανό μέσω του Βερίγγειου Πορθμού μειώνοντας την απόσταση σε 8.5 χιλιάδες μίλια. Το Βόρειο-Δυτικό πέρασμα το διεκδικούν ο Καναδάς και οι ΗΠΑ και όποιος το ελέγξει θα είναι σαν να ελέγχει την νέα διώρυγα του Παναμά. Οι ΗΠΑ και άλλες χώρες υποστηρίζουν ότι αυτά αποτελούν διεθνή ύδατα ενώ ο Καναδάς από την πλευρά του υποστηρίζει ότι η περιοχή αυτή του ανήκει, ενισχύοντας την στρατιωτική του παρουσία με βάσεις και πολεμικά πλοία. Υποστηρίζουν ότι το Αρκτικό αρχιπέλαγος αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι του ελεύθερου Βορρά και διαμηνύουν πως δεν προτίθενται να διακυβεύσουν την άμυνα ή την κυριαρχία της Καναδικής περιοχής.

Τα καιρικά πρότυπα αλλάζουν και προκύπτουν νέες ευκαιρίες που όλοι θα επιδιώξουν να εκμεταλλευτούν και κανείς δεν προτίθεται να κάνει πίσω. Τα διαπλεκόμενα συμφέροντα έρχονται στην επιφάνεια και φέρνουν συγκρούσεις μεταξύ των κρατών.

3.4.Δανία

3.4.1.Στρατηγική Πολιτική για την Ενέργεια

Παρά το γεγονός ότι υπάρχει μια αυξανόμενη τάση προς την παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, οι πηγές αυτές δεν επαρκούν για την κάλυψη των αυξανόμενων ενεργειακών αναγκών του κόσμου (Cair energy, Uk and Norway).

Στην διαδικασία της οικοδόμησης του κράτους της Γροιλανδίας, γενικότερα, έχει καταστεί μείζον το ζήτημα της ενεργειακής ασφάλειας. Μέσω των φυσικών πόρων, θα ενισχυθεί η παρουσία της στην περιοχή, θα βελτιωθεί η εγχώρια ανάπτυξη της καθώς θα ενισχυθεί και η οικονομία. Το 2011 Δανία προχώρησε στην δημοσίευση για την «Στρατηγική του Βασιλείου της Δανίας για την Αρκτική 2011-2020»

Το Βασίλειο έχει προχωρήσει σε μια φιλόδοξη και ενεργητική ενεργειακή και κλιματική πολιτική. Τα αντικείμενα της ενεργειακής πολιτικής της Γροιλανδίας, της Δανίας και των νήσων Φερόες αντίστοιχα είναι η εξασφάλιση ασφαλούς εφοδιασμού, η μείωση των εκπομπών αερίου από το φαινόμενο του θερμοκηπίου και η ατμοσφαιρική ρύπανση δημιουργώντας παράλληλα βάσεις για εμπορική ανάπτυξη. Κοινή φιλοδοξία και των τριών είναι να αυξηθεί σημαντικά η αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Η Δανία έχει δεσμευτεί στην ΕΕ, πως έως το 2020 θα έχει καταφέρει τα αυξήσει τα επίπεδα στο 30%. Μέχρι το 1990, η χρήση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας παρουσιαζόταν σχεδόν μηδενική. Σήμερα το 60% του δημόσιου ενεργειακού εφοδιασμού καλύπτεται από ανανεώσιμες πηγές, μέσω της εταιρίας παροχής

ρεύματος Nukissiofit. Η Γροιλανδία έχει τεράστιες φυσικές δυνατότητες για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας τις οποίες μεταξύ άλλων μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την εξέλιξη της αναδυόμενης βιομηχανίας. Γροιλανδία, Δανία και νησιά Φερόες θα αυξήσουν το μερίδιο των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στον ενεργειακό εφοδιασμό προκειμένου να αυξήσουν την ασφάλεια εφοδιασμού, να μειώσουν την εκπομπή ρύπων και την ατμοσφαιρική ρύπανση δημιουργώντας με αυτόν τον τρόπο την βάση για την ενίσχυση της εμπορικής ανάπτυξης και της ανταλλαγής γνώσεων μέσω της κατάρτισης και της συμμετοχής σε έργα. Η κυβέρνηση της Γροιλανδίας θα συνεχίσει να προωθεί της χρήση των ανανεώσιμων πηγών στην Γροιλανδία αναπτύσσοντας, στις μικρότερες πόλεις και στους οικισμούς, τοπικές ενεργειακές λύσεις που θα βασίζονται σε αυτές (Geopolitics in the High North).

3.5.ΗΠΑ

3.5.1.Στρατηγική Πολιτική για την Ενέργεια

Στο ζήτημα της ενεργειακής ασφάλειας οι ΗΠΑ παρουσιάζουν μεγάλες διαφορές σε σχέση με τα υπόλοιπα κράτη. Για τους Αμερικανούς, η ενεργειακή ασφάλεια «is all about oil» το οποίο είναι διαθέσιμο από μια εύρυθμα λειτουργούσα παγκόσμια αγορά και διατηρεί τα επίπεδα των τιμών του πετρελαίου σε χαμηλά επίπεδα (Saunders, 2008:22). Ως αποτέλεσμα οι Αμερικανικές προσπάθειες για την προώθηση της ενεργειακής ασφάλειας, συχνά έχουν την τάση να επικεντρώνονται στην αύξηση της προσφοράς του πετρελαίου στις διεθνείς αγορές με αποτέλεσμα η πηγή του πετρελαίου να αποτελεί δευτερεύον θέμα. Τη στιγμή που το πετρέλαιο φτάνει στην παγκόσμια αγορά, η αγορά είναι αυτή που θα καθορίσει που πρέπει να πάει με βάση την τιμή αλλά και άλλους παράγοντες, όπως ο τύπος του πετρελαίου. Κατά την εξέταση της πολιτικής των ΗΠΑ για την αντιμετώπιση της ενεργειακής πολιτικής της Ρωσίας οι προκλήσεις της Αμερικής και οι ανησυχίες που προκύπτουν από την Ρωσική ενεργειακή πολιτική και τις πιθανές επιπτώσεις σε ολόκληρη την Ευρώπη, είναι πολλές (Saunders, 2008:29). Οι ΗΠΑ θα πρέπει να είναι σε ετοιμότητα και να στοχεύουν στην άσκηση επιρροής στην περιοχή της Αρκτικής σε οποιαδήποτε κατάσταση προκύψει. Επιπλέον η επικύρωση της UNCLOS θα πρέπει να βρεθεί πρώτο θέμα στην ατζέντα της πολιτικής για την Αρκτική (Ebinger & Zambetakis, 2009:225).

Αυταπόδεικτης σημασίας ευρύτερης της απλής οικονομικής, είναι η συμφωνία που υπέγραψαν η Ρωσική ενεργειακή εταιρία Rosneft με την αμερικανική ExxonMobil, με την οποία η δεύτερη αποκτά πρόσβαση σε εφτά οικόπεδα στην περιοχή της Αρκτικής και σε αντάλλαγμα οι Ρώσοι θα συμμετέχουν στην αξιοποίηση κοιτασμάτων στην Αλάσκα (Cairn, στο www.cairnenergy.com/index.asp?pageid=276). Σύμφωνα με δηλώσεις του Πούτιν, η συμφωνία αποτελεί περαιτέρω αναβάθμιση της στρατηγικής συνεργασίας των δύο εταιριών, κάτι που ανάγεται ευθέως στο επίπεδο των διμερών σχέσεων ΗΠΑ-Ρωσίας. Παρόμοιες συμφωνίες έχει υπογράψει η Ρωσία με την Νορβηγική Statoil και την Ιταλική ENI. Ωστόσο, η συμφωνία με την Exxon Mobil δεν αφήνει περιθώρια αμφισβήτησης για το ποιός είναι ο ισχυρότερος και πιο σημαντικός εταίρος της ρωσικής εταιρίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Αρκτική Στρατηγική για το Περιβάλλον

4.1.Εισαγωγή

Τα κλασικά ζητήματα των Διεθνών σχέσεων αφορούν στον πόλεμο και την ειρήνη, τον πλούτο και την φτώχεια, την συνεργασία και την σύγκρουση. Στην ημερήσια διάταξη των διεθνών σχέσεων βρίσκονται νέα ζητήματα, που ενώ προϋπήρχαν, τα τελευταία χρόνια άρχισαν να ανεβαίνουν σε υψηλότερη κλίμακα. Τα περιβαλλοντικά ζητήματα κάνουν δυναμική εμφάνιση στην διεθνή ατζέντα. Το πρόβλημα της περιβαλλοντικής υποβάθμισης είναι ιδιαίτερα σοβαρό. Μοντερνιστές και Ριζοσπάστες Οικολόγοι βρίσκονται σε μια διαρκή διαμάχη. Οι μεν υποστηρίζουν την συνεχή βελτίωση και την ανάπτυξη της επιστημονικής γνώσης με σκοπό την διεύρυνση των δυνατοτήτων του ανθρώπου με παράλληλη προστασία του περιβάλλοντος ενώ οι δε υποστηρίζουν πως η άλογη εκμετάλλευση των περιβαλλοντικών πόρων θα οδηγήσει στην εξάντλησή τους.

Η κλιματική αλλαγή και η άνοδος της θερμοκρασίας του πλανήτη έχουν προκαλέσει εκτεταμένο λιώσιμο των πάγων που καλύπτουν το μεγαλύτερο μέρος του νησιού της Γροιλανδίας. Πολλοί επιστήμονες εκτιμούν, ότι στην πραγματικότητα η Γροιλανδία αποτελείται από τρία νησιά τα οποία έχουν ενωθεί από παχύ στρώμα πάγου. Κάτω από αυτόν τον πάγο που σταδιακά λιώνει, οι Γροιλανδοί ελπίζουν ότι θα απελευθερωθεί ένα κομμάτι που θα τους επιτρέψει να έχουν μεγαλύτερη πρόσβαση σε κοιτάσματα πετρελαίου, που μεταφράζεται σε υψηλότερα κέρδη.

Η Αρκτική στην ουσία λειτουργεί για τον πλανήτη ως φυσικό κλιματιστικό, εξασφαλίζοντας σε μεγάλο βαθμό την υγεία των Ωκεανών και του κλιματικού συστήματος. Φιλοξενεί ζώα που δεν υπάρχουν πουθενά αλλού στον κόσμο (Ιμπραήμ, 2012:30). Η περιοχή σήμερα υπερθερμαίνεται ταχύτερα από οποιοδήποτε άλλο μέρος στον πλανήτη και οι πάγοι λιώνουν γρηγορότερα από κάθε άλλη φορά. Πολλές κυβερνήσεις σε συνεργασία με πολλές μεγάλες επιχειρήσεις βλέπουν μια διαφορετική ευκαιρία, τώρα που οι πάγοι λιώνουν. Διαβλέπουν τη ευκαιρία για την εκμετάλλευση της παρθένας περιοχής που σιγά σιγά αποκαλύπτεται και την εξόρυξη πολύτιμων πόρων που μέχρι σήμερα βρίσκονταν παγιδευμένοι κάτω από τον πάγο. Τα Αρκτικά κράτη και οι πολυεθνικές έχουν ήδη ξεκινήσει την κούρσα για την αναζήτηση κοιτασμάτων. Ένα θεμελιώδες ερώτημα που εγείρεται είναι το εάν ο πλανήτης θα αντέξει τελικά τη βιομηχανοποίηση του παγωμένου βορρά.

Η Greenpeace, ξεκίνησε την μεγαλύτερη εκστρατεία της μέχρι σήμερα, και ανέλαβε δράση στην Αρκτική έχοντας υποστηρικτές από ολόκληρο τον κόσμο, για την ανακήρυξη της Αρκτικής σε παγκόσμιο καταφύγιο, όπου θα απαγορεύεται η βιομηχανική αλιεία και η υπεράκτια εξόρυξη πετρελαίου. Οι δράσεις της Greenpeace που έχουν προσελκύσει το ενδιαφέρον της κοινής γνώμης παγκοσμίως, αναδεικνύουν ζητήματα δυναμικά με ειρηνικό και μη βίαιο τρόπο. Τέλος η Greenpeace διεκδικεί ρόλο παρατηρητή αλλά θα παραμείνει εκτός συμβουλίου καθώς οι επιθετικές και δυναμικές μέθοδοι που χρησιμοποιεί ανησυχούν πολλά από τα κράτη. Τελικά, ίσως η πιο σοβαρή μορφή σύγκρουσης στην Αρκτική να προκληθεί ανάμεσα σε οικολόγους και κράτη και όχι μεταξύ των κρατών (Ιμπραήμ, 2012:21).

Ελπίδες για την επίτευξη συμφωνίας αναφορικά με τη μείωση των εκπομπών του θερμοκηπίου γεννήθηκαν στο Ντέρμπαν της Νοτίου Αφρικής, όπου διεξήχθη η σύνοδος των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική αλλαγή το Δεκέμβριο του 2011, και παρατηρήθηκε ότι ορισμένες μεγάλες οικονομίες διατηρούν επιφυλακτική στάση.

Σύμφωνα με δημοσίευμα της Guardian, 120 χώρες, μεταξύ των οποίων η Βραζιλία, η Ιαπωνία, ο Καναδάς και πολλά αφρικανικά κράτη, έδωσαν μεγάλη βαρύτητα στην πρόταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης για υιοθέτηση οδικού χάρτη προς μια νέα παγκόσμια συμφωνία για την κλιματική αλλαγή.

Με βάση το προτεινόμενο σχέδιο της ΕΕ, οι μεγαλύτεροι «ρυπαντές» του πλανήτη, αναπτυγμένες αλλά και αναπτυσσόμενες χώρες, θα πρέπει το 2015 να διαπραγματευτούν μια νέα συνθήκη για την ουσιαστική μείωση των εκπομπών.

Οι ΗΠΑ, φάνηκαν να «μαλακώνουν» τη στάση τους, με τον επικεφαλής της διαπραγματευτικής τους ομάδας να αναφέρεται δυο φορές θετικά στον οδικό χάρτη, χωρίς ωστόσο να δεσμεύεται περαιτέρω. Αν δεν επιτευχθεί συμφωνία, μέχρι το 2020 τα κράτη θα βασιστούν στους εθνικούς στόχους που έθεσαν στην Κοπεγχάγη και το Κανκούν για τη μείωση των εκπομπών τους (Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής).

Σε αυτό το πλαίσιο, η ανάγκη επίτευξης δεσμευτικής συμφωνίας καθίσταται επιτακτική, δεδομένου ότι οι εθνικοί στόχοι δεν έχουν την ίδια νομική ισχύ με το Πρωτόκολλο του Κιότο.

Οι 194 χώρες που έλαβαν μέρος έφτασαν σε μία συμφωνία για το κλίμα, βάσει της οποίας τόσο οι ανεπτυγμένες όσο και οι αναπτυσσόμενες χώρες να μειώσουν τις εκπομπές άνθρακα. Οι όροι θα πρέπει να συμφωνηθούν έως το 2015 και να τεθούν σε ισχύ από το 2020. Στο Durban, οι χώρες συμφώνησαν τα χρήματα να δίνονται από το «πράσινο ταμείο για το κλίμα» στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες (Youroria, 2010).

Με αυτόν τον τρόπο οι φτωχότερες χώρες θα χρηματοδοτούνται για να στραφούν προς την πράσινη οικονομία και ανάπτυξη, με στόχο να αντιμετωπίσουν τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.

Όπως αναφέρει το World Wildlife Fund (WWF), τα αποτελέσματα της διάσκεψης ήταν φτωχά (World Wildlife Fund). Αποφασίστηκε η ίδρυση ενός Πράσινου Ταμείου για το Κλίμα με πενιχρή ωστόσο χρηματοδότηση. Αναβλήθηκαν σημαντικές αποφάσεις που απορρέουν από το Πρωτόκολλο του Κιότο και τέλος ανακοινώθηκε μια ασαφής δέσμευση για παγκόσμια συμφωνία από το 2020.

Για αποτυχία των κυβερνήσεων να προστατεύσουν τους πολίτες από την απειλή για την οποία επιχειρηματολογούν χρόνια τώρα οι επιστήμονες, έκανε λόγο η S.Smith, επικεφαλής της παγκόσμιας πρωτοβουλίας του WWF για το κλίμα και την ενέργεια, δείχνοντας ως υπεύθυνες κατά κύριο λόγο για το αδιέξοδο τις κυβερνήσεις των ΗΠΑ, του Καναδά, της Ιαπωνίας και της Ρωσίας. «Μπορεί η λέξη καταστροφή να ακούγεται υπερβολική όμως περί αυτού πρόκειται όταν έχουμε να περιμένουμε υπερθέρμανση του πλανήτη 4 βαθμών Κελσίου» δήλωσε χαρακτηριστικά.

Σύμφωνα με την Tasneem Essor, υπεύθυνη της διεθνούς εκστρατείας για την κλιματική αλλαγή και μέλος της αντιπροσωπείας του WWF στη διάσκεψη, οι κλειστές πόρτες κράτησαν τις φωνές διαμαρτυρίας των πολιτών μακριά από τα αυτιά των υπουργών και των διαπραγματευτών. Αυτοί παραμένουν υπόλογοι για την αδράνειά τους (World Wildlife Fund).

Ενώ η Αρκτική παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον για τους περιβαλλοντολόγους, για πολλές δεκαετίες δεν υπήρχε σαν θέμα στις πολιτικές ατζέντες των πολιτειακών κυβερνήσεων μέχρι και το τέλος του Ψυχρού πολέμου. Μέχρι τότε δεν υπήρχε καμία προοπτική για την εμπορική ανάπτυξη της Αρκτικής και η περιοχή είχε παραμεληθεί. Σήμερα η Αρκτική, έχει ανακτήσει την προσοχή όλων επιστημόνων αλλά και των μελετητών των Διεθνών Σχέσεων καθώς αποτελεί σημαντικό ζήτημα στις πολιτικές ατζέντες των κρατών που επιδιώκουν να αποκτήσουν επιρροή στην περιοχή και να εξασφαλίσουν τα εθνικά τους συμφέροντα (Konrad, 2013).

Ο καθηγητής Πωλ Μπέρκμαν, επικεφαλής του προγράμματος για την γεωπολιτική του Αρκτικού Ωκεανού και καθηγητής του Πανεπιστημίου του Cambridge, όρισε την περιβαλλοντική ασφάλεια ως «μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για την αξιολόγηση και αντιμετώπιση των κινδύνων, καθώς και τις ευκαιρίες, που δημιουργούνται από την περιβαλλοντική αλλαγή». Υπάρχουν σήμερα αρκετές ενδείξεις, ότι τα κράτη επιδιώκουν την διασφάλιση της περιβαλλοντικής ασφάλειας μέσω της συνεργασίας, καθώς έχουν συνειδητοποιήσει ότι η περιοχή είναι «στα πρόθυρα ενός δραστικού και δραματικού

μετασχηματισμού» (Berkman, 2009:229-340). Ενώ λοιπόν από την μία πλευρά τα κράτη έχουν αναπτύξει μια σημαντική προσπάθεια για την δημιουργία ενός καθεστώτος κυβερνητικής συνεργασίας με βάση την καλή θέληση και τα κοινά συμφέροντα, ταυτόχρονα τα κράτη της Αρκτικής έχουν αρχίσει να ενισχύουν και να επεκτείνουν τις στρατιωτικές τους βάσεις στην περιοχή.

Η πρώτη συμφωνία για την Έρευνα και Διάσωση της Αρκτικής (Arctic Search and Rescue Agreement), υπογράφηκε από το Αρκτικό συμβούλιο το 2011, και αποτέλεσε την πρώτη δεσμευτική συμφωνία η οποία επικυρώθηκε και από τα οκτώ κράτη της Αρκτικής και επιδιώκει να ενισχύσει την αεροναυτική και ναυτική έρευνα για την διάσωση της Αρκτικής μέσω της συνεργασίας και του συντονισμού των κρατών. Ωστόσο, στην δεσμευτική αυτή συμφωνία δεν τίγονται τα κρίσιμα ζητήματα όπως είναι η κυριαρχία, οι γεωτρήσεις πετρελαίου, η ρύπανση και η ναυτιλία.

4.2.Καναδάς

4.2.1Ενέργειες για την Προστασία του Περιβάλλοντος

Σχεδόν ταυτόχρονα με την αρχή των ερευνών της στην Αρκτική, η κυβέρνηση του Καναδά, ψήφισε νόμο το 1978 που αφορούσε στην Πρόληψη της πιθανής Μόλυνσης των Αρκτικών Υδάτων (Arctic Water Pollution Prevention Act) (Arctic Water Pollution Prevention Act, Government of Canada). Από εκείνη την περίοδο έως σήμερα έχουν νομοθετηθεί νέοι κανονισμοί στο κείμενο του '78 και αφορούν ζητήματα περιβαλλοντικής προστασίας, ναυσιπλοΐας, και τις ασύρματες επικοινωνίες. Επιπλέον καθορίστηκαν ακόμη και τα καύσιμα και το νερό που μπορούν να μεταφέρουν τα διερχόμενα σκάφη αλλά και η απόθεση απορριμμάτων σε θάλασσα και σε στεριά.

4.3.Νορβηγία

4.3.1.Ενέργειες για την προστασία του Περιβάλλοντος

Μόλις τον Ιούνιο του 2001, η Νορβηγική Βουλή νομοθέτησε για πρώτη φορά διατάξεις για την προστασία της περιοχής, τις χρήσεις γης, τη οικοδόμηση αλλά και τον σεβασμό προς την πολιτιστική κληρονομιά στα νησιά Svalbard (Act of June 2001).

Χάρτης 14: Νησιά Svalbard

Περιορίζει τις επιβλαβείς ενέργειες προς το περιβάλλον και συγκεντρώνει όλες τις διατάξεις ενώ ταυτόχρονα απαλείφει οποιοδήποτε νομοθετικό κενό. Οι κανονισμοί που υπάγονται στην συγκεκριμένη νομοθεσία περιλαμβάνουν οδηγίες που αφορούν το κυνήγι, τις πτήσεις πάνω από τα νησιά, τους όρους δόμησης και προάγουν τον σεβασμό για τον τρόπο ζωής των ντόπιων. Ο νόμος τέθηκε σε ισχύ το 2002.

4.4.ΗΠΑ

4.4.1.Ενέργειες για την Προστασία του Περιβάλλοντος

Μέχρι πρόσφατα οι κυβερνήσεις των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής αντιμετώπιζαν την Αρκτική περισσότερο ως παράγοντα οικονομικό και εθνικής κυριαρχίας κάνοντας μικρή μνημία στην ήπια ανάπτυξη με σεβασμό στο περιβάλλον. Μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, οι προτεραιότητες των ΗΠΑ άλλαξαν και πρώτη προτεραιότητα τους τέθηκε η προστασία του

εύθραυστου περιβάλλοντος και της πανίδας της περιοχής. Με την συμμετοχή τους στο Αρκτικό Συμβούλιο πέραν της θέσπισης Στρατηγικής για την προστασία του περιβάλλοντος στην περιοχή της Αρκτικής ψηφίστηκε και σχετική νομοθεσία η οποία περιορίζει την επιτρεπόμενη ποσότητα αλιευμάτων, δίνει πλεονεκτήματα στους γηγενείς πληθυσμούς και συμβάλλει στην αειφόρο ανάπτυξη της περιοχής (Public Law 110–243, 2008).

Το 1960 Ιδρύθηκε το εθνικό καταφύγιο άγριας ζωής – ANWR (Arctic National Wildlife Refuge) για την προστασία του περιβάλλοντος και της άγριας φύσης. Έχει έκταση 19 εκατομμυρίων στρεμμάτων και αποτελεί μέρος όπου οι φυσικές διαδικασίες εξακολουθούν να συμβαίνουν, ανεπηρέαστες από τον άνθρωπο.

Ο Λευκός Οίκος δημοσίευσε το κείμενο της εθνικής του στρατηγικής για την Αρκτική τον Μάιο τον 2013. Αναφέρεται ότι οι ΗΠΑ αποτελούν Αρκτικό Κράτος με ευρεία και θεμελιώδη συμφέροντα στη περιοχή του Αρκτικού. Σκοπός τους είναι πρωτίστως να καλύψουν τις ανάγκες για ασφάλεια της περιφέρειας αυτής και η προστασία του περιβάλλοντος. Η Εθνική Στρατηγική για την περιοχή της Αρκτικής αναγνωρίζει τις προκλήσεις και θέτει προτεραιότητες τις οποίες χτίζει πάνω σε τρεις «γραμμές προσπάθειας»: ασφάλεια, προώθηση/ενδυνάμωση συνεργασιών και προστασία του περιβάλλοντος με ταυτόχρονη διατήρηση των φυσικών της πόρων.

Αναφέρει την ενίσχυση και προώθηση καινοτόμων ρυθμίσεων για την αποτελεσματικότερη συνέχιση της προσπάθειας για την προστασία του περιβάλλοντος, με την συνεργασία τόσο του κράτους της Αλάσκα όσο και άλλων διεθνών εταίρων. Μια υπεύθυνη διαχείριση απαιτεί την διατήρηση των φυσικών πόρων. Η συνεχής παρακολούθηση και η αξιολόγηση της κατάστασης του οικοσυστήματος εξαιτίας της αλλαγής του κλίματος αποτελεί παράγοντα πίεσης που όμως δεν στέκεται εμπόδιο στην προετοιμασία του κράτους για μια αποτελεσματική αντιμετώπιση των προκλήσεων αυτών (The White House, 2013:8).

Ενισχύεται η προσπάθεια για ευαισθητοποίηση γύρω από το περιβαλλοντικό θέμα της Αρκτικής μέσω ανταλλαγής πληροφοριών με διεθνείς οργανισμούς. Τέλος το μοναδικό περιβάλλον της Αρκτικής απαιτεί την δέσμευση των Ηνωμένων Πολιτειών για συνετές και συντονισμένες αποφάσεις μέσω της δημιουργίας συνεταιριστικών μοντέλων και συνεργασιών (The White House, 2013:13).

4.4.2.Κλιματική Παρέμβαση μέσω Γεωμηχανικής

Μια ομάδα ειδικών από την Νέα Υόρκη, προτείνει τη χρήση γεωμηχανικής για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα της υπερθέρμανσης του πλανήτη (Λαϊνάς, 2012). Οι ερευνητές υποστηρίζουν ότι «εμφυτεύοντας» σωματίδια αντανάκλασης στην ατμόσφαιρα, το ηλιακό φως θα μπλοκάρεται μεταβάλλοντας έτσι τις κλιματικές συνθήκες στη Γη. Ένα από τα αποτελέσματα αυτής της επέμβασης θα είναι η επιστροφή των θαλάσσιων πάγων στην Αρκτική. Οι ερευνητές, με επικεφαλής τον καθηγητή Ν.Κιθ εφαρμοσμένης φυσικής στο Πανεπιστήμιο του Χάρβαρντ, έκαναν δύο ξεχωριστές μελέτες στις οποίες χρησιμοποίησαν κλιματικά μοντέλα για να διαπιστώσουν αν θα ήταν εφικτή η αντιστροφή της. Η μελέτες έδειξαν ότι μειώνοντας μόλις κατά 0.5% τη διείσδυση του ηλιακού φωτός στη Γη, οι θαλάσσιοι πάγοι στην Αρκτική θα επιστρέψουν στα επίπεδα που ήταν πριν τη βιομηχανική επανάσταση (Λαϊνάς, 2012). Συγκεκριμένα αναφέρουν ότι χρειάζονται λίγοι «βομβαρδισμοί» σωματιδίων στην ατμόσφαιρα που θα πρέπει να γίνουν στο Ρεύμα του Κόλπου του Μεξικού, το θερμό ρεύμα που επηρεάζει τις κλιματικές συνθήκες στο Βόρειο Ημισφαίριο. Εκτιμούν μάλιστα, ότι το κόστος για ένα τέτοιο εγχείρημα δεν είναι απαγορευτικό αφού υπολογίζουν ότι απαιτείται ένα ποσό γύρω στα 8 δισεκατομμύρια ευρώ. Οι μελέτες δημοσιεύονται στην επιθεώρηση «Physical Review Letters».

Ακόμη και αν θεωρητικά το σχέδιο αυτό είναι εφαρμόσιμο και αποτελεσματικό, όσον αφορά την επίτευξη του στόχου της ανάκτησης των αρκτικών θαλάσσιων πάγων, υπάρχει ο σταθερός αντίλογος που έχει αναπτυχθεί στην επιστημονική κοινότητα για τη γεωμηχανική. Πολλοί επιστήμονες έχουν διατυπώσει την άποψη, ότι πολλές ιδέες και σχέδια της γεωμηχανικής είναι μεν εφαρμόσιμα και θα μπορούσαν σε πρώτο επίπεδο να αποδώσουν, περιορίζοντας τις κλιματικές αλλαγές όμως κάθε μια εξ αυτών θα μπορούσε να προκαλέσει σοβαρές παρενέργειες. Για παράδειγμα, τα τεχνητά νέφη θα μειώσουν τη θερμοκρασία αλλά θα προκαλέσουν άλλες κλιματικές μεταβολές, όπως τη διακοπή των βροχοπτώσεων και την εμφάνιση των μουςώνων η παρουσία των οποίων είναι απαραίτητη για την επιβίωση δισεκατομμυρίων κατοίκων του πλανήτη. Η εφαρμογή άλλων ιδεών θα έχει ως αποτέλεσμα την καταστροφή τοπικών ή και ευρύτερων οικοσυστημάτων.

4.5.Δανία

4.5.1.Ενέργειες για την προστασία του Περιβάλλοντος

Στη Δανία μέχρι το 2006 οι νόμοι για την προστασία του περιβάλλοντος περιορίζονταν σε νόμους για την αλιεία συγκεκριμένων ειδών. Αμέσως ξεκίνησε η δημιουργία απέραντων πάρκων στα οποία απαγορεύεται οποιαδήποτε παρέμβαση, πέραν των επιστημόνων. Το 2011 η Δανία προχώρησε στην δημοσίευση για την «Στρατηγική του Βασιλείου της Δανίας για την Αρκτική 2011-2020» (Geopolitics in the High North), η οποία τονίζει πως οι προτεραιότητες του Βασιλείου της Δανίας είναι η διατήρηση της βιοποικιλότητας στην περιοχή, η πρόληψη της θαλάσσιας ρύπανσης μέσω της ανταλλαγής γνώσεων και της συνεργασίας μεταξύ των κρατών όπως επίσης και η συμμετοχή του στην προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος με την εφαρμογή και επικύρωση του HNS protocol-Πρωτόκολλο Επικίνδυνων και Τοξικών Ουσιών και το Ballast Water Convention-σύμβαση που ορίζει κανόνες σχετικά με το νερό που χρησιμοποιείται ως έρμα για τα πλοία(Geopolitics in the High North).

Τέλος, το 2014 η Δανία θα προβεί σε ανάλυση κινδύνου του θαλάσσιου περιβάλλοντος μέσα και γύρω από την Γροιλανδία από πετρελαϊκή όσο και από χημική μόλυνση. Το υπουργείο Εξωτερικών της Δανίας, η Κυβέρνηση της Γροιλανδίας και των Νήσων Φαρόες με ετήσιες εκθέσεις θα ενημερώνουν για την πρόοδο και τις εξελίξεις που σημειώνονται στην Αρκτική και την πρόοδο ως προς την υλοποίηση της στρατηγικής τους. Στόχος είναι να πραγματοποιηθεί μια ενδιάμεση αξιολόγηση της το 2014-2015 εξετάζοντας παράλληλα την πιθανότητα προετοιμασίας μια νέας στρατηγικής το 2018-2019 (Geopolitics in the High North).

4.6.Ρωσία

4.6.1.Ενέργειες για την προστασία του περιβάλλοντος

Η κλιματική αλλαγή και τα περιβαλλοντικά θέματα γενικότερα δεν αποτελούν σοβαρά προβλήματα για την πλειοψηφία των Ρώσων και η αλήθεια είναι ότι, τις περισσότερες φορές, η κυβέρνηση της Ρωσικής Ομοσπονδίας φαίνεται να αδιαφορεί (Καθημερινή, 2009). «Η αύξηση της θερμοκρασίας του κλίματος διεθνώς, το πρωτόκολλο του Κιότο, η μείωση των ρύπων, τα πυρηνικά απόβλητα και όλα αυτά τα θέματα μαζί μπορεί να αποτελούν αντικείμενα συζήτησης για την επαγγελματική «ελίτ» της Μόσχας, αλλά δεν απασχολούν ιδιαίτερα το ευρύ κοινό. «Κανείς δε μιλά για αυτά» αναφέρει σχετικά ο Μπόρις Νέμτσοφ, γνωστός ρώσος πολιτικός. Όπως χαρακτηριστικά δήλωσε «η ευρύτερη εντύπωση είναι ότι η Ρωσία είναι μία ψυχρή χώρα, επομένως το να ζεσταθεί λίγο δεν θα ήταν ακριβώς κακό».

Η Ρωσία έχει δεσμευτεί να μειώσει τις εκπομπές των ρυπογόνων αερίων της κατά 34% μέχρι το 2020 σε σχέση με τα επίπεδα του 1990. Ωστόσο, αυτό είναι εύκολο να συμβεί καθώς από το 1990 μέχρι και σήμερα τα γεγονότα που έλαβαν χώρα, όπως η πτώση της Σοβιετικής Ένωσης και η οικονομική κατάπτωση της χώρας, "βοήθησαν" ώστε τα επίπεδα των εκπομπών είναι ήδη μειωμένα. Το γεγονός αυτό δίνει την δυνατότητα στην Ρωσική Βιομηχανία να συνεχίσει να λειτουργεί κανονικά και να αναπτύσσεται πριν να υποχρεωθεί να προβεί σε πράσινη στροφή (Καθημερινή, 2009). Στο Norilsk της Σιβηρίας η μόλυνση του αέρα είναι τόσο μεγάλη που έχει μειώσει το προσδόκιμο όριο ζωής στην πόλη κατά δέκα χρόνια σε σύγκριση με άλλες πόλεις της Ρωσίας.

Μετά το ατύχημα στο Τσερνομπίλ το 1986 τα περιβαλλοντικά θέματα και η προστασία τους, ανέβηκαν στην αντίληψη των ρώσων και στην ατζέντα της Κυβέρνησης. Πλέον βρίσκεται μέσα στην πρώτη 12άδα των σημαντικότερων θεμάτων όπως η εγκληματικότητα και η τρομοκρατία. Τον Οκτώβριο του 2011, η Ρωσική Κυβέρνηση υπέγραψε συμφωνία ,με την οποία διέθεσε αρκετά εκατομμύρια σε ευρώ για την υλοποίηση έργων προτεραιότητας του Αρκτικού Συμβουλίου. Τα κεφάλαια αυτά θα διοχετευτούν στο όργανο υποστήριξης του προγράμματος του Αρκτικού Συμβουλίου, του οποίου ο κύριος σκοπός είναι η χρηματοδότηση πρωτοβουλιών για την πρόληψη της μόλυνσης στην περιοχή της Αρκτικής. Η Συμφωνία της Ρωσικής Ομοσπονδίας σημαίνει ουσιαστικά ότι η Ρωσία παρέχει σήμερα την μεγαλύτερη οικονομική συμβολή στο ΟΥΠ του Αρκτικού Συμβουλίου (EUR-Lex).

4.6.2. Διακοπές στον Αρκτικό

Ο Ρωσικός Βορράς εξελίσσεται σε δημοφιλή τουριστικό προορισμό κυρίως για τουρίστες που αγαπούν τους «εξεζητημένους προορισμούς» (Russian Reporter, 2012). Σε διάστημα μόλις δύο χρόνων διπλασιάστηκε αριθμός των επισκεπτών, που φτάνουν στη Γιαμάλ (στη γλώσσα των Νέντσι σημαίνει η «Άκρη της Γής»)–Νενετσκ από διάφορες περιοχές της Ρωσίας, αναζητώντας τη περιπέτεια. Γενικότερα, όλοι οι προορισμοί της περιφέρειας αυτής αναπτύσσονται ταχύτατα. Τα έσοδα μόνο για το χιονοδρομικό «Οκτιάμπρσκι» αυξήθηκαν στο 25πλάσιο. Τα πολιτικά Ουράλια άρχισαν να μετατρέπονται σε φιλόξενο, απολαυστικό ταξιδιωτικό προορισμό. Ο τουρισμός μπορεί να εξελιχθεί, όχι απλά ως συμπληρωματικός αλλά ως ένας από τους σημαντικότερους τομείς της οικονομίας της περιοχής. Σήμερα στον συγκεκριμένο τομέα εργάζονται ήδη περισσότεροι από 11 χιλιάδες άνθρωποι. Στην περιοχή αυτή μπήκε σε εφαρμογή ένα σχέδιο ανάπτυξης των τουριστικών υποδομών και οι αρχές της αυτόνομης αυτής περιφέρειας διεξήγαγαν διαπραγματεύσεις με πρακτορεία όπως το National Geographic και το Discovery Russia, ώστε να καταρτιστεί μια λίστα με τα έργα πρώτης προτεραιότητας. Στη βάση της ρωσικής αεροπορικής εταιρίας στην περιοχή, σχεδιάζεται η οργάνωση δικτύου αερομεταφορών, μέσω μικρών, σύγχρονων και αξιόπιστων αεροπλάνων.

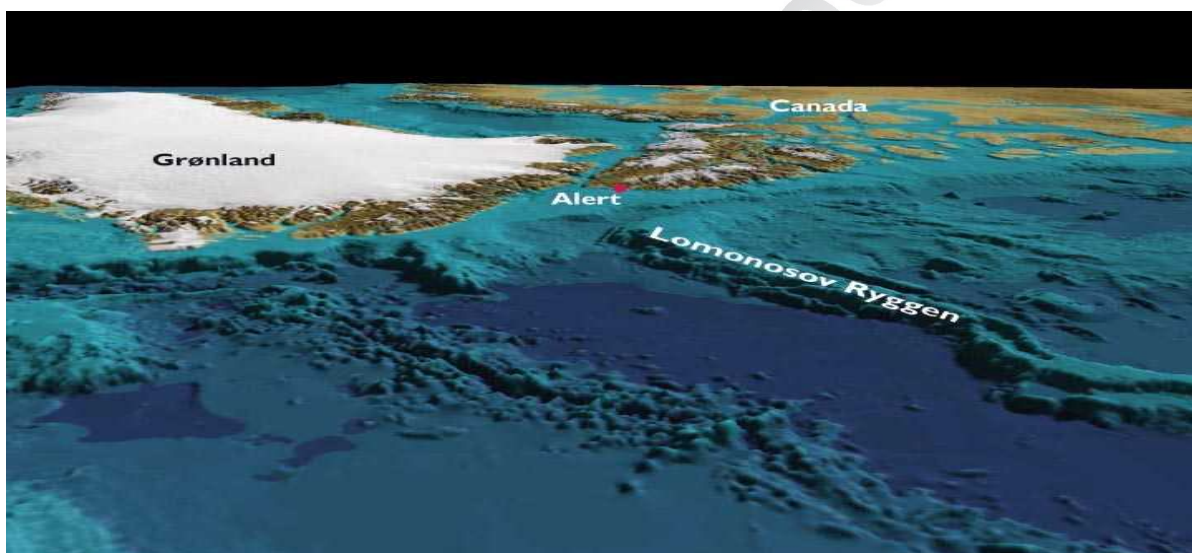

Χάρτης 15: Περιοχές Γιαμάλ και Νένετς

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η Γεωπολιτική της Αρκτικής βρέθηκε στο επίκεντρο της διεθνούς προσοχής το 2007, όταν το Ρωσικό βαθυσκάφος Mir, εγκατέστησε μια ρωσική σημαία στο βυθό του Βόρειου Πόλου. Η υποθαλάσσια οροσειρά Λομονόσοφ, που βρίσκεται στον βόρειο Πόλο, θεωρείται πλούσια σε ορυκτά και για το λόγο αυτό διεκδικείται από Ρωσία, Καναδά και Δανία.

Χάρτης 16: Υποθαλάσσια οροσειρά Λομονόσοφ

Οι Ρώσοι με την συγκεκριμένη κίνηση, διεκδικούν δυναμικότερα τα συμφέροντα τους στην περιοχή ξεκινώντας έναν αγώνα για το «πολύτιμο έπαθλο». Οι φόβοι για το ξέσπασμα μιας σύγκρουσης με επίκεντρο την Αρκτική, δεν έχουν καταλαγιάσει. Το 2010, ο ναύαρχος J.Stranidis, ανώτερος αξιωματούχος του NATO στην Ευρώπη, τόνισε πως μέχρι τώρα οι διαφωνίες στον Βορρά λύνονταν ειρηνικά όμως η κλιματική αλλαγή θα μπορούσε να ταραξεί αυτές τις ισορροπίες. Η εκμετάλλευση της Αρκτικής σημαίνει ανακατατάξεις των μεγάλων συμφερόντων. Για την Γροιλανδία, την ημιαυτόνομη περιοχή της Δανίας, η Αρκτική κρύβει ένα μεγαλύτερο όνειρο, αυτό της πλήρους ανεξαρτητοποίησης της. Κάτι τέτοιο θα είχε στρατηγικές

προεκτάσεις τόσο για την Δανία όσο και για τις ΗΠΑ οι οποίες διαθέτουν αεροπορική βάση στη Βόρεια Γροιλανδία.

Οι περισσότερες αρκτικές χώρες διατηρούν μεγάλα όνειρα για τις βόρειες περιοχές τους. Για την Ρωσία, η Αρκτική ήταν πηγή ορυκτών αλλά και περηφάνιας στις διηγήσεις των Ρώσων εξερευνητών από τα τέλη του 19αίωνα. Ο Καναδάς πραγματοποίησε πριν 2 χρόνια τη μεγαλύτερη στρατιωτική άσκηση του στη Αρκτική, αναπτύσσοντας πάνω από 1000 στρατιώτες στην περιοχή.

Πιθανότατα όμως, ο ενδεχόμενος κίνδυνος μιας σύγκρουσης με επίκεντρο την Αρκτική να έχει υπερτιμηθεί. Το μεγαλύτερο μέρος της είναι ήδη οριοθετημένο μεταξύ των κρατών. Σύμφωνα με εκτιμήσεις Δανών αναλυτών, το 95% των ορυκτών της Αρκτικής βρίσκεται εντός των συνόρων των επιμέρους χωρών. Η σημαντικότερη εδαφική διαφορά που εκκρεμεί να λυθεί εμπλέκει Καναδά και ΗΠΑ αναφορικά με το Βόρειο-Δυτικό πέρασμα που βρίσκεται σε διεθνή ή Καναδικά ύδατα, γεγονός που παρόλα αυτά απέχει πολύ από το να χαρακτηριστεί *casus belli*.

Οι λόγοι που οδηγούν σε μια ασυνήθιστα αρμονική πραγματοποίηση της ανάπτυξης της Αρκτικής, ίσως τελικά να είναι περισσότερο σημαντικοί και πιο ισχυροί από αυτούς που οδηγούν σε συγκρούσεις.

Το κέρδος αποτελεί βασικό κίνητρο. Τόσο η Ρωσία, όσο και ο Καναδάς, οι ΗΠΑ, η Νορβηγία και η Δανία θα προτιμούσαν να εκμεταλλευτούν τους πόρους που έχουν στην διάθεση τους παρά να διαφωνήσουν για αυτούς που δεν έχουν. Για παράδειγμα το 2010 η Συμφωνία Ρωσίας Νορβηγίας για την οριοθέτηση των θαλάσσιων συνόρων τους στη θάλασσα του Μπάρεντς, η οποία τερμάτισε την διένεξη που διαρκούσε χρόνια, ενισχύει τον παραπάνω ισχυρισμό.

Ένα επιπλέον κίνητρο συνεργασίας είναι το υψηλό κόστος που προϋποθέτει η έρευνα και η γενικότερη δραστηριοποίηση στην περιοχή. Αυτό καταφαίνεται και στην πρώτη δεσμευτική συμφωνία στην οποία κατέληξε το Αρκτικό Συμβούλιο, η οποία προβλέπει τον συντονισμό των επιχειρήσεων έρευνας και διάσωσης. Ακόμη και οι μεγάλες ανταγωνίστριες πετρελαϊκές επιχειρήσεις συνεργάζονται στο πεδίο της επιστημονικής έρευνας και της χαρτογράφησης.

Τέλος ένας ακόμη λόγος που ενισχύει το κλίμα της ειρήνης, σχετίζεται με την διστακτικότητα των Αρκτικών κρατών να δώσουν μια δικαιολογία σε τρίτα κράτη να παρέμβουν στις υποθέσεις της περιοχής. Απόδειξη σε αυτό, αποτελεί η βούληση που έχουν εκφράσει τα κράτη να επιλύσουν τη μεγαλύτερη διαφορά τους, αυτήν της χάραξης των θαλάσσιων συνόρων τους, εφαρμόζοντας το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας.

Όπως έχει αναφερθεί παραπάνω όποια χώρα καταφέρει να αποδείξει ότι η οροσειρά Λομονόσοφ αποτελεί προέκτασή της, τότε θα μπορεί να την αποκτήσει. Όπως και να έχει, οι

χαμένοι δεν θα απολέσουν τα πάντα, δεδομένης της ευρύτατης έκτασης των ακτών της Αρκτικής, το Δίκαιο της Θάλασσας προβλέπει την απόδοση μιας αρκετά μεγάλης υφαλοκρηπίδας, πλούσιας σε πόρους, για κάθε έναν από αυτούς.

Η αναστάτωση που προκλήθηκε από την Ρωσική αποστολή οδήγησε τελικά σε μια σημαντική έκφραση αλληλεγγύης υπό τη μορφή της διακήρυξης του Ιλουλίσάτ, η οποία εκδόθηκε από τους υπουργούς εξωτερικών των πέντε κρατών, των οποίων τα σύνορα εφάπτονται του Αρκτικού Ωκεανού. Με την διακήρυξη αυτή τα κράτη εκδήλωσαν την δέσμευση τους για την ειρηνική ανάπτυξη της Αρκτικής χωρίς εξωτερικές παρεμβάσεις.

Μακροπρόθεσμα, η απόψυξη του Βορρά θα μπορούσε να προκαλέσει εκτεταμένες καταστροφές. Εντούτοις, το παράδοξο που προκύπτει είναι πως ο άνθρωπος εν τέλη θα επωφεληθεί και θα ζημιωθεί στον ίδιο βαθμό. Από την μία η μείωση των θαλάσσιων πάγων θα σημάνει το τέλος του πολιτισμού των Εσκιμώων αλλά θα κάνει κάποια κράτη πολύ πλούσια. Η Αρκτική άνοιξη θα έρχεται ολοένα και πιο σύντομα γεγονός που θα αυξήσει την ανάπτυξη των καλλιεργειών έως και 25%. Οι Γροιλανδοί θα μπορέσουν να έχουν μεγαλύτερες σοδειές και παράλληλα θα βελτιωθεί η προσβασιμότητα σε πολύτιμες πρώτες ύλες. Η Αρκτική αποτελεί ήδη σημαντική πηγή ορυκτών, όπως ψευδάργυρο για την Αλάσκα, χρυσό για τον Καναδά, σίδηρο για την Σουηδία και νικέλιο για τη Ρωσία. Η κλιματική αλλαγή που προκαλείται από την καύση ορυκτών καυσίμων θα επιτρέψει την εξόρυξη των υδρογονανθράκων στην Αρκτική (Η Καθημερινή, Ο Πλούτος του Βορρά, Τεύχος 102, 2012:11).

Για το δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα, η Αρκτική, η οποία διέθετε την πιο σύντομη διαδρομή ανάμεσα στην ΕΣΣΔ και τις ΗΠΑ, αποτελούσε το πιθανότερο μέρος διεξαγωγής ενός πυρηνικού πολέμου. Ωστόσο σήμερα, πολλοί πιστεύουν πως η Ήπειρος μπορεί να προκαλέσει νέες τριβές. Η Ρωσία και ο Καναδάς, που αποτελούν τις μεγαλύτερες Αρκτικές χώρες ως προς την έκταση, τρέφουν αυτές τις ανησυχίες. Αυτό ίσως να συμβαίνει καθώς η Αρκτική αναδύει εκ νέου το εθνικιστικό αίσθημα και στις δύο. Ίσως, λίγο παραπάνω για την Ρωσία, όπου υποβόσκει η λαχτάρα για την αναζήτηση του χαμένου γοήτρου, μετά την πτώση της Σοβιετικής Ένωσης. Ορισμένα από αυτά τα κράτη ήδη άρχισαν να στρατιωτικοποιούν τα βόρεια εδάφη τους. Η Αρκτική δεν είναι μια terra nullius, σε αντίθεση με την Ανταρκτική η οποία διοικείται βάσει μιας διεθνούς Συνθήκης. Οι ανησυχίες για συγκρούσεις φαντάζουν υπερβολικές. Να σημειώσουμε εδώ πως η πλειονότητα των Αρκτικών χωρών ανήκει ήδη στο NATO.

Όπως γνωρίζουμε από την θεωρία των Διεθνών Σχέσεων η απουσία ρυθμιστικής εξουσίας στο διεθνές σύστημα παίζει καθοριστικό ρόλο στη συμπεριφορά των κρατών και στη σταθερότητα ή στην αστάθεια του διεθνούς συστήματος. Καθώς απουσιάζει η υπερκρατική εξουσία, η οποία θα μπορούσε να ρυθμίζει τον ανταγωνισμό, οι σχέσεις των κρατών είναι κατά

βάση ανταγωνιστικές και πολλές φορές συγκρουσιακές (ανταγωνιστικό διεθνές σύστημα). Τα κράτη σε ένα τέτοιο ανταγωνιστικό σύστημα πρέπει από μόνα τους να μεριμνήσουν για την ασφάλειά τους. Τα κράτη επειδή είναι «ευαίσθητα στο κόστος» έχουν κάθε λόγο να συμπεριφέρονται ορθολογικά. Τα λάθη τιμωρούνται (αρχή του ορθολογισμού). Κυρίαρχος στόχος του κράτους είναι η κατοχύρωση της ασφάλειάς του, δηλαδή η επιβίωση, η διατήρηση της εδαφικής κυριαρχίας και της εθνικής ανεξαρτησίας, αυτονομίας (βασικό εθνικό συμφέρον). Τα κράτη επιδιώκουν να αποκτήσουν «ισχύ», η οποία είναι το κύριο «νόμισμα» στη διεθνή πολιτική (επιδίωξη ισχύος). Σε ένα ανταγωνιστικό διεθνές σύστημα τα κράτη έχουν κίνητρο να εξισορροπήσουν τους αντιπάλους τους (στρατηγική εξισορρόπησης), για να αυξήσουν την ασφάλειά τους. Οι μεμονωμένες προσπάθειες που καταβάλλουν τα κράτη να εξισορροπήσουν τους αντιπάλους τους, συμβάλλουν στη δημιουργία ενός αυτορυθμιζόμενου συστήματος ισορροπίας δυνάμεων που με τη σειρά του δύναται να συμβάλλει στη διατήρηση της ειρήνης (αρχή της ισορροπίας ισχύος). Επιλεκτικά αναφέρονται οι παραπάνω αρχές, απόρροια της ανάλυσης του K.Waltz, που θα μας βοηθήσουν να καταλήξουμε στο εάν τελικά τα κράτη θα διατηρήσουν την ισορροπία ισχύος στην περιοχή μέσα από την συνεργασία ή όχι. Εν προκειμένω, τα πέντε παράκτια κράτη της Αρκτικής συμπεριφέρονται ορθολογικά. Δεν υπάρχει απουσία ρυθμιστικής αρχής στην περιοχή που θα επέφερε την αστάθεια. Ο ΟΗΕ, το Δίκαιο της Θάλασσας και οι συμφωνίες που έχουν υπογράψει τα κράτη μεταξύ τους ενισχύουν την σταθερότητα και διατηρούν την ειρήνη στην περιοχή. Τα πέντε κράτη, σαφώς και θα επιδιώξουν να αποκτήσουν ισχύ μέσω της εκμετάλλευσης του πλούτου που τους προσφέρει η Αρκτική θάλασσα, όμως πρωταρχικός στόχος κάθε κράτους είναι πάνω από όλα η διατήρηση της ασφάλειας του. Τέλος ακριβώς όπως υποστηρίζει ο Waltz σε μια από τις θεμελιώδεις αρχές του, στην Αρκτική οι μεμονωμένες προσπάθειες που καταβάλλουν τα κράτη να εξισορροπήσουν τους αντιπάλους τους, συμβάλλουν στη δημιουργία ενός αυτορυθμιζόμενου συστήματος ισορροπίας δυνάμεων που με τη σειρά του δύναται να συμβάλλει στη διατήρηση της ειρήνης (αρχή της ισορροπίας ισχύος).

Το λιώσιμο των πάγων στην Αρκτική θα έχει ευρύτερες γεωστρατηγικές επιπτώσεις. Πρώτη από όλες και η πιο προφανής είναι η επίπτωση που θα ασκήσουν οι νέες εμπορικές διαδρομές. Ο παράπλους των ακτών της Σιβηρίας, μέσω του Βορειανατολικού περάσματος, ή αλλιώς της Βόρειας Θαλάσσιας Οδού (Northern Sea Route-NSR), όπως την αποκαλούν οι Ρώσοι, μειώνει την απόσταση μεταξύ της Δυτικής Ευρώπης και της Ανατολικής Ασίας σχεδόν κατά 1/3. Το πέρασμα είναι πλέον ανοικτό για τέσσερις ή πέντε μήνες το χρόνο. Το 2010 μόλις τέσσερα πλοία χρησιμοποίησαν το πέρασμα ενώ το 2011 τριάντα τέσσερα πλοία, μεταξύ αυτών και ένα κρουαζιερόπλοιο (Η Καθημερινή, Ο Πλούτος του Βορρά, Τεύχος 102, 2012:12).

Ένα θέμα που προκύπτει εδώ, είναι εάν η προσπάθεια να συμφιλωθούν οι οικονομικές ευκαιρίες στην Αρκτική με τις περιβαλλοντικές ανησυχίες από το λιώσιμο των πάγων, εντέλει θα καρποφορήσει. Από την μια η μείωση των πάγων μπορεί να αποδειχθεί, και αποδεικνύεται ήδη, ιδιαίτερος επικερδής και από την άλλη μοναδικά οικοσυστήματα και πολλά είδη θα εξαφανιστούν εξαιτίας αυτής της περιβαλλοντικής αλλαγής.

Το Αρκτικό Συμβούλιο, όπως αρκετές φορές αναφέρθηκε παραπάνω έχει σαν αποστολή του, να προάγει τη διατήρηση, την έρευνα και την αειφόρο ανάπτυξη στην Αρκτική και το γεγονός ότι έχει επιτρέψει τη συμμετοχή σε αυτό, έξι μη κυβερνητικών οργανώσεων, χωρίς δυνατότητα ψήφου, αποτελεί απόδειξη της φιλοδοξίας του (Η Καθημερινή, Αγώνας με πολύτιμο έπαθλο, Τεύχος 102, 2012:20).

Η Ρωσία αδιαμφισβήτητα βρίσκεται στο επίκεντρο της προσοχής. Σε αυτή άλλωστε αντιστοιχεί τουλάχιστον το ήμισυ της επιφάνειας, της ακτογραμμής, του πληθυσμού και πολύ πιθανόν και του ορυκτού πλούτου της Αρκτικής. Αποτελεί την πιο άρτια κατατοπισμένη χώρα με την πιο στοχευμένη στρατηγική για την Αρκτική από κάθε άλλη χώρα και τα σχέδια της για την Βόρεια Θάλασσα οδό στηρίζονται στη διεθνή συνεργασία. Μια χαρακτηριστική δήλωση του πρέσβη της Ρωσίας Βασίλιεφ είναι ότι στην Αρκτική δεν μπορεί να επιβιώσει κανείς μόνος του και πως αυτό ισχύει τόσο για τους ανθρώπους όσο και για τις χώρες.

Τα τελευταία χρόνια η Ρωσία, οι ΗΠΑ η Νορβηγία και η Γροιλανδία επιτρέπουν τις έρευνες σε ένα ολοένα και μεγαλύτερο μέρος της υπεράκτιας Αρκτικής, γεγονός που έχει οδηγήσει σε μεγάλες ανακαλύψεις. Έχοντας βρει τον τελευταίο καιρό δύο νέα κοιτάσματα αερίου στη θάλασσα του Μπάρεντς, η Statoil αναμένει έως το 2020 να παράγει από τις νέες πετρελαιοπηγές ένα εκατομμύριο βαρέλια ισοδύναμου πετρελαίου την ημέρα (Η Καθημερινή, Κρυμμένος θησαυρός, Τεύχος 102, 2012:24).

Για κάποιους ανθρώπους η κλιματική αλλαγή είναι απλώς μια θεωρία ενώ για άλλους πρόκειται για καθημερινή εμπειρία. Οι άφθονες ευκαιρίες που θα προκύψουν στην εκμετάλλευση των πόρων στην ναυσιπλοΐα και στις υπηρεσίες χάρη στην αύξηση θερμοκρασίας θα δώσουν στους δεύτερους εκτός από νέες ευκαιρίες και λιγότερο κρύους χειμώνες. Ίσως τελικά με την υποχώρηση των πάγων οι βιομηχανίες να κερδίσουν λιγότερα από τα αναμενόμενα κέρδη αλλά σίγουρα η Αρκτική θα συνεχίσει να αποτελεί ένα εξαιρετικά κρύο, σκοτεινό και αφιλόξενο μέρος όπου η δραστηριοποίηση των επιχειρήσεων θα είναι δύσκολη και ακριβή. Όπως και να έχει, το πετρέλαιο της Αρκτικής θα αυξήσει σημαντικά την παγκόσμια προσφορά, γεγονός που θα ωφελήσει τις Αρκτικές οικονομίες. Αυτό σίγουρα δεν ευχαριστεί ιδιαίτερα τους οικολόγους.

Η Αρκτική αποτελεί το πεδίο όπου η Ρωσία αλληλεπιδρά περισσότερο εποικοδομητικά με τη δύση. Η επικείμενη αύξηση της ευημερίας των Αρκτικών χωρών δεν θα αντισταθμίσει σε καμία περίπτωση το κόστος από την υπερθέρμανση καθώς ήδη ολόκληρα οικοσυστήματα έχουν πάρει το δρόμο προς την εξαφάνιση. Μελετώντας τις στρατηγικές που ακολουθούν τα Αρκτικά κράτη στην περιοχή καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι καμία δεν θα επιδιώξει μονομερώς την υποβάθμιση του περιβάλλοντος αλλά παρ' όλα αυτά καμία δεν θα έχει ενδιασμό να επωφεληθεί από αυτήν. Η ζημιά στο περιβάλλον ξεπερνά τα σύνορα της Αρκτικής. Οι πάγοι θα λιώνουν και η στάθμη της θάλασσας θα ανεβαίνει τόσο, ώστε το κόστος που θα έχει αυτή η αλλαγή θα είναι μεγαλύτερο από το κέρδος που θα έχει αποκομηθεί από την εκμετάλλευση των πόρων. Ως σύμπτωμα της αύξησης της παγκόσμιας θερμοκρασίας, η υπερθέρμανση της Αρκτικής δεν μπορεί να διαχωριστεί από τις πολυδιάστατες ζημιές που προξενεί. Η Παγκόσμια Τράπεζα εκτιμά ότι μεταξύ 2010-2050 το κόστος προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή θα ανέλθει ετησίως σε 75-100δισεκατομμύρια δολάρια (Η Καθημερινή, Κρύα Θαλπωρή, Τεύχος 102, 2012:29). Ακόμη και με πρωταρχικό σκοπό το κέρδος, οι κυβερνήσεις αργά ή γρήγορα θα αναγκαστούν από τους αριθμούς, να λάβουν σοβαρά υπόψη τους την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Χρειάζονται νέες ευέλικτες πολιτικές που θα οδηγήσουν στην ενδεδειγμένη τιμολόγηση των εκπομπών άνθρακα μέσω ενός συστήματος που θα στηρίζεται στις αρχές τις αγοράς, και το οποίο θα είναι ικανό να πείσει τους ρυπαντές να υιοθετήσουν νέες τεχνολογίες. Με την υιοθέτηση, λοιπόν των κατάλληλων ενεργειών, υπάρχει και χρόνος αλλά και τρόπος να αποτραπούν τα χειρότερα σενάρια από την υπερθέρμανση και η συρρίκνωση των πάγων και η Αρκτική να βρει μια νέα ισορροπία. Όποιες τελικά και αν είναι οι επιλογές που θα πάρει ο άνθρωπος η Αρκτική θα αλλάξει ριζικά.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση

- Ήφαιστος Π, Αρβανιτόπουλος Κ (1999). *Ευρωατλαντικές Σχέσεις*. Αθήνα: Ποιότητα.
- Καφίδας Λ. (2009). Γεωπολιτική Ανάλυση -Συγκριτική Παρουσίαση των διαφορετικών Σχολών Σκέψης. *Στρατιωτική Επιθεώρηση*.
- Κουλουμπής ΘΑ, Γουλφ Τ. (1981). *Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις. Εξουσία και Δικαιοσύνη*. Αθήνα: Παπαζήσης.
- Mearsheimer J. (2007). *Η Τραγωδία της Πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων*. Αθήνα: Ποιότητα.
- Parker G. (2002). *Γεωπολιτική, Παρελθόν, Παρόν και Μέλλον*. Αθήνα: Καρτάκης.
- Πουλατζάς Ν. (2007). *Το Δίκαιο Της Θάλασσας*. Πειραιάς: Σταμούλη.

Διεθνής

- Arctic Council. (1996). *Declaration on Establishment of the Arctic Council (The Ottawa Declaration)*, Founding Documents.
- Baev P. (2007). *Russia's Race for the Arctic and the New Geopolitics of the North Pole*. Washington DC: The Jamestown Foundation.
- Bjola C. (2013). Keeping the Arctic Cold: The Rise Of Plurilateral Diplomacy? *Global Policy*, 4(4):347-358.
- Bull H. (2007). *Η Άναρχη Κοινωνία, μελέτη της τάξης στην παγκόσμια πολιτική*. Αθήνα: Ποιότητα.
- de Haas M, Schröder H. (2009). Russia's National Security Strategy. *Russian Analytical Digest (RAD)*, 62:2-11.

de Vattel E. (1916). *Droit des Gens*. Washington: Carnegie Institute.

Dimitrakopoulou S, Liaropoulos A. *Russia's National Security Strategy to 2020: A Great power in the making?* *Caucasian Review of International Affairs*, 4(1):35-42.

Donald R. Rothwell, *Sovereignty and the Antarctic Treaty*, College of Law, Australian National University, ACT 0200.

Ebinger C, Zambetakis C. (2009). The geopolitics of the Arctic melt. *International Affairs*, 85(6):1215–1232.

Gunhild Hoogensen. *Security at the Poles: The Arctic and Antarctic*, Facing Global Environmental Change, Hexagon Series on Human and Environmental Security and Peace, Volume 4, 2009, pp951-960

Jackson R, Sorensen G. (2006). *Θεωρία και Μεθοδολογία των Διεθνών Σχέσεων*. Αθήνα: Gutenberg.

Jensen L, Jensen O, Rottem SV. (2010). *Norwegian. Foreign policy in the High North, Energy, International Law and security*. In du Castel V, *Le Grand Nord: un nouvel enjeu très courtisé – L'exemple de la mer de Barents*, L'Harmattan.

Kefferputz R. (2010). *On this Ice? (Mis) interpreting Russian policy in the High North*. CEPS.

Petersen N. (2009). The Arctic as a new arena for Danish Foreign Policy: The Illulisat Initiative and its Implications. *Danish Foreign Policy Yearbook*: 35-78.

Saunders P. (2008). *Russian Energy and European Security- A transatlantic Dialogue*. Washington DC: The Nixon Center.

The White House. (2013). *National Strategy For the Arctic Region*. USA: Washington.

Έντυπα άρθρα

Η Καθημερινή. (2012). *Ο Πλούτος του Βορρά*. Ειδικές Εκδόσεις, Αύγουστος 2012-Τεύχος 102.

Η Καθημερινή. (2012). *Αγώνας με πολύτιμο έπαθλο*. Ειδικές Εκδόσεις, Αύγουστος 2012-Τεύχος 102.

Η Καθημερινή. (2012). *Κρυμμένος θησαυρός*. Ειδικές Εκδόσεις, Αύγουστος 2012-Τεύχος 102.

Η Καθημερινή. (2012). *Κρύα Θαλπωρή*. Ειδικές Εκδόσεις, Αύγουστος 2012-Τεύχος 102.

Ιμπραήμ Δ. (2012). *Η Εκστρατεία της Green Peace για την σωτηρία της Αρκτικής*. Η Καθημερινή. Ειδικές Εκδόσεις, Αύγουστος 2012-Τεύχος 102.

Διαδικτυακές Πηγές

ΑΜΠΕ. (2013). *Η στρατηγική των ΗΠΑ για τη Αρκτική από τον υπ. Άμυνας*. Ανακτήθηκε στις 23/11/2013. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <http://www.defence-point.gr/news/?p=89817>

Αυγερόπουλος Γ. (Σκηνοθέτης) (2007). *Αναμέτρηση στη στέγη του κόσμου*. (Ντοκιμαντέρ). Ελλάδα: Αθήνα. Ανάκτηση 23/01/11. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα Εξάντας, Ντοκιμαντέρ στον Κόσμο. <http://www.exandasdocumentaries.com/documentaries/chronologically/2007-2008/103-showdown-at-the-top-of-the-world>.

Arctic Forum Foundation. *Delimitation agreement: A new era in the Barents Sea and the Arctic?* Ανακτήθηκε στις 20/12/13. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <http://eu-arctic-forum.org/allgemein/delimitation-agreement-a-new-era-in-the-barents-sea-and-the-arctic/>

Byers M. (2010). *Its time to resolve our Arctic differences*. Ανάκτηση 30/04/2010. Ανακτήθηκε στις 30/04/10. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <http://www.theglobeandmail.com/globe-debate/its-time-to-resolve-our-arctic-differences/article4189345/>.

Cairn. *Uk and Norway. Cairn has built a material position in UK and Norway that provides a platform for mature basin exploration and future sustainable cash flow from development projects.* Ανακτήθηκε στις 20/12/13. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <http://www.cairnenergy.com/index.asp?pageid=276>.

Cairn. (2013). *Αρκτική: Ενεργειακή συμφωνία συνεργασίας Ρωσία-ΗΠΑ.* Ανακτήθηκε στις 14/2/2013. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.cairnenergy.com/index.asp?pageid=276.

European Commission. *Denmark, Greenland and the Faroe Islands, Denmark Kingdom Strategy for the Arctic 2011-2020.* Ανακτήθηκε στις 20/12/13. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα http://ec.europa.eu/enterprise/policies/raw-materials/files/docs/mss-denmark_en.pdf

European parliament, Resolution on the ratification of the CTBT, B5-0200/1999. Ανακτήθηκε στις 07/04/2004. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=MOTION&reference=B5-1999-0200&language=EN>.

EUR-Lex. *Κοινή ανακοίνωση προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο: Ανάπτυξη μιας πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Αρκτική Περιοχή: συντελεσθείσα πρόοδος από το 2008 και επόμενα βήματα.* Ανακτήθηκε στις 20/12/13. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52012JC0019:EL:HTML>

Geopolitics in the High North. *Kingdom of Denmark Strategy for the Arctic 2011-220.* Ανακτήθηκε στις 20/12/13. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.geopoliticsnorth.org/index.php?option=com_content&view=article&id=157:danish-preliminary-arctic-strategy-&catid=40:denmark-&Itemid=108.

Geopolitics in the High North. *Strategy towards Arctic until 2020 and beyond.* Ανακτήθηκε στις 20/12/13. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα http://www.geopoliticsnorth.org/index.php?option=com_content&view=article&id=84&limitstart=2.

Geopolitics in the High North. *Norwegian High North Strategy*. Ανακτήθηκε στις 20/12/13.

Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα

http://www.geopoliticsnorth.org/index.php?option=com_content&view=article&id=158:norwegian-high-north-strategy&catid=41:norway&Itemid=109.

Government of Canada. (2012). *Arctic Water Pollution Prevention Act*. Ανακτήθηκε στις

19/07/12. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <http://www.tc.gc.ca/eng/marinesafety/debs-arctic-acts-regulations-awppa-494.htm>.

Gordon Foundation. *Norwegian policy for the High North and the Arctic*. Ανακτήθηκε στις

20/12/13. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα

http://gordonfoundation.ca/sites/default/files/publications/Eikeland_2011-04-07_NorwegianArcticPolicy_Sumary.pdf.

Government.No. *Act of June 2001 No79 relating to the protection of the Environment in*

Svalbard, Government. Ανακτήθηκε στις 20/12/13. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα

<http://www.regjeringen.no/en/doc/laws/Acts/svalbard-environmental-protection-act.html?id=173945>.

GPO. (2008). *Public Law 110-243-JUNE 3, 2008*. Ανακτήθηκε στις 3/06/08. Διαθέσιμο

στην ιστοσελίδα [http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-110publ243/pdf/PLAW-](http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-110publ243/pdf/PLAW-110publ243.pdf)

[110publ243.pdf](http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-110publ243/pdf/PLAW-110publ243.pdf).

Καρυώτης Θ. (2012). *Η Αμερική και το Δίκαιο της Θάλασσας*. Ανακτήθηκε στις 6/02/14.

Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <http://www.antibaro.gr/article/4371>.

Καβαδίτη Φ. (2013). *Γροιλανδία: Η δημοκρατία των πάγων*. Έθνος online. Ανακτήθηκε στις

29/10/13. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα

<http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22733&subid=2&pubid=4356926>.

Καθημερινή. (2009). *Ρωσία: «Θύμα» της οικονομικής ανάπτυξης η προστασία του περιβάλλοντος*. Ανακτήθηκε στις 17/12/09. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα http://portal.kathimerini.gr/4Dcgi/4dcgi/_w_articles_kathextra_2_17/12/2009_314871..

Καραγεώργος Λ. (2013). *Ανοίγει και πάλι το Βόρειο Πέρασμα*. Ανακτήθηκε 10/06/13. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <http://www.naftemporiki.gr/finance/story/663228>.

Konrad A. (2013). *Regime Theory and Environmental Security in the Arctic*. Ανακτήθηκε 31/5/13. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <http://www.e-ir.info/2013/05/31/regime-theory-and-environmental-security-in-the-arctic/>.

Λαϊνάς Θ. (2012). *Σχέδιο Παγώστε ξανά την Αρκτική!* Το Βήμα science. Ανακτήθηκε στις 12/12/12. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <http://www.tovima.gr/science/technology-planet/article/?aid=488299>.

Λιτοφκιν Ν. (2012). *Russia building its military presence in the Arctic*. Ανακτήθηκε στις 14/12/12, Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα http://rbth.co.uk/politics/2013/09/17/russia_building_its_military_presence_in_the_arctic_29907.html.

Ministry Of Foreign Affairs. *The High North*. Ανακτήθηκε στις 20/12/13. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <http://www.regjeringen.no/en/dep/ud/Selected-topics/High-North.html?id=1154>.

Περιφερειακό Κέντρο Πληροφόρησης των Ηνωμένων Εθνών. *Διεθνής Αρχή Θαλάσσιων Βυθών*. Ανακτήθηκε στις 20/12/13. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=10410&catid=25:-----un-system-directory&Itemid=32.

Press releases database. (2000). *Η Επιτροπή ζητά από το Συμβούλιο εντολή διαπραγμάτευσης νέου αλιευτικού πρωτοκόλλου με τη Γροιλανδία*. Ανακτήθηκε στις 28/6/00. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα http://europa.eu/rapid/press-release_IP-00-665_el.htm.

RIA Novosti. *Προτεραιότητα για το Ρωσικό Ναυτικό η Αρκτική το 2014*. Ανακτήθηκε στις 02/12/13. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα

http://rbth.gr/news/2013/12/02/proteraiotita_gia_to_rosiko_naytiko_i_arktiki_to_2014_26911.html.

Russia Beyond the Headlines. *Οι Ρώσοι επενδύουν στην Αρκτική*. Ανακτήθηκε στις 20/12/13. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα

<http://rbth.gr/tag/%CE%B1%CF%81%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%B7>

Russia Beyond the Headlines, *Ο πόλεμος στην Αρκτική και η Ρωσική επιστροφή*. Ανακτήθηκε στις 20/12/13. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα

<http://rbth.gr/tag/%CE%B1%CF%81%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%B7>.

Russian Reporter. (2012). *Κλείστε τις διακοπές σας στον Αρκτικό κύκλο*. Ανακτήθηκε στις 5/8/12. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα

http://rbth.gr/articles/2012/08/05/kleiste_ti_diakope_sa_ston_arktiko_kyklo_16099.html.

Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής. *Το Διακόβευμα της Διάσκεψης της Κοπεγχάγης*. Ανακτήθηκε στις 20/12/13. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=444>.

Youroria. (2010). *Πράσινο ταμείο για τα κλίμα*. Ανακτήθηκε στις 14/12/10. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <http://news.youropia.gr/post.php?id=4175>.

World Wildlife Fund. Ανακτήθηκε στις 20/12/13. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <http://worldwildlife.org>.

Χάρτες

Χάρτης 1: Παράκτια Κράτη Αρκτικής

Πηγή: http://redflyplanet.blogspot.com/2010/09/blog-post_2449.html

Χάρτης 2: Βόρειο-Δυτικό Πέρασμα ελεύθερο από πάγο

Πηγή: http://www.voreini.gr/wp-content/uploads/20110824_NorthwestPassageCanada_L0.jpg

Χάρτης 3: Η Heartland του Mackinder

Πηγή: <http://cosmoidioglossia.blogspot.gr/2013/07/ratzel-kjellen-mackinder-haushofer.html>

Χάρτης 4: Η Rimland του N. Spykman

Πηγή: <http://cosmoidioglossia.blogspot.gr/2013/07/ratzel-kjellen-mackinder-haushofer.html>

Χάρτης 5: CENTO

Πηγή: <http://cosmoidioglossia.blogspot.gr/2013/07/ratzel-kjellen-mackinder-haushofer.html>

Χάρτης 6: SEATO

Πηγή: <http://cosmoidioglossia.blogspot.gr/2013/07/ratzel-kjellen-mackinder-haushofer.html>

Χάρτης 7: Νησιά Νέας Σιβηρίας

Πηγή: https://www.google.gr/url?sa=i&rct=j&q=&esrc=s&source=images&cd=&cad=rja&docid=KBZrPnIBInUSXM&tbnid=vqz9VxsPPIxleM:&ved=0CAUQjRw&url=http%3A%2F%2Fen.wikipedia.org%2Fwiki%2FNew_Siberian_Islands&ei=TrSxUqzUBKy70wWQ0IFI&psig=AFQjCNHSQfk98cmGI0ui6b1q_TRfjIWloQ&ust=1387464135553058

Χάρτης 8: Θάλασσα του Μπάρεντς

Πηγή: <http://www.worldatlas.com/aatlas/infopage/barentssea.htm>

Χάρτης 9: Αμφισβητούμενη περιοχή της θάλασσας του Μπάρεντς

Πηγή: <http://www.bbc.co.uk/news/business-11299024>

Χάρτης 10: Νήσος Hans

Πηγή: <http://www.canadiangeographic.ca/hansisland/maps.asp>

Χάρτης 11: Νήσος «Χιονάτη» (Snohvit)

Πηγή: <http://www.co2remove.eu/Sections.aspx?section=422.428>

Χάρτης 12: Πόλη Μούρμανσκ της Ρωσίας (Murmansk)

Πηγή: http://www.vacationstogo.com/cruise_port/Murmansk__Russia.cfm

Χάρτης 13: Θαλάσσια διαδρομή προς το λιμάνι Τσόρτσιλ του Καναδά από την Ρωσία
(κόκκινο βέλος)

Πηγή: [http://barentsobserver.com/sites/barentsobserver.com/files/styles/grid_8/public/main/art
icles/arcticbridgelo.gif](http://barentsobserver.com/sites/barentsobserver.com/files/styles/grid_8/public/main/art
icles/arcticbridgelo.gif)

Χάρτης 14: Νησιά Svalbard

Πηγή: <http://messengerpigeonz.files.wordpress.com/2010/12/svalbard-map.jpg>

Χάρτης 15: Περιοχές Γιαμάλ και Νένετς

Πηγή: <http://www.awg2008.org/games/yamal.asp>

Χάρτης 16: Υποθαλάσσια οροσειρά Λομονόσοφ

Πηγή: http://a76.dk/greenland/north/gr_n_expeditions/lorita-1/4_feltrapport.html

Πανεπιστήμιο Πειραιώς